

Lördagen den 3 Maj 1873.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades protokollet för den 23 sistlidne April förmiddagen.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande af Bevillnings-Utskottet i första punkten af dess Memorial N:o 5 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som i enlighet med Utskottets af Första Kammaren godkända förslag vill, att Riksdagen må, med ändring af gällande bestämmelser i tulltaxan angående Redskap, Maskiner och Verktyg, besluta, att i taxan skall å vederbörligt ställe intagas en så lydande rubrik: Maskinerier, Redskap och Verktyg eller delar deraf, ej specificerade — fria, samt att i stället för den under rubriken Verktyg nu förekommande bestämmelsen må intagas följande hänvisning: Verktyg eller delar deraf, ej specificerade, se Maskinerier, Redskap och Verktyg, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i enlighet med Andra Kammarens mening, beslutit, att nu gällande bestämmelser i tulltaxan angående såväl Redskap och Maskinerier som Verktyg skola bibehållas oförändrade.

Vid denna voterings slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—103;

Nej—10.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds för-

lopp ett protokollsutdrag N:o 260, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 64 Ja och 103 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 167 ja och 113 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande, af Bevillnings-Utskottet i andra punkten af dess Memorial N:o 5 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller Utskottets af Första Kammaren godkända förslag, att, med bibehållande af nuvarande tull å oarbetad tobak, men med ändring af bestämmelserna angående arbetad tobak, rubriken skall erhålla följande lydelse:

Tobak:

oarbetad, blad och stjolk, — 1 skålpund . . 29 öre.

arbetad:

cigarer och cigarretter, — 1 skålpund . . 85 „

andra slag, — 1 skålpund . . 35 „

röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren beslutit bibehållande af nu gällande tulltaxas bestämmelser rörande artikeln Tobak.

Vid voteringens utgång befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—85.

Nej—34.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag, N:o 261, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 48 Ja och 126 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 133 Ja och 160 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande, af Banko-Utskottet i dess Memorial N:o 10 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som, i enlighet med Utskottets, af Andra Kammaren gillade förslag, vill, att Riksdagen skall besluta:

1:o) att i riksbanken skall bildas, utöfver dess genom Kongl. kungörelsen af den 19 April 1864 bestämda grundfond, en reservfond;

2:o) att till denna reservfond skola anvisas dels de af förra riksdagen afsatta två millioner Riksdaler, dels hela den för år 1872 upplupna bankovinst;

3:o) att reservfondens medel skola användas till inköp af goda utländska statspapper;

4:o) att reservfonden icke får minskas i annat fall, än att banken gör förluster, som ej af vinsten betäckas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i enlighet med Första Kammarens mening, beslutat, att af den för år 1872 upplupna bankovinst skall under ultimo December innevarande år till Riksgälds-kontoret aflemnas en summa af R:dr 1,452,000.

Vid voteringens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—41.

Nej—79.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 262, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 139 ja och 36 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 180 ja och 115 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Företogs val af en revisor vid innevarande års granskning af statsverkets samt Riksbankens och Riksgälds-kontorets tillstånd, styrelse och förvaltning efter Herr Dahm, Oscar Elis Leonard; och befunns, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedd: Bruksegaren Grefve Gyldenstolpe, Nils Magnus Gustaf, med 63 röster.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdet fortsättning kl. 7 e. m.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 2 dennes bordlagda Utlatande N:o 80, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om afstående till förmån för Utvängstorps socken i Skaraborgs län af Kronans rätt till ett danaarf.

Föredrogs

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 2 dennes bordlagda Utlåtande N:o 81, i anledning af väckt motion angående omsättning i penningar af den andel utaf kyrkotioden, som af församlingarne utgöras dels till kyrkorna och dels till akademier eller andra stiftelser.

Föredrogs Andra Kammarens den 2 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 236, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 24, i anledning af väckt motion om åtgärders vidtagande för bevakande af statens rätt och fördel i afseende å de egendomar i Norrbottens län, som för närvarande innehafvas af det engelska bolaget "The new Gellivara Company Limited".

Herr vice Talmannen: För min enskilda del skulle jag visserligen anse, att efter den ganska fullständiga och förtjenstfulla utredning, som Andra Kammarens Tillfälliga Utskott gifvit åt denna fråga, densamma genast skulle kunna företagas till afgörande och att dervid det slut, hvartill samma Utskott kommit, är af den beskaffenhet, att det äfven af denna Kammare skulle kunna godkännas, men som frågan otvifvelaktigt är af särdeles stor vikt, tillåter jag mig för den händelse att min nyss yttrade åsigt icke vinner understöd, föreslå, att det ankomna protokollsutdraget jemte Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts betänkande remitteras till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 3, hvarå jag anhåller att Herr Grefven och Talmannen måtte framställa proposition.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogs Kongl. Maj:ts den 1 dennes bordlagda nådiga proposition om anvisande af medel till inlösen för statens räkning af Kongl. Svenska Aktiebolaget för jernväg mellan Köping och Hult tillhöriga jernbanan från Örebro öfver Arboga till Köping.

Herr Wallenberg: Denna fråga är af en så betydande vikt, att jag, oaktadt riksdagens sena timma, måste tillåta mig att säga några ord vid remissen af den Kongl. propositionen. För min del ser jag icke någon synnerlig vikt för statens jernvägsnät att tillegna sig denna bana, ty om statens jernvägar sluta vid Örebro eller vid Frövi eller vid Köping, på hvilka alla ställen privatbanor tillstöta, är det alldeles likgiltigt. Ett sådant inköp vore dessutom alldeles stridande mot allt hvad som hittills varit erkänt såsom *grundtanke* för statens jernvägsbyggande, nemligen att staten skulle åtaga sig sådana jernvägars anläggning, hvilka ansågos vara för stora för att kunna åvägbringas genom den enskilda företagsamheten. Derföre har staten framträdt, i början med sjelfuppoffring, sedermera med utsigt att erhålla någon vinst och alltid med afseende på den indirekta vinsten att landets kommunikationsväsende väsentligen förbättrades. Efter

mitt förmenande är det emellertid så stor skilnad mellan att upptaga nya kommunikationsleder och att tillägna sig redan befintliga sådana, att det synes mig som om det här endast vore fråga om, att staten skulle göra en vanlig spekulationsaffär, ty äfven om staten icke köper denna jernväg, kommer dess trafikerande icke att upphöra, utan den skall enligt oktrojen ovilkorligen komma att fortfarande trafikerar af dess varande eller blifvande egare. I den omständigheten. att jernvägen enligt uppgjord kalkyl skulle komma att gifva sex procent å köpeskillingen ligger för mig ingenting lockande, ty vill staten göra affärer, så nog kan den få affärer som gifva sex procent.

För mig är det dessutom icke klart, huruvida denna kalkyl är byggd på den nu gällande taxan för Köping—Hults-jernvägen, som är högre än statens taxa, eller om kalkylen är grundad på den sednare. I förra händelsen är det alldeles klart, att, om jernvägen blifver statens tillhörighet, så kan staten icke på en del af sina jernvägar tillämpa en högre taxa än på de öfriga, utan en nedsättning måste då komma att ske, till följd hvaraf den beräknade inkomsten *icke* kommer att utgöra så hög procent på köpeskillingen som i Kongl. propositionen uppgifvits. Granskningen af den uppgjorda kalkylen är en ganska benig sak och fordrar mycken omsorg och jag hoppas därför, att Stats-Utskottet egnar hela denna fråga all den uppmärksamhet, den förtjänar. Efter hvad det velat förekomma både mig och andra, som tänkt på denna fråga, är väsentliga anledningen till det föreslagna köpet den, att om staten icke köper jernvägen, så torde bolaget komma att göra cession. Det är alldeles klart, att här är frågan att göra en financier spekulatio och det kan nog vara bra om det lyckas, men det är icke så alldeles afgjort att staten bör låna sig till sådana saker, ty beslutas nu detta jernvägsköp, kan det hända, att detta blifver ett prejudikat på att, så snart ett jernvägsbolag kommer i knipa, staten skall öfvertaga bolagets affärer för att bolaget skall blifva räddadt.

Jag vill för min del icke nu, innan Utskottet yttrat sig, absolut afstyrka den Kongl. propositionen, men då jag tager i betraktande dels de omständigheter, som här föreligga, dels att Riksdagen uppmuntrat jernvägsföretag med understöd i form af försträckning af ända till $\frac{2}{3}$ af anläggningskostnaden, så förefaller det mig bättre att använda dessa sex millioner till fortskyndande af statens egna jernvägsbyggnader.

Det är dessutom äfven en annan omständighet, som gör att man icke alltför mycket bör låta missleda sig af de tillfälliga öfverskott, som nu finnas i statskassan. Det är känt, att i vårt skatteväsende förestår en stor reform, som kommer att minska statsinkomsterna rätt väsentligt. Innan man vet, hvar denna reform kommer att stadna och till hvad belopp den kommer att inverka på statens inkomster, synes det mig icke vara rätt försigtigt att inlåta sig hvarken på vidlyftiga industriella spekulationer eller stora upplåningsaffärer. Att vårt finansväsende för närvarande är alldeles planfritt är fullt klart deraf, att, då vi den ena riksdagen hafva öfverskott som vi icke veta huru vi skola använda, få vi den andra riksdagen gå omkring

och söka med ljus och lykta för att finna medel till att kunna bestrida de allra nödvändigaste utgifterna. Så länge vi icke erhållit något bestämdt finanssystem eller något ordnande af skatteväsendet icke egt rum, och så länge man behöfver se att Riksdagen vill vidtaga sådana åtgärder som att sätta charta sigillatastämplar på cigarrer och andra dylika snillrika beskattningar, så torde Riksdagen böra gå tillväga med en viss försigtighet i afseende på nya utgifter. Vi måste medgifva, att vi befinna oss i en slags öfvergångsformation i afseende på vårt skatteväsende, och ingen kan ännu upplysa oss om hvad vi i den närmaste framtiden i det afseendet hafva att vänta, liksom vi äfven sakna all kännedom, om hvilken plan kommer att följas för att ersätta de bristande inkomster, som ovilkorligen blifva en följd af den förestående omflyttningen af de bördor på jorden, som benämnas *grundskatter* och *indelningsverk*.

Jag anhåller vördsamt, att dessa mina erinringar måtte få åtfölja den Kongl. propositionen till Stats-Utskottet.

Herr Troilius: Jag är fullt öfvertygad om att Stats-Utskottet, då det tagit kännedom om Kongl. Maj:ts proposition och de handlingar som åtfölja densamma till Utskottet, skall finna de anmärkningar, som af en talare på stockholmsbänken blifvit framställda, vara deri på ett fullt tillfredsställande sätt besvarade, och jag skulle måhända derföre kunna inskränka mig till att anhålla det dessa få ord finge åtfölja remissen.

Ett par af de framställda anmärkningarne skall jag emellertid nu i största korthet söka besvara. Den föregående talaren yttrade någon farhåga för att statens inkomster skulle sjunka till följd af den ifrågasatta reformen i skatteväsendet. Med anledning deraf tillåter jag mig fästa uppmärksamheten derpå, att, om statsinkomsterna verkligen skulle komma att minskas genom en dylik åtgärd, så är det så mycket angelägnare att tillse att de inkomstkällor, hvilka staten derutöfver eger, må göras så fruktbärande som möjligt, och jag tror att dertill mera än mycket annat skulle bidraga just det här ifrågasatta förvärfvandet af den numera vinstgifvande jernvägen mellan Örebro och Köping.

Herr Wallenberg begärde vidare en upplysning, huruvida de kalkyler, hvarpå inkomstberäkningarne äro grundade, blifvit baserade på den nu gällande tariffen vid Örebro—Köpingsbanan eller på statsbanornas tariffer. Med anledning deraf anhåller jag att få anmärka, att skillnaden mellan dessa båda tariffer på det hela taget är så ringa och utöfvar så litet inflytande på den stora rörelsen, som icke stannar på denna jernvägslinie utan går vidare, att någon afräkning derför, i saknad af nödiga materialer, icke ansetts af nöden att göra. Äfven på de korta distanserna inom linien är den taxa som i verkligheten tillämpas föga högre än på statens vid samma afstånd.

Blifver Köpings—Örebro linien statens egendom, så behöfva inga för samtrafiken emellan denna och statsbanorna nu öfverenskomna tariffer förändras, utan kunna fortfarande gälla för de sammanslagna banorna.

För min del anser jag inga menliga följder för afkastningen vara

att befara om statsbanans tariffer blifva införda på Örebro—Köpingslinien.

Jag anhåller att detta mitt yttrande måtte få åtfölja remissen till Stats-Utskottet.

Friherre Sprengtporten: Jag är den förste ärade talaren mycket tacksam för de, såsom det synes mig, ganska betydelsefulla anmärkningar, som han framställt mot förslaget att för statens räkning inlösa Örebro—Köpingsjernvägen, och jag vill endast uttala den förhoppning, att Stats-Utskottet åt denna viktiga angelägenhet egnar all den uppmärksamhet, den förtjenar.

Herr Statsrådet Wærn: Mot Kongl. Maj:ts proposition hafva af en talare på Stöckholmsbanken blifvit framställda åtskilliga anmärkningar, som jag anser mig böra besvara. Den första var den, att det skulle vara alldeles olämpligt, att statsverket inlåta sig på affärer sådana som den ifrågavarande, emedan statsverket ifrån början med sitt jernvägsbyggande icke afsett annat än att åstadkomma lättare kommunikationer på de ställen, der den enskilda företagsamheten icke ansågs kunna blifva tillräckligt verksam i detta afseende. Jag lemna i viss mån derhän, huruvida detta är sannt, emedan jag tror, att, då staten vid 1853—1854 årens riksdag beslöt att den ensam skulle få bygga stambanor, i denna bestämmelse ligger en antydning, att ändamålet var, icke uteslutande att åstadkomma hvad enskilda personer icke kunde företaga, utan att staten redan då hade tanken på att den, såsom egare af jernvägar, skulle få vissa intressen, som borde bevakas, och att staten öfver sina stambanor skulle hafva mera makt än öfver den redan då under anläggning varande Köping—Hultbanan. Hvilken emellertid afsigten med detta beslut än må hafva varit, måste det likväl för det närvarande antagas såsom ett faktum, att det är omöjligt för staten att vara egare af omkring 120 mil jernväg, utan att i och med detsamma hafva de intressen, som åtfölja en så stor egendom, och att det derföre är nödvändigt, att statsverket gör för sig klart, hvilka intressen det såsom egare af dessa jernvägar har att bevaka. Dessa intressen äro nemligen alldeles för stora, för att statsverket skulle vanvårda dem; och deraf måste följa, att statsverket bör, icke allenast tillse att denna dess egendom vårdas så väl som möjligt, utan äfven, för att göra denna egendom i största möjliga mån nyttig och fruktbarande för landet, förebygga sådana orsaker, som kunna minska denna egendoms vare sig afkastning eller nytta, och att således statens egenskap att vara egare af stambanor äfven vid denna frågas bedömande måste tagas i betraktande. Jag tror nemligen att det med afseende på statens öfriga banor skulle vara af icke ringa betydelse att ega Örebro—Köpingsbanan, kunna på densamma efter behof ordna kommunikationerna och begagna de derstädes befintliga anstalter, i hvilket sistnämnda afseende jag tillåter mig yttra den förmodan, att det icke vore någon obetydlig fördel att i Örebro, således midt i landet, ega en reparationsverkstad. Detta är visserligen endast en detalj, men jag nämner den såsom ett exempel för att visa, hvad inflytande egandet af Örebro—Köpingsbanan kan

utöfva med afseende på de stambanor, staten redan nu eger. Såsom utveckling af sina åsikter i detta ämne yttrade samme talare vidare, att inköpet af denna bana icke vore något annat än en "vanlig spekulationsaffär", och att, om staten ville inlåta sig på sådana, det finnes många andra företag, som gifve sex procent. Med hvad jag redan yttrat tror jag mig hafva besvarat äfven denna anmärkning. Här är visserligen icke fråga om någon vanlig spekulationsaffär, utan frågan gäller, huruvida det för staten, med afseende på dess öfriga jernbanor, är förmånligt att ega äfven denna bana.

Den talare, som näst före mig hade ordet, har redan besvarat den förste talarens fråga, huruvida kalkylerna för beräkningen af denna jernvägs inkomster äro grundade på den taxa, som för närvarande gäller vid Örebro—Köpingsbanan och som skulle vara högre än den vid statsbanorna antagna. Detta är en detalj, hvarom jag saknar kännedom, men den näst föregående talaren har redan anmärkt, att skillnaden mellan dessa taxor icke är stor. För min egen del vill jag endast i detta afseende tillägga, att, om äfven den nu på Örebro—Köpingsbanan gällande taxan skulle nedsättas till likhet med statsbanans taxa, skulle denna nedsättning, efter hvad jag förmodar, både ligga inom rimlighetens gränser och befordra jernvägens nytta och afkastning, till följd hvaraf denna omständighet icke torde ingifva någon farhåga.

Samme ärade talare förutsatte, att hufvudskälet hvarför staten nu skulle inköpa denna bana, vore det att bolaget eljest snart måste göra cession, och han föreställde sig att, derest staten nu inköper denna bana, detta skulle blifva ett prejudikat för framtiden att staten borde hjälpa nödställda jernvägsbolag. Jag måste bestrida, att Kongl. Maj:ts proposition gifver anledning till en sådan uppfattning. Ingen barmhertighetskänsla mot bolaget ligger i detta afseende till grund, men väl tror jag, att det för statsverket är angeläget att tillse, både hvem som kan inköpa och blifva egare af denna midt i landet belägna jernväg och att statens förhållande till jernvägens egare är fullt bestämdt. Kammaren torde erinra sig, att det nuvarande bolaget erhöi oktroj på ett visst antal år och att staten vid oktrojens beviljande under vissa vilkor iklädde sig räntegaranti, men att bolaget icke uppfyllde vilkoren och i följd deraf räntegarantien upphörde. I oktrojen var deremot icke bestämdt, hvilken följden, utom det att räntegarantien upphörde, skulle blifva i händelse bolaget icke fullgjorde de bestämda vilkoren, och det har derföre inträffat ett visst dunkel i afseende på statsverkets förhållande till bolaget med hänsyn till statens rätt att tillse huru banan skötes, statens rätt till lösen m. m. Det kan derföre icke förnekas, att det vore särdeles nyttigt, om dessa förhållanden kunde blifva utan all betydighet. Om jernvägen öfvergår i andra egares händer, torde icke obetydliga svårigheter möta att bevaka statens rätt i detta hänseende och att bestämma i hvad utsträckning statens rättigheter mot det nya bolaget kunna göras gällande. Ehuru jag visst icke vill påstå, att detta skulle utgöra något hufvudmotiv för att nu inköpa jernvägen, har jag likväl, då den första talaren anmärkt, att det kunde blifva fråga om att bolaget skulle göra cession, ansett mig böra fästa uppmärk-

samheten derpå, att äfven dessa omständigheter böra tagas i betraktande och att statsverket, om en inlösen af jernvägen i en framtid anses kunna ifrågakomma, väl bör besinna sig två gånger, innan det kastar bort det närvarande tillfället att erhålla jernvägen, för att sedermera råka i tvifvelsmål hvilka rättigheter staten mot ett nytt bolag kan göra gällande. Saken kan visserligen hafva sina sidor och jag upprepar, att det af mig nu sist anförda icke är något hufvudmotiv, men om man anser att det för statsverket är förmånligt att ega denna bana, tror jag att det vore lämpligare att verkställa inlöseningen för närvarande, då förhållandena lättare kunna redas, än att afvakta en sednare tidpunkt, då staten kanske mindre kan göra sin vilja gällande.

Talaren öfvergick derefter från hvad som rörde Örebro—Köpingsjernvägen till några allmänna resonnementer, huruvida man öfverhufvud taget kunde göra denna affär ur finaniel synpunkt, och sade, att man icke borde låta förläda sig af de nuvarande tillfälliga öfverskotten i statskassan, samt behagade slutligen i sammanhang dermed tillägga, att vår financiella hushållning var "*planfri*", till bevis hvarför han anförde, att vi den ena riksdagen hade öfverskott, som vi icke visste, huru vi skulle använda, men deremot den andra riksdagen sökte införa alldes olämpliga skatter, såsom att sätta frimärken på cigarrer. Hvar och en vet likväl, att statshushållningen måste rättas sig efter de *faktiska* förhållandena och att den minst af alla ämnen egnar sig för att man der *a priori* uppgör någon plan. En klok man tager förhållandena i betraktande sådana de äro och möter dem sådana de komma; att deremot på förhand för flera år uppgöra en finaniel hushållningsplan vore att taga på sig mera än som vore lämpligt eller kunde behövas. Jag måste därför alldes protestera mot att den statshushållning, som hittills hos oss blifvit följd, varit planfri, och tror att den mycket väl låter försvara sig, liksom att landet hvarken derpå blifvit lidande eller för dess fortsättande bör hysa någon farhåga. Hvad grundskatterna och möjligheten att nedsätta dem beträffar, så får jag säga, att den frågan är alldes oberoende af den nu förevarande, ty jag kan icke föreställa mig att Stats-Utskottet tillstyrker iinköp af Örebro—Köpingsbanan, om Utskottet anser affären vara dålig och förlustbringande för staten. Synes deremot affären efter öfvervägande af alla omständigheter vara god och medföra vinst för statsverket skulle väl snarare det ifrågasätta inköpet utöfva ett alldes motsatt inflytande på frågan om grundskatterna än den ärade talaren föreställde sig. Jag kan därför helt och hållet förbigå den betänkligheten att det ifrågasatta inköpet skulle sätta oss ur stånd att sköta våra öfriga finanser. Fäster jag mig åter något vid frågan om nedsättning i grundskatterna, så tror jag, att meningen, åtminstone inom denna Kammar, varit den, att man i afseende på *den* frågan skulle förfara alldes på samma sätt som vid frågan om nedsättning af *andra* skatter, i det hänseende nemligen, att man icke gjorde något, hvartill man icke hade råd, och att skattenedsättningen berodde derpå, om öfriga statsinkomster der till berättiga eller icke. Jag kan därför icke erkänna, att denna fråga på något sätt står i samband med grundskatternas afskaffande:

det ena så väl som det andra blifver endast gjordt för den händelse, att statsverket deraf har gagn, och det ena urståndsätter oss icke att göra det andra. Jag upprepar ännu en gång att här icke är fråga om någon uppoffring, utan snarare om en vinst för statsverket.

Grefve Mörner, Carl Göran: Efter de anföranden, som blifvit hållna af tvänne föregående talare, hvilka yttrat sig till förmån för den Kongl. propositionen, kan jag fatta mig helt kort. Jag är lika med dem öfvertygad om att Stats-Utskottet åt denna fråga skall egna all möjlig omsorg, dervid jag tror, att Utskottet ej skall undgå att finna, att det ifrågavarande förslaget alser på en gång det allmännas fördel och statsverkets gagn. Jag tror, att detta skall så klart framgå af den gjorda utredningen, att man ej derfor behöfver hysa några farhågor. Jag vill icke i Kammarens minne återkalla den behandling, som det ifrågavarande bolaget, — det första som i Sverige inrättades för jernvägsanläggningars utförande — rönt, men jag tillåter mig säga, att det säkerligen icke skulle skada hvarken landets anseende eller dess kredit, om det ej vidare funnes ett bolag under benämning "Kongl. svenska Jernvägs-aktiebolaget Stockholm—Göteborg; Afdelningen Köping till Hult" under hvilken inbjudningen till aktieteckningen utfärdats och som ännu, i strid emot oktrogen den 13 November 1852, lärer i England bibehållits. Denna granna benämning verkade i sin mån, när inbjudningen utgick. Den behandling, som bolaget rönt, då det icke en gång fick tillgodonjuta så stor andel af den beviljade räntegarantien, som belöpte på den del af jernvägen, det hade utfört, har säkerligen icke höjt Sveriges kredit hvarken inom eller utom landet. Jag tror, att det kan vara skäl att nu äfven taga denna omständighet i betraktande. Om nu ifrågavarande bolag, i trots af de svårigheter, hvarmed det haft att kämpa, administrerat sin jernväg på sådant sätt, att staten genom dess öfvertagande långt ifrån att göra någon förlust tvärtom får en ganska säker utsigt till god inkomst, och om man genom denna inlösnings äfven undanrödjer icke osannolika förvecklingar och svårigheter, hvilka, till men för trafiken, kunna komma att uppstå, derest man undanskjuter det tillfälle, som nu erbjuder sig, så tror jag, att man handlar i statens sanna intresse, om man väl betänker sig, innan man afslår det förslag, som Kongl. Maj:t nu framlagt.

Friherre af Ugglas: I afseende på sjelfva saken ber jag att få uppskjuta mitt omdöme, till dess jag hunnit närmare begrunda innehållet af Kongl. Maj:ts proposition; jag ber nu endast att få yttra några ord om en detaljbestämmelse i detta förslag. Kongl. Maj:t har nemligen hemställt att, i händelse staten skulle inköpa denna jernväg, löseskillingen borde erläggas antingen i kontanta penningar eller i Svenska statens obligationer efter dagens kurs, och att bestämmelsen om likvidationsstället måtte bero på öfverenskommelse med bolaget. För min del anser jag det enda rätta vara, att, i fall staten besluter inlösa jernvägen, löseskillingen erlägges i kontanta penningar och icke i statens obligationer till så stort belopp som 6,000,000 R:dr. Till en början kan nemligen svårighet uppstå vid bestämmandet af

den kurs, hvartill obligationerna skola utgifvas, och vidare torde det ej vara lämpligt att staten på ett främmande bolag öfverflyttar försäljningsrätten till sina egna obligationer. Om nemligen staten samtidigt med detta bolag skulle utbjuda sina obligationer, så är det icke omöjligt, att dessas anseende och kredit derpå kunde blifva lidande. Af dessa skäl tror jag det vara alldeles nödvändigt, att löseskillingen bestämmes att utgå i kontanta penningar.

Herr Wallenberg: Herr Grefve C. G. Mörner har berört den omständigheten, att detta bolag icke skänkt mycken glans åt det Kongl. svenska namnet, som det olyckligtvis fått bära i sin firma. Den omständigheten förbättras dock alldeles icke derigenom, att statsmakterna nu möjligen skulle komma bolaget till hjälp och betala jernvägen 25 procent högre än uppskattningen utvisar, ty härigenom kommer det att i England anses, att det dock existerade någon förpligtelse, som svenska staten hade mot detta bolag, då det icke lemnades att såsom helt och hållet enskildt bolag sköta sjelf sina affärer bäst det kunde. Hvad nu beträffar det Herr Finansministern behagade yttra om 1853—1854 årens riksdagsbeslut i jernvägsfrågan, eller att min uppfattning om att staten öfvertog stambanornas byggande, endast derföre att den enskilda företagsamheten ej mäktade utföra så stora företag, vore oriktig, så vill jag blott nämna, att i denna församling finnas tillräckligt många närvarande, som deltog uti 1854 års riksdag, och att det skulle högeligen förvåna mig, om icke deras uppfattning vore densamma som min. Det ansågs verkligen såsom alldeles utom möjlighetens gräns för den enskilda företagsamheten att bygga en jernväg mellan Stockholm och Göteborg, och tusentals exempel skulle kunna anföras ur Riksdagens protokoller, att detta var *hufvudmotivet*, hvarföre staten skulle inlåta sig på en så beskaffad industriell affär.

Det har blifvit sagdt, att tidpunkten nu skulle vara så ytterligt väl vald för denna affär. Jag ber dock Stats-Utskottets Herrar ledamöter benäget tillse, huruvida icke bolaget år 1865 erbjöd sig att utarrendera hela sin jernväg till staten, samt utreda hvilka skäl då anfördes för detta anbuds antagande. För jemförelsens skull torde det icke vara utan sitt intresse. Jag ber vidare att man måtte se till, huruvida detta jernvägsbolag kan en enda dag upphöra med att trafikera sin trafik, utan att den hemfaller åt staten, samt huru många år ännu återstå af oktrotiden. Jag tror icke, att dessa äro så många, att de kunna räknas till den "öofverskådliga framtiden". Vidare anser jag att, om bolaget gör cession, det icke har rättighet att afyttra en så beskaffad oktroj såsom en annan auktionspersedel, och jag tror derföre, att man i allt fall kan vara berättigad att uppskjuta med köpet till dess man kan få banan till billigaste pris. Att deremot genast betala ett högre pris än den är värd och göra det på ett sätt, så att det ser ut som om man vore skyldig att öfvertaga denna jernväg, tror jag icke vara försigtigt.

Jag ber äfven att få fästa uppmärksamheten på hvad Herr Finansministern behagat yttra med anledning deraf, att jag i mitt förra anförande tog mig friheten påpeka, att det ej vore klart, huruvida

den uppgiften i Kongl. Maj:ts proposition, att denna jernväg skulle gifva 6 procent i inkomst, hvilade på en beräkning, uppgjord efter den taxa, som nu af bolaget följes, eller om den vore grundad på den, som för statens banor är fastställd. Skilnaden i dessa båda fall är så väsendtlig, att den förhåller sig såsom 3 till 1. Det är således klart, att, om bolagets taxa lägges till grund, så kan jernvägen gifva 6 procent på köpesumman, men beräknar man efter statens taxa så uppstår ett helt annat procenttal. Emellertid förefaller det mig högst besynnerligt, att Herr Finansministern behagat förklara denna omständighet såsom en detaljbestämmelse, hvarom *han* icke tagit kännedom; det är således för Finansministern alldeles detsamma, om man i en kalkyl multiplicerar med en eller tre?

Jag tror, att det är nödigt, att hela denna fråga blir på det allvarsammaste behandlad af Stats-Utskottet, och att det måtte nogga tillse, huruvida det är nödvändigt, att man nu gifver sig in på denna affär, som kanske förr eller sednare kommer statsverket till godo för mycket billigare pris, äfven om man bortser från den stora hufvudprincipen att staten bör *bygga* men ej *köpa* jernvägar.

Herr Statsrådet Wærn: Jag har begärt ordet för att försvara Kongl. Maj:ts proposition mot de inkast, som blifvit gjorda af Riksgäldsfullmäktiges ordförande i afseende på lämpligheten att betala med obligationer eller kontanta penningar. Han gjorde dervid först det inkastet, att svårighet skulle kunna uppstå vid bestämmandet af obligationernas kurs. Mig förefaller det dock som om någon sådan svårighet icke behöfde befaras, ty öfverenskommelsen med bolaget måste ju äfven omfatta frågan om kursen. Utan enighet härom kan ingen öfverenskommelse afslutas. Den andra anmärkningen tål med mera skäl en närmare utredning af förhållandena. Den ärade talarren ansåg, att det skulle vara farligt att till ett enskildt bolag öfverlemna ett så stort obligationsbelopp, ty derest det komme i fråga att staten skulle sälja obligationer på samma gång kunde en konkurrens uppstå, som för staten blefve förderflig. Dervid ber jag att få erinra först derom, att det icke är omöjligt för staten att beräkna, huruvida den under någon viss tid kommer att försälja obligationer i utlandet eller icke. Jag kan icke se någon anledning dertill, så vida vi icke emot all sannolikhet skulle få ett krig, som tvingar oss dertill. För öfrigt känna vi ganska väl huru det förhåller sig med vår inländska upplåning, och jag tror således, att vi med temligen stor visshet kunna beräkna alla dessa omständigheter. Hurudant blir då förhållandet, om bolaget får sin betalning i obligationer? Kan man tänka sig, att det derigenom skulle kunna ingå i någon konkurrens med staten? Enligt min tanke måste detta bolag, om det säljer sin jernväg, också betala sina skulder, ty anledningen hvarföre det vill sälja är just den, att innehafvarne af dess egna obligationer fordra att få betalning. Naturligt är då att, huru än uppgörelsen sker, vare sig betalningen erlægges i obligationer eller kontanta penningar, så blir den hastigt spridd på bolagets fordringsegare. Nästan omöjligt synes det mig nemligen vara, att bolaget skulle kunna ingå på att taga lösesumman i obligationer, derest det icke förut uppgjorts med

innehafvarne af dess egna obligationer att taga svenska statens i utbyte. Om detta förhållande kan staten också lätt förvissa sig, ty jag medgifver, att det icke vore bra, om bolagets fordringsegare skulle hastigt betalas genom försäljning på en gång af ett obligationsbelopp på 6,000,000 R:dr, men då staten lätt kan förvissa sig om bolagets afsigter i detta fall, ser jag deruti ingen fara.

Hvad angår den siste talarens förnyade anmärkningar, så är jag nödgad, att något ingå på dem utan att derföre vara vidlyftig. Han yttrade först, att här vore fråga om att betala 25 procent högre än uppskattningen och således mycket mer än någon enskild skulle göra, samt vidare, att han icke kunde inse, hurföre man aflades att genast inlösa banan, då man, i fall man afvaktade den rätta tiden, kunde få den för mycket billigare pris. Jag tror att han derigenom kommit i en mycket skarp inkonsequens mot hvad han förut yttrat, då han sagt att staten icke bör spekulera, men nu säger, att staten bör spekulera fastän för billigare pris. Denna 25-procentsförhöjning motsvaras emellertid af jernvägens alltmera stigande värde, och jag hemställer till alla bärvarande affärsmän, huruvida det icke måste vara stor skillnad i värdet af en jernväg, som i 15 år varit trafikerad, mot af en som är nyanlagd. Det är derföre som jag skulle anse det såsom en mycket vanskelig spekulation att, för att få jernvägen till billigare pris, hellre framställa sig såsom en spekulant på en konkursauktion, än nu betala den summa som begäres, ty i förra fallet riskerar man möjligen att få betala ännu mera.

Hvad angår tvisten om hvad man tänkte sig vid 1854 års riksdag, så ber jag blott att få fästa uppmärksamheten på, att jag aldrig sagt, att icke såsom motiv för statens öfvertagande af jernvägsbyggnaderna äfven anfördes, att dessa företag öfverstego de enskildes förmåga. Jag har endast sagt, att detta icke var det enda motivet, då jag erinrade derom att, när staten förbehöll sig att ensam få bygga stambanor, så måtte derföre någon annan tanke hafva legat till grund, än den, att att andra icke kunde göra det.

Den värde talaren påstod, att det icke vore möjligt, att bolaget, då det sålde jernvägen, äfven skulle ega rättighet att afyttra oktrojen. Detta kan väl icke annat än bekräfta mina ord, om att bland andra skäl till köpet äfven bör ingå det, att statens förhållande till bolaget måtte blifva klart, ty kan bolaget icke sälja jernvägen med oktrojen, så måtte statens anspråk, i den mån de äro grundade på oktrojen, äfven i och med försäljningen vara förbi. Jag tror dock icke att det vore lämpligt, att staten finge att göra med ett nytt bolag, som hade större rättigheter än det gamla. Talarens tolkning af förhållandena med oktrojen är således en bekräftelse på att dessa behöfva redas.

Hvad slutligen angår, att skillnaden i taxorna skulle göra en skillnad i inkomstberäkningen såsom 3 till 1, så får jag säga att det förefaller mig så otänkbart, att Köping—Hult-bolaget, som nu har inemot 5 procent inkomst af sin jernväg, skulle, om det tillämpade statens taxa, endast få tredjedelen deraf, att jag tror, att den värde talarens uppgift måtte bero på något misstag. Förhållandet är, enligt hvad jag erfarit, att den ifrågavarande jernvägens taxa något

litet öfverskjuter statens, och att fråga är, om icke större klokhed blifvit följd i den sednare än i den förra, då vanliga förhållandet är, att man med en lägre taxa får större trafik och större inkomst.

Herr Wallenberg: Hvad taxeförhållandena angår, så ber jag att få nämna, att jag tagit min siffra från det för mig bekanta förhållandet, att det betalas 3 öre per mil för en centner jern på Köping—Hultbanan, då samma slags frakt på statens jernvägar icke kostar mer än 1 öre. Jag har för öfrigt endast anhållit att Utskottet måtte taga noggrann kännedom om dessa förhållanden.

Den siste talaren yttrade, att jag skulle hafva motsagt mig sjelf, då jag sade, att banan borde köpas så billigt som möjligt. Deruti ligger dock ingen motsägelse mot hvad jag förut yttrat. Principielt anser jag det nemligen oriktigt att köpa jernvägar, då bolagen komma i förlägenhet, ty då torde vi kanske få tillfredsställa det ena anspråket efter det andra i det afseendet; man har redan sett en annons om att en ännu icke färdig jernväg skulle hembjudas till staten. Jag kan således icke godkänna detta köp, då jag vet att jernvägen i alla fall blir trafikerad, och måste fortiara att blifva det i hvilkens hand den än må komma. Det är således klart, att, då jag icke kan hoppas att ernå det allra bästa eller ett rent afslag, jag måste nöja mig med det näst bästa eller att få jernvägen för *så godt pris som möjligt*. Mig förefaller det som man eftersträfvade att få den till hvad pris som helst. Jag kan nemligen icke tänka mig att för 6 mil jernväg 6,000,000 R:dr skulle vara något så synnerligen godt pris, och säkerligen torde en stor del af jernvägen behöfva repareras, om den kommer i statens hand, och då må vi se till hvart den stora förespeglade vinsten tager vägen.

Beträffande den omständigheten, som blifvit vidrörd af en talare på östgötabanken, hvars anmärkning äfven blifvit bestridd af Herr Finansministern, får jag säga, att, om vi skola köpa, så nog äro vi i stånd att betala på annat sätt än med våra skuldsedlar, och å andra sidan nog har det visat sig, att Riksgälds-kontoret kunnat skaffa lika god valuta för sina obligationer som någon annan, så att icke är det sannolikt, att man på annat sätt skulle kunna få en högre betalning. Jag tror verkligen att, om vi skola köpa, så böra vi taga bort det ifrågasvarande vilkoret, ty det vittnar om något, som gränsar till förödmjukelse, då vi liksom säga, att penningar kunna vi icke skaffa, men våra skuldsedlar skolen J få, och dem skola vi betala framdeles.

Öfverläggningen förklarades slutad och den Kongl. propositionen jemte de afgifna yttrandena hänvisades till Stats-Utskottet.

Föredrogs ånyo Konstitutions-Utskottets den 30 sistlidne April och den 1 dennes bordlagda utlåtande N:o 12, i anledning af väckt motion om förändring i 109 § Regeringsformen samt 5 och 23 §§ Riksdags-ordningen.

Herr Wallenberg: I den motion, som föranledt Konstitutions-Utskottets ifrågavarande utlåtande, har jag velat uttrycka den önskan att framtida riksdagar måtte komma att inskränkas till 3 månader. Jag tror, att denna önskan hvilar på fullgod grund såsom jag äfven närmare utvecklat i motionen, och jag är förvissad, att den afsedda reformen i en framtid kommer att göra sig gällande, ty uppenbart torde vara att det är mindre tjenligt, att representationen är samlad en tredjedel af året. Under gamla representationsättet hade vi årslånga riksdagar och föreställde oss då att vi hade fullt att göra och att en kortare arbetstid icke var möjlig; nu hafva vi kommit till fyra-månaders riksdagar och funnit att detta väl går för sig och min åsigt är att tiden kan ytterligare förkortas till tre månader, hvarigenom, förutom andra förmåner, åt regeringen beredes större lätthet att utarbета sådana förslag, som man företrädesvis önskar framlagda från det hållet.

Jag har icke något yrkande att framställa.

Öfverläggningen förklarades slutad och utlåtandet bifölls.

Föredrogs änyo Konstitutions-Utskottets den 30 sistlidne April och 1 dennes bordlagda utlåtande N:o 13, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 60 och 65 Riksdags-ordningen.

Herr Wallenberg: Denna motion släpper jag icke lika lätt. Jag anser att den angifver ett mål, hvartill man förr eller sednare bör komma, samt att, om man vill på öfvertygelsens väg framkalla en förändring i grundlagen, bör förslaget icke väckas i sista timman af riksdagsperioden utan att det bör bringas å bane redan under första eller andra året af perioden på det Riksdagen må hafva tillfälle att allvarligt begrunda saken.

Utskottet har på ett ganska knapphändigt sätt affärdat motionen och de skäl, Utskottet behagat anföra, synes mig vara af beskaffenhet att vederlägga sig sjelfva. Utskottet säger, att ingen tidsbesparing skulle vinnas genom den öppna omröstningen, enär ledamöterna "vid förestående öppen omröstning vida mera än vid den slutna känna sig uppfordrade till utförlig redogörelse för de grunder som bestämma deras vota". Nu torde dock vara uppenbart, att, när ledamöterna genom den öppna voteringen hafva tillfälle att gifva sina åsikter tillkänna och få dem i protokollet antecknade, skulle mängden, som nu begär ordet för att tillkännagifva huru han kommer att rösta, icke längre dermed upptaga Riksdagens tid, utan åtnöja sig med att vid namnupprop afgifva sitt votum; hvilket åter skulle medföra en betydlig tidsbesparing.

Vidare omnämner Utskottet, att det ej kan dela "den uppfattning att den öppna omröstningen skulle vara oundgänglig till vittnesbörd inför valmännen om representantens åsikter och handlings-sätt: ett uppdrag så omfattande som representantens måste gifvas på grund af *förtroende* till och kännedom om representantens karak-

ter och tänkesätt i allmänhet“. Ja, det är klart! Men bästa sättet, att bibehålla ett sådant förtroende, är, att representanten går öppet till väga. Såsom bekant, har i andra länder pågått en liflig strid för införande af slutna omröstning vid utseende af valmän, hvilka skola välja riksdagsman. Den slutna omröstningen dervid anser jag fullt berättigad; men helt annat är förhållandet med representanten, ty denne är ombud å deras vägnar som skickat honom, och då representanten egentligen skall frambära det samfäldta af sina kommittenters åsikter, kunna valmännen fordra, att hans votum skall blifva af dem känt och af ingenting lärer man bättre att känna mannen, än af hans handlingar.

Härefter förklarar Utskottet, att “emot den öppna omröstningen gäller det viktiga skäl, att densamma bereder rum för sådana inflytelser på representantens sjelfbestämmelse som vid den slutna omröstningen äro i det närmaste kraftlösa“, och längre ned säger Utskottet ungefär detsamma, då det heter att “den öppna omröstningen, isynnerhet under tider af upprörda partilidelser eller vid sådana tillfällen då en regering är besluten att använda hela sitt inflytande för att genomdrifva sin vilja, bereder tillfälle till sådant yttre tryck på representationens ledamöter, som åtminstone ej alla äro i stånd att afvärja“. Jag tror att detta tryck som man befarar skulle uppstå genom den öppna omröstningen, i allt fall kan existera, och säkert är, att en regering som vill genomdrifva något, hvartill icke alla vilja öppet ansluta sig, kan utöfva detta tvång med större framgång genom en slutna omröstning. Det öppna uttalandet vittnar om större irimodighet och den, som icke vågar öppet uttala sin mening, gjorde bättre, om han icke vore med i representationen, ty der måste en sådan alltid intaga en skef ställning.

Under 10 års tid har inom Stockholms kommunalstyrelse, som utgöres af en församling af 100 personer, öppen votering egt rum, och aldrig har önskan uppstått att häri införa förändring. Någon anledning dertill har ej heller förefunnits då ingen, huru heta striderna än varit, dragit i betänkande att öppet uttala sin mening vid afgörandet.

Jag anhaller om återremiss, på det motionen, såsom den torde förtjena, måtte få ett bättre öde.

Herr von Koch: Jag kan icke underlåta, att med min röst understödja det i motionen framlagda förslag, förnämligast därför, att det är en allmänt erkänd rättsregel, att den, som åt en fullmäktig gifvit ett uppdrag, bör veta huru han fullgjort detsamma.

På sätt den föregående värde talaren redan omnämt, är det en himmelsvid skilnad mellan de omständigheter, som kunna föranleda, att vid utseende af valmän omröstningen bör vara slutna, och de, som föranleda, att omröstningen i representantförsamlingen bör vara öppen. Under den gamla ständsrepresentationen, då 2 stånd till större delen utgjordes af embetsmän, var det måhända nödigt att bibehålla slutna votering, men numera har förhållandet ändrats, sedan alla representanter äro valda. Jag tror ock, att man har en kraftig anledning att öfvergå till den öppna omröstningen deri, att Utskotten,

som utgöras af de dugligaste representanterne och hvilkas arbeten hafva ett väsendtligt inflytande på riksdagsförhandlingarne, afgöra frågorna genom öppen omröstning. Hvarje utskottsledamot skall öppet uttala sin mening och, om han der dolt sin mening och sedan motsätter sig Utskottets förslag, är han förtjent af ogillande och bör icke vidare åtnjuta förtroendet att komma in i Utskottet.

Jag tror, att det för representationen och oss alla vore nyttigt, att vi finge lära känna hvarandra, och det sker genom att visa huru man handlar i viktiga frågor. Genom den öppna voteringen finge man veta hvilka, som vore att anse såsom pålitliga representanter, och hvilka som vore att hänföra till deras antal, som "med hvar dag blifva klokare". — Jemväl deri måste jag instämma med motionären, att de, som af fruktan afhållas från att öppet uttala sin mening, gjorde bäst om de ju förr desto hellre lemnade representantkallet.

Jag anhåller om återremiss.

Grefve von Platen: Efter de anföranden som här blifvit afgifna och i hvilka jag ber att få instämma skall jag icke länge upptaga Kammarens tid; och jag har så mycket mindre anledning att utförligt utveckla mina åsikter, som detta är en fråga, hvars utgång beror mindre på faktiska bevis än på den uppfattning, hvar och en gjort sig om det konstitutionela statsskicket.

Man har väl sagt, att den öppna voteringen skulle vara främmande för vårt statsskick och skulle störande inverka på sakernas gång, men jag har så mycket mindre skäl att tro något sådant som, såvidt jag förmått uppfatta, i alla viktigare frågor vanligtvis en s. k. öppen votering redan eger rum. Det har sålunda visat sig att den rädsla, — jag kan icke finna något bättre namn, — som man velat tillskrifva oss såsom representanter, i sjelfva verket icke finnes. Det kan vara möjligt att saken ännu icke är mogen, men för min del är jag glad att frågan blifvit väckt, ty den är, efter mitt förmenande, af den beskaffenhet att den till slut måste göra sig gällande, och jag skulle högeligen beklaga, om den det icke gjorde, emedan detta vore en sorglig antydning om en brist på oberoende, hvartill jag tror att den svenska nationen jemförd med andra nationer icke gjort sig skyldig. Vågar man i andra representantförsamlingar öppet uttala sin öfvertygelse, är det en orättvisa att vilja antaga att icke äfven vi skulle göra det.

Jag tror att den väckta frågan förtjenat en helt annan behandling än den fått, och biträder jag därför yrkandet om återremiss.

Herr von Geijer: Äfven jag skulle önska att vi kunde utbyta den slutna voteringen mot den öppna och jag instämmer således med de föregående talarne. Jag tror ock lika med Herr Hallenborg att Utskottet, om det varit för den öppna voteringen, kunnat påfinna ett lämpligare sätt att gå till väga vid paria vota än det förslag som af motionären blifvit framställt. Lösningen af denna fråga är dock måhända svårare och vidlyftigare än man förut föreställt sig. Det af motionären framställda förslaget, att vid paria vota frågan skulle

anses förfallen är, såvidt jag kan förstå, oantagligt. Voterar man om kontraproposition, måste ju något beslut fattas? Kan det vara motionärens mening att paria vota skulle gälla lika som voteringen utfallit i enlighet med propositionen? Det vore en mycket klar och oförtydlig föreskrift, men i sig själf föga rimlig. Om man t. ex. voterar, huruvida ett anslag skall bestämmas till 10,000 R:dr eller till 20,000 R:dr, finnes icke något skäl hvarföre i sådant fall paria vota skulle anses sammanfalla med nej-propositionen.

Jag vill icke motsätta mig en återremiss, men jag fruktar att, så långt som Riksdagen nu är framskriden, skall Konstitutions-Utskottet icke få rådum att egna en omsorgsfullare pröfning åt denna fråga. Jag framställer icke något yrkande, utan jag har endast velat få min mening antecknad till protokollet.

Herr von Ehrenheim: Det är icke första gången efter det nya representationssättets införande, som frågan om öppen omröstning varit föremål för Kamrarnes öfverläggningar. Motien derom väcktes inom denna Kammare vid 1867 års riksdag, men blef af Konstitutions-Utskottet afstyrkt, och Utskottets afstyrkande yttrande blef då af båda Kamrarne bifallet. De skäl Konstitutions-Utskottet nu anfört äro hufvudsakligen desamma som 1867 med framgång åberopades. För min del får jag säga, att jag icke kan finna, att sedan 1867 några sådana omständigheter hafva tillkommit eller att förhållandena så förändrats, att jag skulle anse skäl förefinnas att frågå den åsigt, som då gjorde sig gällande.

Om den öppna omröstningen kan visserligen med fullt skäl sägas, hvad Utskottet också sagt, att den har den manliga frimodighetens tilltalande karakter; men för min del får jag säga, att, hvilka följder i praktiskt afseende den öppna voteringen skulle medföra i ett land, der man inom representationen förut icke haft densamma och der man är van vid den slutna omröstningen, tilltror jag mig icke att bedöma; och då jag icke, på grund af vårt lands nuvarande förhållanden, finner något behof att förändra hvad som hittills varit stadgadt, har jag för min del följt den konservativa regeln att heldre bibehålla hvad som finnes än att antaga något nytt, om hvars verkningar man icke kan göra sig en föreställning. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Posse: Hufvudsakligen förekommen af Grefve von Platen, ber jag att få förena mig med honom, och vill endast tillägga några ord. Utskottet har här sagt: "Det är fullkomligt sannt, att den öppna omröstningen har den manliga frimodighetens tilltalande karakter, men det är ingenting, som hindrar den manliga frimodigheten att äfven vid slutna omröstning uttala sig till protokollet, och således innebär den slutna omröstningen samma fördelar som den öppna, under det att den tillika medför andra, som den öppna i ej ringa mån saknar." Jag ber att få för Utskottet, som hyser en sådan åsigt, citera ett praktiskt exempel i detta afseende. Det hände en gång under förra representationssättet, i en ganska vigtig fråga, att, efter det votering skett, "den manliga frimodigheten" framträdde,

men på det sätt att reservanternes antal var större än antalet af dem som röstat för bifall. Hade nu den manliga frimodigheten fått uttala sig förut, så hade naturligtvis resultatet blifvit alldeles motsatt och skilnaden är således ganska stor.

För min del hyllar jag den åsigten att en öppen och bestämd vevselverkan bör råda emellan valmännen och de valda representanterna, ty meningen kan icke vara annat än den, att de åsikter som göra sig gällande i landet äfven skola vinna gehör hos landets representanter. Mycket skulle ännu kunna vara att tillägga, men, som motionären sagt, är det icke någon brådska med afgörandet af denna fråga, då denna riksdag är den första uti treårsperioden. Jag vill därför icke besvara Kammaren med att framdraga alla de skäl som kunna anföras, utan inskränker mig till att instämma med dem, som yrkat återremiss.

Herr von Möller: De anföranden, som här blifvit afgifna, hafva varit temligen korta och jag vill därför också endast i korthet angifva min ställning till frågan. Den grundar sig på grundlagens föreskrifter i 38 § Riksdags-ordningen, der det säges: "Konstitutions-Utskottet tillkommer att granska rikets grundlag samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar deruti, dem Utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande öfver de från Kamrarna till Utskottet hänvisade grundlagsfrågor." Motionären yttrade i början af sitt anförande, att hans förslag vore ett önskningsmål; och såsom sådant har Konstitutions-Utskottet också uppfattat det. Detta önskningsmål grundar sig på motionärens öfvertygelse, för hvilken jag har all möjlig aktning, men Konstitutions-Utskottet måste först och främst ställa sig grundlagens bud till efterrättelse och pröfva huruvida den ifrågasatta förändringen vore *högst nödig eller nyttig*, och några skäl för att så skulle vara fallet, har motionären icke framlagt, likasom jag ej heller hört några sådana anföras af de talare, som hittills yttrat sig i frågan. Man har talat om den manliga frimodigheten, men jag hemställer om genom den slutna voteringen sjelfständigheten blifvit på något sätt inskränkt. Jag tror icke, att man kan påstå något sådant, äfven om man icke vill gilla de i Utskottets motivering framlagda skäl.

För min del tror jag att vid ändring af grundlagarne bör man ke följa den ena eller andra representantens subjektiva åsigt, utan man måste, som jag nyss nämnde, noga följa grundlagens bud, om de förutsättningar som skola förefinnas för att ett ändringsförslag skall kunna af Utskottet förordas, och af dessa skäl har jag inom Utskottet instämt med pluraliteten, och får nu yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Brun: Den erfarenhet jag har utaf förhållandena inom såväl kommunerna som riksförsamlingen är sådan, att jag icke kan biträda motionärens förslag. Jag tror att äfven för dem, som hafva tillräckligt mod att utsäga sin mening, måste det mången gång vara obehagligt att utsätta sig för det ytterligare obehag, som den öppna
omröstningen

omröstningen ovilkorligen medför. Det har också vid flera tillfällen visat sig, att man fått erfara missnöje från den ena eller andra sidan därför att man yttrat sig i saker som icke varit angenäma för en eller annan, och det förvånar mig att Herr Wallenberg med sin stora erfarenhet i alla riktningar kunnat framkomma med denna motion. Det torde icke vara honom obekant att det gifves tillfällen, då en representant kan önska att icke behöfva annoncera huru han voterat; och min öfvertygelse är att, om olyckligtvis det uppstode ett större parti inom Riksförsamlingen, hvilket ville skaffa sig öfvertaget, vore den öppna voteringen ett mäktigt medel i ett sådant partis hand att utöfva ett förderligt inflytande.

På de skäl, som af föregående talare här blifvit framhållna, och då jag anser, att den föreslagna förändringen skulle kunna lända till skada för riket och det allmänna bästa, får jag förklara att jag med min röst vill bidra till att Utskottets hemställan blifver bifallen.

Herr Rydin: Jag står icke antecknad såsom reservant vid detta betänkande, därför att jag icke var närvarande, då frågan inom Utskottet afgjordes. I annat fall hade jag antecknat mig såsom sådan, ty jag har nu samma åsigt, som jag vid 1867 års riksdag uttalade, nemligen att hos oss likasom i andra länder öppen omröstning borde ega rum inom representationen, emedan representantens betydelse eljest lider. Hans uppgift är att vara en förmedlare mellan regeringen och folket. Han måste således visa, att han fattat en själfständig åsigt i hvarje förekommande fråga. Det är därför nödvändigt, att han får öppet tillkännagifva sitt votum och bära det dermed förenade ansvar. Det är känslan af detta ansvar, som alltid måste visa sig lefvande hos hvarje representant, för att representantkallen skola motsvara sitt syftemål. Ty det är klart att mången representant, som vet, att ingen får kändedom huru han röstar, kommer att mycket mindre begrunda frågorna och blifva allt mer och mer indifferent för sitt representantkall. Jag vill dermed icke hafva sagt att hos oss, till följd af de rådande förhållandena, någon indifferentism finnes eller att någon brist på själfständighet eger rum, men såsom rättsgrundsats måste antagas, att en representant bör öppet tillkännagifva hvad han i denna sin egenskap företager sig. Den öppna omröstningen innebär ett förklarande, att denna mening har jag inom representationen biträdt. Ur principiell synpunkt är saken sålunda mycket enkel, men derjemte är att tagas i betraktande den politiska sidan af saken, och i detta afseende är fältet öppet för många probabilitetskalkyler, huruvida den slutna eller öppna omröstningen skall vara den lämpligaste. Under sådant förhållande och om man är tveksam om följderna af det ena eller andra sättet, bör man hålla sig till rättsgrundsatsen. Jemför man våra förhållanden med andra länders, så eger det märkvärdiga förhållande rum, att vi uti ifrågavarande afseende äro olikställda med nästan alla andra länder, ty det finnes icke någon af de större kulturstaterna, som icke har öppen omröstning inom representationen; jag anser således förslag om in-

förändring af öppen votering böra vinna framgång. Jag skulle således vilja instämma uti yrkandet om återremiss, men då jag icke kan gilla motionärens förslag sådant det föreligger, måste jag biträda Utskottets hemställan. Förslaget afhjelper icke de olägenheter, som dermed afses. Man bör, om ändring skall ske, ändra våra stadganden om sätt för besluts fattande. Ett sådant förslag, som detta, passar ej in med bibehållande af det för vårt förhandlingssätt egendomliga bruket af acklamation för frågornas afgörande. Detta sätt att genom rop afgöra ärendena är någonting för Sverige egendomligt, men det är hos oss urgammalt, ty det leder sitt ursprung tillbaka från den tid, då man icke debatterade, utan afgjorde sina angelägenheter genom mængdens tillrop eller medelst slag på sköldarne. Man skulle införa hvad som i andra länder praktiseras för att skilja olika meningar, nemligen att sitta eller stiga upp, eller ock att gå åt olika sidor; på detta sätt vet hvar och en, huru det voterar. Vid frågor af större betydelse och då majoriteten är ringa, skulle man kunna ega rätt att begära omröstning efter namnupprop, ja äfven med slutna sedlar. Det är till följd af den väsentliga skillnaden i afseende på sättet för frågornas afgörande uti Sverige och i andra länder, som motionärens förslag ej är egnadt att, inskränkt till de föreslagna ändringarne, afhjälpa de brister, som tillhöra våra riksdagsformer. Jag kan derföre icke bifalla motionärens förslag och ej heller instämma i yrkandet om återremiss, utan jag biträder det slut, hvartill Utskottet kommit; jag kan nemligen icke gilla en enda sats i motiveringen.

Herr Faxé: Jag ber att få tillägga några ord till det yttrande som af Konstitutions-Utskottets vice ordförande här blifvit afgifvet och till hvilket jag i öfrigt hänför mig. Motionären har anmärkt, att man genom den öppna voteringen skulle undvika den tidsutdrägt, som förmenas följa deraf, att ledamöter nu anse sig skyldige att uppträda för att tillkännagifva sin mening. För min del tror jag, att det inom denna Kammare är sällsynt, att någon talar endast för att tillkännagifva hur han ämnar rösta, utan vanligen talar man för att söka inverka på de öfriga ledamöternes öfvertygelse. I Utskottets betänkande talas om det tryck, som skulle kunna utöfvas af Regeringen. För ett sådant tryck hyser jag icke någon fruktan, men det finnes ett annat af vida betänkligare art, nemligen partiledarnes inverkan på andra ledamöters vota. Man har från föregående tider exempel på att ett sådant tryck utöfvats, genom att ledamöter tvingades att visa sina voteringsmedel, och en sådan inverkan skulle ännu lättare kunna ega rum om voteringen sker öppet. Det är möjligt att i andra länder den öppna voteringen icke medför någon fara, men jag vill fästa uppmärksamheten på att detta kan vara beroende derpå, att representationen der har en annan sammansättning än hos oss.

Man har äfven sagt att representanternes åsikter borde vara kända af valmännen. Jag tror, att hvad denna Kammares ledamöter beträffar, är riktningen af deras åsikter fullkomligt bekant för valmännen, äfven om deras mening i hvarje särskild fråga icke skulle blifva känd. Är derjemte sannt att man icke har något att anmärka mot det sätt hvarpå ärendena hittills blifvit afgjorda, så hemställer

jag om det kan vara skäl att införa något nytt och ohekant, hvars följder man icke kan beräkna. Jag anhåller att Kammaren måtte bifalla Utskottets hemställan.

Herr Ekman, Carl: Då jag för min del anser det önskvärdt, att en representant må, utan att behöfva begagna de utvägar som nu stå honom till buds, kunna få sin mening uti en fråga som hörer under Riksdagens behandling känd, och då det dessutom, efter mitt förmenande, är angeläget för valmännen att få veta huru deras representanter votera, åtminstone i de viktiga frågorna, anser jag det förslag, som innefattas i den af Herr Wallenberg väckta motion, vara ganska tänkvärdt, hvarföre jag skulle hafva önskat att det blifvit mera behjertadt af Konstitutions-Utskottet, än som nu skett. Till försvar för Konstitutions-Utskottets betänkande har anförts, att frågan icke vore ny, utan att den redan vid 1867 års riksdag varit väckt, men då blifvit af båda Kamrarna afslagen, och att sedan den tiden icke några nya skäl tillkommit, som bort föranleda en förändring i Riksdagens då fattade beslut. Jag tror likväl, att några nya skäl tillkommit. All öppen votering var för den föregående ständsrepresentationen alldeles ohekant. Den infördes först 1867 i det Riksdagens Utskott, som är talrikast sammansatt, och den har under de sedermera förflutna sju riksdagarne der fortgått, utan att jag varit i tillfälle att deraf förmärka någon olägenhet. Man har således gjort ett försök med öfvergång från den slutna till den öppna voteringen, och då man vid detta försök förvärfvat den erfarenhet att någon olägenhet deraf icke uppkommit, anser jag att i den sålunda vunna erfarenheten ett godt skäl förefinnes för att utsträcka detta röstsätt ännu längre.

Vidare har det blifvit sagdt att man kunde befara, att ett tryck från ena eller andra hållet skulle, om öppen omröstning egde rum, göra sig gällande. I detta afseende tror jag likväl icke att man bör hysa någon fruktan, ty om förhållandena vid något tillfälle skulle vara sådana, att ett tryck på representanterne utöfvades, så skulle detta vid den öppna voteringen, efter mitt förmenande, i högst väsendtlig grad motverkas af den önskan hvarje representant måste hysa, att kunna inför sina valmän framstå på sådant sätt att han motsvarar det förtroende som från deras sida kommit honom till del.

Man har äfven påstått att i praktiskt afseende inga egentliga fördelar skulle uppstå genom den öppna omröstningen. För min del vågar jag dock tro, att fördelarna äro ganska väsendtliga, och jag skulle kunna anföra flera, men vill för det närvarande inskränka mig till att fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som under de förflutna riksdagarne ganska ofta gifvit sig tillkänna och hvilket säkerligen skulle, om den öppna omröstningen infördes, komma att upphöra. Det har nemligen inträffat att, vid afgörandet af ganska viktiga frågor, mängden gång icke ens halfva antalet af Kammarens ledamöter varit närvarande. Detta kan naturligtvis icke vara lämpligt, och jag tror att den öppna voteringen skulle verka till ett dylikt missförhållandes upphörande, ty det skulle då falla i ögonen, hvilka de personer äro som afhålla sig från behandlingen af frågorna inom

Kammaren. På nu anförda skäl anhåller jag att få förena mig med dem som yrkat återremiss.

Grefve af Ugglas: Jag anhåller att få tillägga några ord till hvad Herr von Ehrenheim nyss yttrat. Han påminde om att vid 1867 års riksdag väcktes ett förslag i samma syfte som detta, och att båda Kamrarna då förkastade detsamma. Han tillade äfven, att sedan dess ingenting inträffat, som borde förändra Riksdagens åsigt i detta hänseende. Deruti instämmer jag fullkomligt, men väl har åtskilligt inträffat, som borde stärka denna Riksdagens åsigt. Sedan dess hafva nemligen uppstått partibildningar af sådan styrka och sådan sammanhållning, att man derom icke hade någon aning under förra statskicket, och när man, antagligen just af fruktan för det inflytande möjligen uppkommande partier kunde utöfva, år 1867 förkastat den öppna voteringen, bör man väl nu, sedan sådana partier bildats och sedan man lärt känna dem, på det bestämdaste vidblifva samma beslut. Hvilket tryck ett sådant parti utöfvar på representanten har jag kanske närmare än åtskillige af Kammarens ledamöter varit i tillfälle att lära känna, och jag har funnit, att om man vill blifva räknad för en af dessa utmärktheter, som skola erhålla förtroendet att få plats i Utskotten, måste man böja sig för trycket.

Här har af en talare en händelse blifvit relaterad, som inträffade under förra statskicket och hvilken skulle bevisa fördelarne af den öppna voteringen. Denna händelse — då rösterna utföllo på ett sätt, men reservanternes antal sedermera utvisade att ständets mening varit en annan — inträffade icke i något af de stånd, der något tryck från Regeringen kunde antagas med framgång ega rum, utan i ett stånd der man endast hade att ansvara för sina valmän; och för att följa sin öfvertygelse afgåfvo de röstsedlarne, hvaremot de afgåfvo sina reservationer för att bibehålla sin ställning till valmännen. Tider kunna inträffa, då partierna få ännu större styrka och kraft än hvad nu är fallet, och huru principiellt riktigt det än må vara, att representanten bör vara sjelfständig och att den, som det icke är, ej bör hafva sin plats i riksförsamlingen, så måste vi dock komma ihåg att vi lagstifta för människor, och att det skulle kunna hända, att sådana funnes, som vore för svaga att motstå det tryck och det misshag, för hvilket de skulle utsätta sig genom att öppet afgifva sina röster. Jag anhåller att Kammaren måtte vidblifva sitt förra gången fattade beslut.

Grefve Beck-Friis: Då min granne till höger, som mot detta betänkande afgifvit reservation, för tillfället är hindrad att vara tillstädes, anhåller jag, som delar hans åsigt i denna fråga, att få yttra några ord:

Min erfarenhet är i afseende på förhållandena inom Stats-Utskottet alldeles motsatt den siste talarens. När den öppna voteringen der infördes, hvilket skedde samtidigt med det nya representationskickets framträdande, väckte det stark opposition, och det var med knapp nöd man lyckades genomdrifva densamma, men motståndet har sedermera försvunnit och nu råder, som jag tror, en allmän belåten-

het öfver att voteringen sker öppet. I en representantförsamling, ej manstarkare än vår, finnes det antagligen högst få personer, hvilkas åsikter icke äro kända, och jag tror derföre, att det icke borde möta några svårigheter att äfven der införa öppen omröstning, hvartill för öfrigt så mycket större anledning finnes, som representationen redan till principen erkänt densamma; ty Talmannen frågar oss om vår uppfattning af frågorna och dertill svara vi ja eller nej, och först sedan kommer den hemliga proceduren.

Härmed kunde jag hafva slutat, om icke en talare gjort en egenömlig tolkning af den grundlagsparagraf, enligt hvilken Konstitutions-Utskottet har att behandla motioner — en tolkning som jag för min del icke kan godkänna. Der står att Konstitutions-Utskottet eger att föreslå de ändringar, som äro högst nödiga eller nyttiga, men det står äfven att Utskottet skall meddela utlåtande öfver enskilda motionärers framställningar, och der talas icke om att dessa skola vara *högst nödiga och nyttiga*. Uttrycket "*högst nödiga etc.*" syftar således endast på de förslag Konstitutions-Utskottet proprio motu afgifver, men får ej uppställas såsom en nödvändig förutsättning för godkännande af enskild motionärs ändringsförslag. Om nu också den föreslagna förändringen icke är *högst* nyttig, så torde den åtminstone få betraktas såsom nyttig, och motionärens förslag hade derföre enligt min tanke förtjänat en annan behandling af Utskottet, än den fått. Jag inser mycket väl, att med de fördomar, som ännu finnas inom vår representation, förslaget nu icke har någon synnerlig utsigt att gå igenom, men jag är öfvertygad om att vi böra närma oss till detta mål, och ett ytterligare skäl för detta mitt antagande finner jag deruti att, så vidt jag vet, icke någon annan representativ församling har slutet omröstning. Jag yrkar återremiss.

Grefve Mörner, Carl Göran: Tillräckligt ofta besväras jag Kammaren med mina yttranden, för att icke behöfva anses vara personligen rädd för att öppet afgifva mitt votum, och då jag tager till ordet i denna angelägenhet, ledes jag icke af någon människofruktan, men jag måste se förhållandena sådana de verkligen äro; och för min del är jag fullt öfvertygad om att de stora resultat, man tror sig vinna genom förslagens antagande, lätteligen kunna ominstetgöras. Bland annat finnes det en gång derute, som kan rymma dem som vid något tillfälle icke vilja gifva tillkänna, om de rösta ja eller nej. Ingen kan tvingas att gå in hit eller afägsna sig härifrån, och människofruktan kan då taga denna utväg, hvarigenom det allmännas väl appoffras. Derför anser jag det vara bättre att hvar och en får behålla sin fruktan för sig själf, men se det allmänna till godo. En sådan anordning som den ifrågasatta skall, enligt min åsigt, ofelbart leda till att stärka partiernas krafter. Jag har läst någonstades, att man under frihetstiden visste att tillintetgöra verkningarne af den slutna omröstningen genom att tvinga ledamöterna att bära fram sina voteringssedlar i munnen, för att de icke skulle kunna utbyta dem mot andra, men den som tror att landets väl vann något derigenom bedrager sig säkerligen ganska mycket. Jag tror att vi icke ännu äro komna på den punkt att ett sådant förslag som det ifråga-

varande kan vara för oss lämpligt, och i motsats mot hvad en ledamot af Stats-Utskottet nyss yttrade vågar jag säga, att den erfarenhet vi hafva i afseende på de reservationer, som funnits vidfogade Stats-Utskottets betänkanden, tydligen visar, att i de flesta viktiga frågor den ena Kammaren står i bestämd skiljaktighet mot den andra. Huruvida denna skiljaktighet grundar sig på en olika granskning af frågorna, eller om den har någon annan anledning, derom vill jag icke uttala något omdöme, det får hvar och en sjelf fälla, men resultatet står dock i alla händelser kvar. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Wallenberg: Jag har inom denna aktade Kammare fått mera understöd för mitt förslag, än jag vågade hoppas, och af denna anledning nödgas jag söka vederlägga några af de skäl, som blifvit mot detsamma anförda. Jag börjar pligtskyldigast med Herr vice ordföranden i Konstitutions-Utskottet, som egentligen höll sig vid att vid 1867 års riksdag denna fråga icke vann Kamrarnes bifall. För min del hyser jag den öfvertygelsen, att framåtskridandet gör sig gällande äfven i de politiska förhållandena, och jag tror att man icke bör misströsta derföre att en fråga icke genast lyckats gå igenom. Jag hoppas och tror att denna fråga skall förr eller senare — vi kunna ju säga 1877 eller 1887 — blifva af båda Kamrarna antagen, och då har jag för min del den tillfredsställelsen att hafva dragit mitt lilla strå till denna viktiga frågas lösning.

En ärad talare, Herr Brun, har förvånat sig öfver att jag kunnat framkomma med detta förslag, och han yttrade tillika att den öppna omröstningen kunde medföra många obehag för en representant. Derpå tviflar jag icke heller, men Herr Brun må icke tro att det alltid är så behagligt att uttala sina meningar emot personer, hvilkas åsikter man skattar högt, och jag hemställer, om det kan vara med representantens värdighet öfverensstämmande, att den som icke vågar uttala sin mening skall genom att gömma sig bakom den slutna voteringssedeln kunna inverka på afgörandet af en fråga.

Hvad beträffar Grefve af Uggle yttrande om uppkomsten af partibildningar af den styrka och den sammanhållning att de väckt hans förvåning — jag vill icke säga oro, ty jag tror icke att han hyser någon sådan känsla — så får jag säga, att då sådana partier redan nu uppkommit och vunnit styrka, visar detta ju bäst, att den slutna omröstningen icke utgör något hinder derför eller något korrektiv deremot, och då kan det väl vara skäl att försöka en annan regime, nemligen att gå öppet tillväga.

En ärad representant, som har den mest omfattande erfarenhet i riksdagsgöromålen, citerade ett exempel från en sorgligt beryktad period af vår historia, huruledes representanter tvingos att fram-bära sina voteringsedlar i munnen, för att icke kunna byta ut dem mot andra. Skall detta vara ett försvar för den slutna omröstningen? Eller borde icke sådana representanter tvingas att säga ut sin mening eller också lemna riksförsamlingen. Det har på det högsta förvånat mig, att detta exempel kunnat anföras såsom skäl för den slutna omröstningens bibehållande, ty, efter mitt omdöme, talar detta vida

kraftigare, än allt hvad jag kan framdraga, för antagande af den öppna omröstningen. Att döma af den ärade talarens yttrande skulle man kunna tro, att här i landet herrskade ett verkligt tyranni och att man icke finge yttra en sjelfständig tanke. Antagligen skulle det väl vara regeringen, som utöfvade detta tyranni; men mig synes att hvad man än må säga om det nu rådande regeringssystemet, så nog är det mildt, och icke lär man kunna påstå, att något sträfvanne gjort sig gällande för att utöfva något obehörigt tryck, ty, efter hvad jag kunnat erfaras, är här mer än i något annat land fallet, att personer, som stå regeringen ganska nära, fullkomligt fritt uttala sina meningar och det ofta i ordalag som äro mindre väl valda.

Jag anhåller om återremiss, icke derföre att jag tror att Konstitutions-Utskottet skall vid denna riksdag medhinna någon omarbetning af förslaget eller komma att ändra åsichter, utan endast i syfte att få se om icke denna fråga gjort några framsteg sedan 1867.

Herr Widén: Af de anmärkningar, som blifvit framställda mot Utskottets betänkande, hafva många redan blifvit af andra talare besvarade, hvarföre jag icke behöfver upptaga dem till bemötande; det är endast en af dessa anmärkningar, som jag anhåller att få fästa mig vid, nemligen den, som framställdes af vice ordföranden i Utskottet, att representanten borde känna sig ansvarig för Konung och folk för sitt votum. Jag erkänner gerna denna sanning; men jag kan icke följa honom, då han derpå grundar det påståendet, att omröstningen fördenskull bör vara öppen. Det finnes äfven en annan grundsats, som måste gälla för representanten och som hittills varit gällande i vårt land, eller att hans uppdrag såsom representant grundar sig helt och hållet på förtroende, och jag kan för min del med denna förutsättning icke finna förenligt, att det skulle anses nödigt för honom att redogöra huru han i hvarje fråga afgifvit sitt votum. Tvärtom förefaller det mig, som något sådant skulle förutsätta ett miss-troende, och jag anser derföre, att den öppna omröstningen icke bör rekommenderas, emedan den hvilar på en falsk grund.

Jag tror icke heller, att det är lämpligt att återropa exempel från andra länder, ty förhållandet är helt annorlunda hos oss och i utlandet. Der har man den öppna kandidaturen, något som vi icke känna i vårt land; man anser der, att representanten icke är något annat än ett ombud, stäldt i samma förhållande till sina kommittenter som till exempel en tjenare till sin husbonde i hvarje särskildt hushåll, och just dessa öppna kandidaturer och öppna omröstningar betinga hvarandra; men då vi här i vårt land icke hafva det ena, så kan det icke heller vara lämpligt att införa det andra.

Det har äfven blifvit anfördt, att det skulle gifvas tillfällen, då Kammarrens ledamöter icke vore så fulltaligt tillstädes, och att derföre den öppna omröstningen skulle vara en nyttig kontroll i detta afseende. För min del finner jag dock häruti endast en lika småaktig och förhatlig som obehöflig kontroll. Ty jag har vunnit den öfvertygelsen, att representanten här eger den pligtkänsla att han, såvidt möjligt är, finnes tillstädes, och att man icke behöfver befara att

Kamrarna blifva öfvergifna af sina ledamöter, då viktigare frågor förekomma.

Jag anhåller att få förena mig med dem, som yrkat bifall till Utskottets betänkande.

Herr Tornerhielm: Man påstår, att en stor statsman en gång yttrat, att vår Herre gifvit menniskan talförmågan för att dölja sina tankar. Jag tror, för min del, att man skulle kunna säga, att den slutna voteringen är till för att dölja representanternes tankar. Den sjelfständige representanten bör dock inför den församling, der han är ledamot, och inför det folk, han representerar, öppet kunna gifva tillkänna hvad han tänker; har han icke courage dertill, får man väl anse, att han mer eller mindre sviker det förtroende, som blifvit honom lemnadt. Jag tror, att det en och annan gång händt, att personer talat för en sak men möjligtvis röstat för motsatsen. Detta skulle icke ega rum, om öppen votering funnes, ty då vore man tvungen att hålla i sig. Man säger i denna Kammare, att man tycker att det är klart hvad hvar och en skall göra, då man skall fatta ett beslut. Detta medgifves; men så händer det, att det finnes några tysta röster och det kunde vara intressant nog att lära känna, hvilka dessa tysta röster äro. Jag tror verkligen, att så sammansatt, som denna Kammare är, af personer i sjelfständig ställning och mogen ålder, man tryggt kan öppet gifva tillkänna sin röst, och det har jag för min del icke tvekat att göra, vare sig det varit för eller emot en Kongl. proposition. Man ser visserligen ibland, huru personer med en viss skuggrädsla förse sig med både ja- och nej-sedlar vid en votering och icke gerna vilja göra reda för huru de rösta; men jag tror, att detta är en pligt för representanten. Jag vill därför visst icke, att alla skola upp och tala i hvar fråga, Gud bevars för det; men huru de rösta, kunna de öppet bekänna, och då får landet veta deras åsigter. I det engelska parlamentet, der den konstitutionela friheten nått en sådan utveckling, har man öppen votering, och alla försök, som blifvit gjorda att få bort den, hafva misslyckats, och äfven i andra länders representativa församlingar i Europa har man bibehållit den öppna voteringen. Jag vill icke längre uppehålla Herrarne utan förenar mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr Brun: Om jag ej orätt uppfattat Herr Wallenbergs sista anförande, sökte han deruti göra troligt, att det var af någon sorts feghet eller fruktan, som jag önskade bibehålla den slutna voteringen. Från en sådan oförtjent tillvitelse önskar jag befria mig. Den erarenhet, Herr Wallenberg eger om mig, berättigar honom alldeles icke till en dylik slutsats. Hvarken Herr Wallenberg eller någon annan har nemligen lyckats ingifva mig en sådan fruktan eller hålla mig i ledband, utan vågar jag påstå, att jag, oberoende af alla yttre påverkningar, öppet sagt eller erkänt hvad jag tänkt. Det är således icke för fruktans skull som jag vill bibehålla den slutna voteringen, utan — och derpå får jag fästa Herr Wallenbergs uppmärksamhet — det är för att betaga hvarje yttre makt, hvarje parti vid riksdagarne och slutligen hvarje enskild person möjlighet att kontrollera och i sitt in-

tresse utöfva inflytande på de voterande, som jag anser att, till rikets och det allmänns gagn och trygghet, den slutna voteringen bör bibehållas. Jag yrkar fortfarande på bifall till Utskottets hemställan.

Herr Nordström: Motionen om ifrågavarande grundlagsförändring har blifvit väckt i de sednaste stadierna af Riksdagens sammanvaro. Hvilken är anledningen dertill? Har något speciellt inträffat, som nu skulle påkalla en snar lösning af den tills nu alldeles oförberedda, af den allmänna opinionen, så vidt jag vet, icke understödda, men till sina principiella grunder städse mycket omvistade frågan om *öppen omröstning* och dess företråde framför *den slutna*, vid upprätthållandet af det konstitutionela regeringssystemet i dess fulla sanning? Intet, så vidt det är mig bekant. Ett hugskott får dock motionen icke anses vara; motionären kan icke förnekas hafva varit i sin fulla politiska rätt, då han framlade den, och den måste derföre pröfvas till sin hållbarhet och sin förtjenst.

I detta afseende må det tillåtas till en början göra en historisk erinran. Den öppna omröstningen är en äldre form för bifall eller afslag, än den slutna, ehvad vi gå till den fordna tid, då våra förtäder på allshärjartingen med slag på sköldarne gifvo tillkänna sitt bifall till hvad deras lagmän i deras namn, antingen jakande eller nekande, uttalade, eller ock till en vida sednare tid, då bestämda former för öfverläggningar och fattande af beslut ännu icke voro utbildade, och en man dock stod bakom ordet, oberoende af partier, som ännu då ej heller hunnit utveckla sig till verksamhet efter bestämda meningsgrupper. Ju mer emellertid under tidernas lopp folkrepresentationen rotfästade sig efter vissa kategorier och nödvändigheten af gifna former insågs, för att kunna konstatera flertalets verkliga mening och beslutens enhet, desto mera riktades äfven uppmärksamheten på den *slutna* omröstningen efter namnupprop och dess företråde framför den *öppna*; och detta har ledt derhän, att i jmförelsevis nyare tider den förra allt mer fått insteg framför den sednare äfven i de främmande länder, som längst hållit på den öppna, antingen i vissa frågor eller i alla. England har i nyaste tider antagit den slutna omröstningen vid parlamentsval och diskuterar lifligt frågan om dess införande äfven i sjelfva parlamentet. Hvilken är grunden för dessa nya företeelser, mine Herrar? Erfarenheten, helt en keit erfarenheten.

Den har lärt, att intet är mera gynsamt för partigruppsopinioner än den öppna omröstningen, och intet mera gynsamt för den sjelfständiga meningsyttringen, än den slutna. Der den förra eger rum, är det vanligen particheferne som tala och följas blindt vid omröstningen af sitt parti. Der den sednare är öflig, erbjuder den öppna *debatten* det bästa tillfälle för en hvar, ej allenast att ljudligen gifva sin mening tillkänna, utan ock att för den gifva skäl och betrakta frågan från många olika synpunkter, innan omröstningen vidtager; ja, äfven den utesluter icke möjligheten af partibildningar, om i dem något eftersträfvansvärdt skulle ligga. Den slutna omröstningen har särskildt med sig den fördel, att den gör representanten, om han vill följa sin fria och sjelfständiga öfvertygelse, otillgänglig för det tryck,

som från de styrandes sida på honom eljest kunde utöfvas, och undandrager honom från den kontroll öfver hans meningar, hvartill den öppna omröstningen lemnar så rikt tillfälle. Icke alla ega erforderlig styrka att motstå inverkningarne af en sådan, och för det allmännas välfärd kan det icke påstås vara nödigt att utsätta representanten för den moraliska vända, hvori han kunde komma, om hans speciela intressen och hans öfvertygelse med hvarandra komme i strid. En sådan kan inverka korrumpierande på karakteren. Särskildt hvad vår stats- och representationsförfattning angår, bör man härvid ej glömma ett för densamma mycket anmärkningsvärdt förhållande, nemligen det, att embets- och tjänstemän, amovibla så väl som inamovibla, till ett icke obetydligt antal ingå i representationen, såsom vederbörligen invalda medlemmar deraf, och utan tvifvel i synnerligt hög grad der bidra till belysning af frågornas aktuelt legislativa ståndpunkt. Huruvida det vid sådant förhållande vore välbetänkt och välberäknadt att genom öppen votering utsätta dessa embetsmän för öppet eller tyst verksamma misnöjen från de högre ställda regeringsorganers sida, hvilkas önsknningar de, i följd af sin öfvertygelse, icke kunnat vid voteringen understödja, öfverlemnar jag åt en hvar att närmare betänka, tilläggande endast, att vi ju äro äfven menniskor, fastän vi äro riksdagsmän, och att bland representationens medlemmar äfven många andra kunna finnas, som af sina speciela, på Regeringens godtfinnande slutligen beroende intressen kunde finna sig hindrade att öppet rösta emot densamma. I en representation, fördelad, såsom hos oss, i två Kamrar, hvardera med *lika* makt och myndighet, och der således den enas *nej* upphäfver verkan af den andras *ja*, kan för öfrigt den öppna voteringen ej heller anses lämplig för det ändamål man dermed åsyftar. Ut i en enkammare med bestämda, emot hvarandra stående politiska partier vore den mera på sin plats, derest man såsom något verkligen önskvärdt och gagneligt kunde anse det tryck på individuela öfvertygelser, som mer eller mindre terroristiskt af particheferne utöfvas. För min del tror jag ej ifrågavarande förslag till grundlagsändring kunna räknas till de nödiga och nyttiga, och hemställer derföre om afslag.

Grefve Posse: Ehuru jag alltför väl vet, att de, som yrka återremiss, icke komma att vinna något gehör i en blifvande votering, så, när jag anser att denna sak är en sådan, som icke alls är beroende af den votering, som i dag kommer att ega rum, utan i alla händelser har framtiden för sig, har jag trott det icke vara olämpligt, att de argument, som deremot blifvit anförda, upptagas till bemötande. Af dessa var det ett argument, som af den siste talaren framställdes, och som gick ut på att, om den öppna voteringen infördes, embetsmännen hädanefter icke skulle komma in i representation. Jag tror, att denna åsigt beror på en missuppfattning af regeringens ställning till representationen. Denna uppfattning, som jag tror är ganska allmän, är dock enligt min åsigt helt och hållet en missuppfattning. Man föreställer sig nemligen regeringen såsom något mot representationen fiendtligt, något som representationen i alla händelser skall bekämpa. Jag anser för min del, att regeringen

bör vara ett uttryck af majoriteten inom representationen, och om denna uppfattning gillas af alla dem, som äro för det konstitutionela styrelsesättet, följer äfven deraf, att om pluraliteten i landet gillar regeringen, skall det visserligen icke utgöra något hinder att välja regeringens embetsmän. Detta skäl tror jag således helt och hållet kan förfalla.

Vidare anser jag, att om man skulle antaga den andra åsigten, att regeringen skulle vara något mot representationen fiendtligt och således embetsmännen icke skulle deri inväljas, äfven detta skäl förfaller; ty så länge det är slutet omröstning, tager allmänheten för afgjort, att alla embetsmän rösta för regeringen; men om deremot öppen votering införes och hvar och en får säga sin egen åsigt, kan det lätt hända, att embetsmännen vid ganska många tillfällen skulle komma att votera helt och hållet mot regeringen, och jag tror icke, att detta skulle medföra hvarken afsättning eller någon annan verkan, ty vi hafva ganska många gånger sett, om icke i denna Kammare, åtminstone i Andra Kammaren, att mycket framstående embetsmän uppträdt mot regeringen, utan att en sådan verkan deraf uppstått.

Då jag således icke kan tillmäta denna anmärkning någon vikt, får jag yrka återremiss, ehuru jag icke har någon förhoppning, att densamma skall blifva af Kammaren bifallen.

Herr Hallenborg: Då jag till följd af en angelägenhet, som jag icke kunnat försumma, varit nödsakad att vara borta från Kammaren, är jag urständsat till bemötande upptaga de skäl, som blifvit anförda till fördel för Utskottets betänkande och emot den i min reservation uttalade åsigt, hvilken jag inom Utskottet förfäktat. Händelsen med denna fråga är den, att om en af Utskottets ledamöter icke varit frånvarande, då beslutet inom Utskottet fattades, hade detta betänkande fått ett helt annat utseende; ty det var på *en* röst frågan föll, och hade denne ledamot varit närvarande, skulle Utskottets betänkande i stället hafva tillstyrkt Herr Wallenbergs motion.

Jag skulle brista i grannlaghet mot Kammaren, om jag upptog tiden med något längre anförande; men jag anhåller att få förklara, att jag har den öfvertygelse, att den öppna omröstningen, långt ifrån att medföra några vådor, tvärtom skulle för vårt statsskick vara välgörande, och jag tror för min del att, i stället för att den öppna voteringen skulle öka ett partiförtryck, den snarare i många frågor skulle hindra personer att icke följa sin rättskänsla, då de öppet skulle uttala sina åsikter. Hvad beträffar den fara, som man förespeglat, att det skulle blifva svårt för regeringens embetsmän att iakttaga en värdig och passande hållning, då de någon gång skulle kunna rösta emot regeringen, tror jag, att vi hafva mycken erfarenhet, att embetsmännen kunna fullt öppet uttala sina åsikter och icke behöfva taga sin tillflykt till den slutna sedeln.

Jag förenar mig med dem som yrkat återremiss.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Konstitutions-Utskottets förevarande utlåtande och dels

återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till utlåtandet och, då dervid svarades talrika ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voterings-proposition:

Den som bifaller Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas Utlåtandet.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—76;

Nej—25.

Föredrogos ånyo och bifollos Stats-Utskottets den 30 sistlidne April och 1 dennes bordlagda Utlåtanden:

N:o 77, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga framställning om anslag till ett kasernetablissemment för Svea artilleriregemente; samt

N:o 78, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition rörande förvaltning af skogar, tillhörande militie-boställen, som för löningsfondernas räkning utarrenderas.

Föredrogos ånyo Stats-Utskottets den 30 sistlidne April och den 1 dennes bordlagda Utlåtande N:o 79, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om upphörande af den vissa hemman nu åliggande såväl ordinarie- som extra kronobrefbäring och den förras öfvertagande af postverket.

Friherre af Ugglas: Innan jag ingår i en närmare granskning i sak af det föreliggande ärendet, ber jag att mot Utskottets förslag få framställa en anmärkning af formel beskaffenhet. I den Kongl. proposition, som utgjort föremål för Utskottets behandling, har Kongl. Maj:t framställt två förslag. Det ena, att kronobrefbäringsskyldigheten skulle skiljas från jordbruket och öfvertagas af statsverket; det andra, att fribrefsrätten skulle upphöra och utbytas mot införandet af s. k. tjenstefrimärken, som skulle utdelas till vederbörande embetsverk och tjenstemän på i propositionen föreslaget sätt. Det sednare

förslaget, som åsyftar att utbyta nuvarande postportofriheten mot en viss afgift till postverket för embetsbref, afser en bestämning rörande sättet för bevillningens utgörande, och lika beskaffade frågor som denna hafva hittills alltid blifvit behandlade af Bevillnings-Utskottet. Nu har emellertid Stats-Utskottet ej aktat nödigt att på något vis meddela sig med Bevillnings-Utskottet angående detta ärende eller att med sistnämnda Utskott sammanträda och har således, enligt min tanke, gjort sig skyldigt till ett åsidosättande af hvad i detta afseende finnes i grundlagen föreskrifvet. Jag vågar också i detta hänseende påstå, att frågan ej skulle hafva förlorat på en behandling jemväl af Bevillnings-Utskottet. Oaktadt all den aktning jag hyser för Stats-Utskottet och dess förmåga, kan jag nemligen ej underlåta att påstå, det föreliggande betänkandes innehåll är sådant att jag måste beklaga, att denna så viktiga sak rönt en sådan behandling som betänkandet utvisar. Stats-Utskottet har ej i detsamma verkställt någon som helst utredning af saken, utan efter en temligen kortfattad redogörelse för den Kongl. propositionens innehåll och Kongl. Maj:ts förslag sammanfattar Utskottet sitt eget yttrande i följande få rader: "att, som Utskottet icke haft något att erinra mot Kongl. Maj:ts proposition, tillstyrker Utskottet att Kongl. Maj:ts förevarande nädiga framställning må vinna Riksdagens bifall och i följd deraf ett förslagsanslag å 250,000 R:dr till "bestridande af postafgifter för tjänstebref och dylika försändelser" under sjunde hufvudtiteln uppföras". Vi kunna således, utan vidare, lägga hela detta betänkande å sido, ty det innehåller ingen utredning af frågan, och jag får för frågans bedömande hänvisa till Kongl. Maj:ts proposition N:o 26 till innevarande Riksdag, med hvilken jag också anhåller att något närmare få sysselsätta mig.

Utaf denna proposition behagade Kammarerna inhemta, att 1869 års Riksdag ingått till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t ville — efter vederbörandes hörande angående lämpligaste sättet för kronobrefbäringskyldighetens skiljande från jordbruket — låta utreda frågan om de kostnader, hvarmed en sådan åtgärd kunde vara förenad, och derefter till Riksdagen i ämnet aflåta nådig framställning. På grund af denna skrifvelse anbefalle Kongl. Maj:t Kammar-kollegium att infordra yttrande från samtliga Konungens Befallningshafvande i länen, samt att derefter sjelf inkomma med underdånigt utlåtande i ärendet. Det nu förevarande betänkandet har så nyligen inkommit till Kammarerna, att jag, tyvärr, ej hunnit genomgå de till Utskottet öfverlemnade handlingar, men, så vidt jag kunnat inhemta, hafva nästan alla länsstyrelser utlåtanden gått ut på att ett ordnande af kronobrefbäringskyldigheten, genom dess skiljande från jordbruket, ej lämpligen kunde ega rum, och sålunda i allmänhet afstyrkt förslaget om ett dylikt fränskiljande. På samma gång har pluraliteten af länsstyrelserna afgifvit förslag om ett, enligt min uppfattning, godt och enkelt sätt att ordna denna skyldighet, och deras förslag hafva funnit sitt uttryck i Kammar-kollegii uti ämnet afgifna utlåtande, som jag, för min del, anser vara af beskaffenhet att hafva förtjänat tagas i närmare bepröfvande än som skett. Kammar-kollegium föreslår nemligen, att alla kungörelser och bref från läns-

styrelserna skola, der sådant lämpligen kunde ske, med allmänna posten direkt öfversändas till vederbörande länsmän, kyrkor och kommunalstyrelser. Således ett återupplifvande af 1849 års kungörelse, som afsåg, att den allmänna posten skulle, så vidt möjligt var, beagnas i afseende å den ordinarie kronobrefbäringen. I öfrigt hemställer Kammar-kollegium att, så vidt sig göra lät, kronobrefbäringen skulle på entreprenad upplåtas åt pålitliga personer, och att kostnaderna härför skulle fördelas på hemmansinnehafvarne, men att om desamma blefve för dem alltför betungande, de skulle få ersättning af statsmedel i likhet med hvad redan flera år tillbaka egt rum i afseende å skjutsningsbesväret. Derigenom hade man vunnit ett mål, som hufvudsakligen afsågs med Riksdagens skrivelse, eller att befria jorden från de personela tjänstbarheterna i detta fall. Ty det är dessa, som hufvudsakligen trycka; ej kan det vara så mycket den kontanta utgift, som i detta hänseende drabbar hemmanen. Enligt länsstyrelsernas mycket fullständiga yttranden kan nemligen detta onus ingenstädes uppskattas till 8 R:dr pr hemman; vanligen uppgår det ej till mer än 2 å 3 R:dr. Bördan är således i och för sig ringa, men det är den tvungna personliga tjänstbarheten, som medför ett verkliga stort obehag, och detta obehag skulle man helt och hållet hafva undvikit genom att biträda Kammar-kollegii förslag, hvilket dessutom, på sätt jag om en liten stund skall hafva äran att visa, har den stora förtjensten att det ej kräfver på långt när så dryga kostnader, som skulle blifva en följd af den Kongl. propositionens antagande. Sedan emellertid Kammar-kollegium afgifvit detta förslag öfverlemnades handlingarne till Generalpoststyrelsen, och nu infördes frågan på en ny stråt, derigenom att poststyrelsen begagnade detta tillfälle, för att, samtidigt med frågan om kronobrefbäringsskyldighetens ordnande, få genomfördt ett förslag, som styrelsen länge framhållit såsom af ett synnerligt behof påkalladt, nemligen upphäfvandet af fribrefsrätten. I afseende å kronobrefbäringsskyldigheten föreslog styrelsen, att den borde hädanefter ordnas så, att man skulle inrätta en mängd stationer i landet och förse dessa stationer med postgång från de förut befintliga postanstalterna, hvarigenom man åtskilliga gånger i veckan skulle få regelbunden postgång till hvarje socken. Härmed skulle den ordinarie kronobrefbäringen bestridas.

Jag anhåller nu först att i afseende å detta poststyrelsens förslag få fasta uppmärksamheten på, att poststyrelsen framställde det samma såsom något, som kunde åstadkommas endast under det bestämdt uttalade vilkoret, att vederbörande kommuner skulle, mot kronobrefbäringsskyldighetens upphäfvande, tillförbinda sig att tillhandahålla poststyrelsen skjuts till nedsatt pris af en riksdaler eller en riksdaler 20 öre milen. Kongl. Maj:t har emellertid, vid biträdandet af detta poststyrelsens förslag, i afseende å kostnaderna gjort den högst väsendtliga förändring, att detta vilkor om skjutsens tillhandahållande för den nya postbefordringen uteslutits, hvarjemte Kongl. Maj:t bestämt tiden för förslaget trädande i kraft redan till nästkommande års början, en fråga hvarom poststyrelsen ej utlätit sig. Vidare ber jag att få kasta en blick på de kostnader, med hvilka det skulle vara förenadt att ordna dessa förhållanden så som Kongl.

Maj:t föreslagit. För post- eller breffbäringen skulle stationer ordnas på lämpliga ställen i landet och, såsom det heter, "der så erfordrades, i hvarje socken". När vi erinra oss, att i Sverige finnas omkring 2,300 socknar och tillika veta, att de nuvarande poststationerna och postkontoren utgöra omkring 500, så torde det vara lätt att uträkna det stora antal af nya stationer, som det åtminstone ligger inom möjlighetens gränser att man måste inrätta, för den händelse Kongl. Maj:ts proposition bifalles. Antalet af dessa nya stationer skulle kunna komma att uppgå till 1800 à 1900. Och hvar och en kan lätt förstå hvilka kostnader dermed skulle blifva förenade. Äfven om jag nu antager, att de personer, som få befattning vid dessa nya stationer med ditkommande bref och försändelser, ingalunda skulle komma att erhålla en aflöning, jemförlig med den, som består vid de större poststationerna på landet, kommer jag dock redan för dessa aflöningars bestridande till en summa, som vida öfverstiger det belopp af 250,000 R:dr, Kongl. Maj:t äskat. Jag erkänner villigt, att jag ej tror, att det kommer i fråga att anordna alla dessa poststationer, men jag vågar påstå, att det ligger inom möjlighetens gräns att så kan ske. Läger jag härtill de ej obetydliga kostnader, som komma att förorsakas för befordrande af bref och försändelser från de nuvarande poststationerna till de blifvande, och detta utan den nedsättning i skjutslegan, som poststyrelsen föreslagit, är det tydligt, att betydliga utgifter komma att förorsakas statsverket. Och slutligen ber jag att härvid få tillägga, att oaktadt de stora uppoffringar, som skulle följa af förslagets antagande, skulle dock härigenom endast den ordinarie kronobrefbäringen som redan hittills i väsendtlig del besörjts af postverket, bli ordnad. Hela den extra kronobrefbäringen, som torde få anses vara den viktigaste, och hvilken måste anlitas, i händelse någon olycka eller något af särskild vikt inträffar, står fortfarande kvar på samma punkt som hittills, endast med den skilnad att den kräfver en ständig statsutgift, ty den skall anordnas och bekostas af vederbörande tjänstemän mot ersättning af länsstyrelserna från sju hufvudtitelns anslag till skrifmaterialier och expenser. Genom ett bifall till detta förslag underkastar sig, enligt min tanke, statsverket så dryga utgifter, att jag tror, att man bör betänka sig två gånger innan man antager det samma, i stället för att sluta sig till det förslag, Kammar-kollegium framställt och som inskränker utgifterna inom ett område, som är möjligt att beräkna.

Men äfven om den af Kongl. Maj:t föreslagna förändringen vore i och för sig antaglig och god, vågar jag likväl påstå, att det ej är möjligt att bringa densamma till verkställighet inom den tid Kongl. Maj:t ifrågasatt. Kongl. Maj:t föreslår nemligen, att redan från den 1 Januari 1874 skall den ordinarie kronobrefbäringen upphöra. Till följd deraf skulle således alla förberedande åtgärder för den nya ordningens införande vara vidtagna inom loppet af innevarande år. Huru skall detta blifva möjligt? Sedan Riksdagen fattat sitt beslut, som jag antager kommer att öfverensstämma med Kongl. Maj:ts förslag, så måste naturligtvis skrivelser aflätas till samtliga Konungens Befallningshafvande. Dessa skola uppgöra den nya regieringen för krono-

breffbäringen inom länen, sedermera skall poststyrelsen deröfver höras. Vidare skall denna styrelse förskaffa sig underrättelse huruvida i de socknar, der stationer skola anläggas, man kan få lämpliga personer, som vilja åtaga sig bestyret med emottagandet och kringförandet af försändelserna. Mine Herrar! Jag vågar, med den erfarenhet jag förvärfvat mig beträffande dylika regleringar och uppgörelser, taga för gifvet, att man ej inom detta års lopp kan få allt detta ordnad, och tror således att det vore af vigt att tillämpningen af de nya bestämmelserna komme att uppskjutas åtminstone ett år till, på det att vederbörande måtte få tillfälle att behörigen kunna ordna de nya förhållanden, som af förslagets antagande blifva en följd. Det synes mig som om det rätta behandlingssättet hade varit, att, när poststyrelsen sålunda framkommit med ett nytt uppslag i frågan, poststyrelsen hade bort åläggas först sätta sig i förbindelse med de myndigheter och korporationer, hvilka saken rörde, samt sedermera för Kongl. Maj:t framlägga ett efter behörig utredning uppgjort förslag på alla de kostnader, som genomförandet af den nya anordningen skulle föranleda; och att icke Kongl. Maj:t bort nöja sig med en naken förklaring att kostnaderna antagligen icke kunde öfverstiga 250,000 R:dr. I förbigående ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att genom den föreslagna anordningens införande skulle en hel hop svårigheter uppstå, som man kanske ej har tillräckligt genomskådat. Om t. ex. en postanstalt blir anlagd i ena ändan af en stor socken, och fjerdingssmannen, som sannolikt får till åliggande att befordra posten till vederbörande, bor i den andra ändan af socknen, flera mil kanske från postkontoret, så kan ett sådant åläggande ej gerna påbörjas honom utan ersättning, och de härför erforderliga medlen skola utan tvifvel, sammanlagdt för hela riket, komma att uppgå till ett betydande belopp. Jag hyser sålunda angående kronobrefbäringen den mening, att det skulle varit lyckligare om Kongl. Maj:t helt enkelt i sin proposition omfattat Kammar-kollegii förslag; nu, då jag ej har någon förhoppning att ett förslag i öfverensstämmelse dermed skall vinna gehör, vågar jag dock påstå, att det ej blott vore lyckligt, om man kunde, åtminstone ett år, uppskjuta med det föreslagna ordnandet af detta ärende, utan att sådant är rent af *nödvändigt*.

Jag ber nu att få öfvergå till den fråga, som utgör sjelfva hufvudsaken, eller förslaget om fribrefsrättens upphörande. Jag har såväl under den tid jag hade äran att vara chef för Finans-departementet, som äfven förut, varit i tillfälle att iakttaga, att det varit ett ofta förekommande önskningsmål från poststyrelsen, att denna fribrefsrätt skulle upphöra, så att alla bref skulle betalas och derigenom betydligt ökade inkomster inflyta till postverket. Jag vill ej bestrida, att det ligger en oegentlighet i denna fribrefsrätt och att den *kan* missbrukas, ja, äfven att den verkligen *har* missbrukats, ehuru jag vågar uttala den öfvertygelse, att ett sådant missbruk under sista åren allt mer och mer hört till sällsyntheterna. Jag tror således, att det ej är af något oafvisligt behof påkalladt att upphäfva denna rätt, som hitintills varit medgifven åtskilliga embetsverk och tjänstemän, och att i stället införa dessa s. k. tjänstefrimärken, och jag är förvissad,
att

att man ingalunda *derigenom* skall kunna förekomma de omtalade missbruken. Hvad hindrar den, som är så litet redbar, att han nu obehörigen begagnar fribrefsrätten, att hädanefter belägga sitt bref med tjänstefrimärken! Ej lära de bref, som komma att förses med dylika frimärken, kunna mera noggrannt kontrolleras, än som nu är förhållandet med fribrefven. I afseende å kontrollen torde således föga eller intet vara att vinna genom det förslag, Poststyrelsen framställt och Regeringen accepterat; men något, hvarom jag är viss, det är, att det skall åstadkomma ett ökadtt besvär, ty, enligt Kongl. Maj:ts proposition, skall det, med afseende å dessa tjänstefrimärken komma att gå så till, att t. ex. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, på requisition, få till sig från Statskontoret eller Poststyrelsen remitterad en massa af sådana tjänstefrimärken på samma sätt som nu eger rum i afseende å stämpladt papper. Från Konungens Befallningshafvande skola sedermera dessa frimärken utgå till alla underordnade tjänstemän, och skall det sedermera åligga först desse tjänstemän och så Konungens Befallningshafvande att redovisa rörande deras användande. Detta blir en ganska betydligt ökad redovisningsskyldighet utan gagn för kontrollen mot missbruk. Men hvad som vinnes är något, som väl är fördelaktigt för Poststyrelsen, men också för Poststyrelsen alienast — nemligen att densamma af statsmedel får ett ökadtt anslag af 250,000 R:dr, och får detta utan att Styrelsen *derigenom* i och för befordrande af de nuvarande fribrefven förorsakas någon motsvarande större utgift än tillföre. Visserligen inhemtas af den Kongl. propositionen, att de hittills såsom fribref befordrade försändelser skulle, om betalning för dem erlagts, dragit en portoavgift af 400,000 å 500,000 R:dr; men det är dock visst, att ej hafva dessa bref åstadkommit en i förhållande härtill ökad utgift för postverket. Då man nemligen känner, att postverket till större delen numera befordrar sina försändelser med jernväg är det klart, att ingen väsendtlig kostnad för transporter förorsakas genom den tillökning i vikt som af dessa bref åstadkommes, och således ådrages ingalunda postverket genom dem kostnader i samma förhållande som portoavgiften ökas. Alltså vågar jag påstå, att Postverket får detta statsanslag af 250,000 R:dr nästan uteslutande såsom en tillökning för att dermed bestrida sina utgifter, men detta kan jag, för min del, ej anse vara rätt. För några år sedan hade postverket anslag af allmänna medel för diligensskjutsens upprätthållande. Detta anslag indrogs sedermera, och man uttalade dervid den förhoppning, att några bidrag af statsmedel för Postverkets utveckling ej vidare borde komma i fråga, utan att Postverket med de medel, hvaröfver detsamma förfogade, borde sjelf bestrida sina utgifter. Jag anser den sålunda uttalade grundsatsen vara riktig och böra vidhållas, och då jag, såsom jag redan nämnt, ej kan se, att genom det framställda förslaget i afseende å fribrefs försändelser någon vinner utom Postverket, tror jag, att man hade bort undvika att föreslå en så genomgripande förändring som här är i fråga.

För min del skulle jag helst önska en återremiss af betänkandet. Jag anser nemligen det vara fruktlöst att helt och hållet motsätta

mig ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag angående kronobrefbäringens ordnande, hufvudsakligen af den anledning att jag inser att sedan ett sådant förslag som detta framkommit från Regeringen, så blir det också slutligen bifallet. En återremiss skulle jag emellertid önska, på den grund, att Utskottet måtte föreslå att tillämpningen af de nya förhållandena ej måtte inträda förr än med början af år 1875, emedan jag befarar att genom bifall till propositionen, enligt hvilken den nuvarande kronobrefbäringen skulle upphöra redan vid 1873 års slut, förhållandena inom många delar af landet ej skola hinna att behörigen ordnas. Men då jag ej har någon förhoppning att med en återremiss någonting vinnes, enär jag tager för gifvet, att Medkammaren redan nu kommer att bifalla detta förslag, finner jag mig sakna anledning att yrka ens på en sådan, utan får nöja mig med att till protokollet hafva uttalat dessa mina åsikter i frågan.

Grefve Beck-Friis: Då den siste talaren ej framställt något yrkande, så synes det kanhända opåkalladt, att jag tager till ordet, men han började sitt anförande under sådana former, att jag anser mig skyldig att bemöta det, då jag tillhör den afdelning af Stats-Utskottet, som handlagt detta ärende.

Friherre af Ugglas yttrade först, att Stats-Utskottet begått ett formfel, då det icke behandlat denna fråga i samråd med Bevillnings-Utskottet, och jag kan ej neka, att jag till en början beklagade, att så ej skett, ty den ärade talaren tycktes vara laddad med argumenter, men när han talat en stund, fann jag, att nästan allt hvad han anförde stod att läsa i den Kongl. propositionen, och att hvad han tillade af egen fatabur icke var fullt exakt. Att denna fråga skulle vara en bevillningsfråga har jag svårt att fatta. Den har två sidor, en inkomstsida och en utgiftssida. Den förra är att en del hemman äro skyldiga till kronobrefbäring och härför njuta ersättning, icke i penningar, utan i befrielse från vissa besvär, såsom kronoskjuts, reservskjuts m. m. Frågans utgiftssida åter är, att postverket skulle få ersättning för fribref, hvilka hittills befordrats utan afgift. Något bevillningsärende kan jag ej finna i detta, ty om medel anslås till tjenstemännens inköp af frimärken, i stället för att de förut, så att säga, erhållit dem gratis, så är detta väl ej en bevillningsfråga, och något annat har ej i den Kongl. propositionen blifvit föreslaget.

Talaren sade vidare, att Kammar-kollegii förslag vore mycket enklare. För min del betvivlar jag det, ty Kammar-kollegium förordar en inrättning likartad med den af postverket förordade, nemligen att der postgång ej finnes skulle för kronobrefbäringen ny sådan inrättas, och bestridas med en afgift, utgående från det till kronobrefbäring pligtiga hemman, dock att de hemmansinnehafvare, hvilkas bidrag öfversköte 8 R:dr för helt mantal, skulle erhålla ersättning af statsmedel. Men å dessa postlinier skulle endast fribref befordras, hvaremot poststyrelsen föreslår, att de äfven skulle användas för portobref, och jag hemställer om icke poststyrelsens förslag är klokare.

Enligt samme talares påstående är frågan så outredd, att till och med poststyrelsen ej vågat föreslå någon viss tid för förslagens tillämpning. Detta påstående är ej riktigt, ty poststyrelsen hemställer

i skrifvelse af den 24 Oktober 1872, det Kongl. Maj:ts täcktes till Riksdagen aflåta nådig proposition om den ordinarie kronobrefbäringens öfvertagande af postverket från och med ingången af år 1874. Något annat har ej heller Kongl. Maj:t föreslagit. För min del tror jag således, att en onödig omtanke rör poststyrelsens beqvämlighet gjort sig gällande hos den värde talaren. Har poststyrelsen åtagit sig att genomföra förslaget till 1874, tror jag att ingen fara finnes, att så ej kan ske.

Vidare har blifvit anfördt, att förslaget skulle medföra oerhörda kostnader. Efter de af poststyrelsen uppgjorda kalkyler, på hvilka Kongl. Maj:ts proposition grundar sig, skulle utgifterna för inrättande af nya poststationer gå till omkring 50,000 R:dr och kostnaderna för postföringen belöpa sig till ungefär 200,000 R:dr. De exakta siffrorna är ej möjligt att bestämma, men efter probabilitetskalkyl uppkomma de siffror jag nämnt, och då anslaget är ett förslagsanslag, så kan det ju öfverskridas, om det ej blir fullt tillräckligt. Den föreslagna omregleringen har äfven sitt berättigande deri att, sedan landsstats-tjenstemännens boställen blifvit indragna, måste kronobrefbäringen i de distrikt, der den är ordnad, omordnas så snart en tjänsteman flyttar bostad. Häraf förorsakas ständiga rubbningar och kastiingar. Antages den Kongl. propositionen, så komma tjänstemännen, huru de än må flytta, att alltid bo i närheten af en postanstalt. Hvad den extra kronobrefbäringen angår, så är den en sådan bagatell och kommer så sällan i fråga, att den knappt behöfver omtalas. Liksom tjänstemännen nu få ersättning för tjenstetelegram, skulle de också få ersättning för extra kronobrefbäring. Den ärade talaren har ytterligare anmärkt, att stora svårigheter möta för kontrollen, att tjenstefrimärken ej missbrukas och att nödiga stadganden härom saknas i förslaget. Jag är af en motsatt åsigt. Frimärkena skola tillhandahållas myndigheterna af Statskontoret och derefter tilldelas tjänstemännen. Då de sedermera åsättas breven, skall anteckning derom ske i en s. k. postbok, hvilken skall förses med intyg af vederbörande posttjänstman. Vid hvarje kvartals slut skall postboken af tjänstemannen insändas till den öfverordnade myndigheten, som skall kontrollera om tjänstemannen i och för sin tjänst behöft skriftvexla med den eller den myndigheten. Den kontroll, som nu utfövas i afseende å fribref, särdeles vid poststationerna, der föreståndarne utgöras af folkskolelärare, klockare och dylika, hvilka ej kunna känna alla hit-hörandespecialförfattningar, är vida mindre tillförlitlig än den här föreslagna.

Friherre af Ugglas har jemväl anmärkt, att postverket skulle skörda stor vinst af det nu föreliggande förslaget. Det är dock upplyst, att portot för de under år 1871 med posten befordrade fribref uppgått till omkring 480,000 R:dr. Kanhända är siffran nog hög, men det vissa är att summan 250,000 R:dr ej är för mycket. Jag är fullt öfvertygad om, att när den föreslagna organisationen en tid tillämpats, kommer postverkets ställning att blifva sådan, att detta anslag mycket väl kan försvinna, men att poststyrelsen ej anser sig de första åren kunna utan anslag genomföra reformen, tror jag å andra sidan vara

lika gifvet. Då dessutom är stadgadt, att postverkets öfverskott skola ingå till statsverket, så kan jag ej upptäcka någon fara.

På grund af hvad jag nu anfört vågar jag anbjalla om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Statsrådet Wærn: Ehuru den siste talaren besvarat flera af de anmärkningar, som af Friherre af Ugglas blifvit framställda, anser jag hans yttrande kräfva ett svar äfven af mig.

Hvad först och främst angår påståendet, att denna fråga skulle vara en bevillningsfråga, måste jag på det bestämdaste bestrida det. Hvarken kronobrefbäringens eller fribrefsrättens upphörande kan anses tillhöra bevillningen. Fribrefsrätten är nemligen ingenting annat, än ett frikallande för tjänstemännen att af expensmedel betala postporto, ty om breiven ej ginge fritt skulle portot bestridas af dessa medel. Här är endast fråga om ett ordnande af detta förhållande. Meningen är enligt förslaget ej, att tjänstemännen skola begagna de vanliga frimärkena, utan att de skola erhålla särskilda tjänstefrimärken, hvilka skulle äsättas breiven i stället för att derå nu tecknas "fribref". Dessa frimärken skulle af postverket försäljas till Statskontoret.

Kammar-kollegii förslag har blifvit förordadt, men det var endast ett palliativ för att afhjelpa de svåraste olägenheterna. Jag hemställer om icke vid den kulturståndpunkt, vårt land nu innehar, kronobrefbäringen är en barbarisk inrättning, icke tillfredsställande fordringarne på vare sig behofvets lämpliga uppfyllande eller på ändamålsenligheten i afseende å ordnande af sättet derfor. Hafva vi icke nu kommit derhän, att vi äro i stånd att låta hela postföringen ombesörjas genom postverkets egna åtgöranden och kunna vi ej utsträcka postbefordringen så, att den motsvarar de behof, som förefinnas? Jag tror det vara hög tid att vi företaga en sådan utsträckning och att de fördelar, som uppkomma genom flera postgångars inrättande redan i och för sig böra bereda Kongl. Maj:ts proposition sympati och bifall. Härtill kommer det högst önskvärda af att afskaffa den endast vissa medborgare åliggande skyldigheten med kronobrefbäringen.

Här har yttrats, att den extra kronobrefbäringen i allt fall skulle återstå. Den kommer likväl icke att återstå i sin nu varande form, ehuru här endast blifvit föreslaget att postverket skall öfvertaga den ordinarie kronobrefbäringen, ty den extra skall ombesörjas af tjänstemännen sjelfva och ersättas liksom hvarje annan extra utgift, hvartill en tjänsteman i och för tjensten kan föränledas. Förhållanden inträffa mycket lätt, då en tjänsteman nödgas i tjänsteärenden aflåta ett telegram; (härmed står ju i paritet afsändandet af ett bud); portot för telegrammet får han betala till telegrafverket, men kostnaden härför ersättes honom, om hans förman vid granskning af räkningen, finner att telegrammets aflåtande varit af behofvet påkalladt. På samma sätt skulle äfven en tjänsteman ersättas kostnaderna för ett extra buds afsändande, och då den ordinarie kronobrefbäringen egnar sig att öfvertagas af postverket, ligger det deremot i sakens natur att så icke kan blifva fallet med den extra, ty tiden då sådan han ifrågakomma kan naturligen ej på förhand beräknas, och för öfrigt

måste det antagas att de ärenden, för hvilka extra budsändning anordnas, kräfva större skyndsamhet än den ordinarie postbefordringen kan åstadkomma.

Talaren berörde vidare möjligheten af förslagets utförande och tiden, inom hvilken det skulle kunna utföras. Han framhöll nödvändigheten af att aflåta skrivelser till Landshöfdinge-embetena för frågans ordnande. Jag vill då säga, att så snart Kongl. Maj:t bestämt sig för att till Riksdagen aflåta ifrågavarande proposition, afgingo derjemte cirkulärer från General-poststyrelsen till Landshöfdinge-embetena med anmodan att uppgöra förslag till de postgångar, som bliwa behöfliga. Detta är således redan undångjordt, och Landshöfdinge-embetena hafva tillgodonjutit en ganska tillräcklig tid för att öfvertänka saken och sätta sig i samband med de tjenstemän om befordran af hvilkas bref det här är fråga. Men, sade talaren, Landshöfdinge-embetena skola icke kunna lyckas att åstadkomma de uppgörelser, med de underordnade tjenstemännen om huru och när deras bref böra befordras, på grund hvaraf förslag till de nya postgångarne böra upprättas, åtminstone ej så hastigt, som i den Kongl. propositionen förutsattes. Vill man taga saken så, som att landshöfdingarne skola uppgöra systematiska förslag, som sedermera skola granskas af flera myndigheter och kan hända till och med af Riksdagen, då måste visserligen längre tid än den beräknade åtgå, men man har icke tänkt sig sådana omgångar, utan att förhållandena skola mera enkelt och praktiskt ordnas. För min del tror jag, att Landshöfdinge-embetena ganska lätt skola kunna på grund af de erhållna uppgifterna lemna poststyrelsen tillräcklig anvisning vid valet af de lämpligaste ställena för inrättande af poststationer. Man förutsätter, att på en del ställen det icke skall lyckas att åstadkomma uppgörelser. Hvad är då enklare, än att poststyrelsen gör upp med kronofogdarne, att de öfvertaga kronobrefbäringen. Detta vore ungefär samma sätt att tillvägagå, som Kammar-kollegium föreslagit, eller att saken skulle ordnas genom enskilda öfverenskommelser. Ett annat sätt, som jag tror äfven läte verkställa sig, vore, att, intilless allt hunne att medelst nya postgångar ordnas, tjenstemännen skulle sjelfva hvar för sig besörja kronobrefbäringen och derfor få ersättning af postverket. Jemte det jag tror, att saken väl på något af dessa sätt kan gå för sig, vill jag påpeka, att derest icke bestämdt beslut om kronobrefbäringens ersättande med nya postgångar fattas, det behöfves icke ett utan många år för att hela systemet skall kunna först förslagsvis uppgöras och, sedan beslut blifvit fattadt, verkligen genomföras samt, att, närhelst statsmakterna besluta en förändring, samma förhållanden åter skola inträffa, derest statsmakterna sjelfva vilja. innan definitiva beslut iattas, granska alla de föreslagna postgångarne. Sker icke detta måste vi i alla händelser efter den riksdag. då beslut fattas, öfverlemnna åt myndigheterna att ordna postgångarna. Och då de tro sig i stånd att till årets slut medhinna allt. tror jag det rätt att i enlighet med denna förutsättning besluta tiden. helst jag icke kan se att någon annan risk förefinnes, än att postverket kan få en något större utgift, till dess allt hinner ordnas.

Från de anmärkningar. mot kronobrefbäringens upphörande, hvilka

jag nu bemött, öfver gick den ärade talaren till frågan om fribrefsrätten. Han påstod, att någon förändring ej är nödvändig. Ett upphäfvande af kronobrefbäringen förutsätter, att tjänstemännen erhålla tillfälle att på annat sätt få sina bref befordrade och således skulle, om fribrefsrätten i allmänhet kvarstode, en nödvändig följd af kronobrefbäringens försvinnande blifva att denna fribrefsrätt utsträcktes äfven till de lägsta tjänstemännen. De många olägenheter denna fribrefsrätt redan medför skulle således, då antalet af dem, som åtnjöt densamma, växte, blifva ännu större. Särskildt skulle kontrollen öfver möjliga missbruk blifva nästan omöjlig vid de många hundra nya poststationerna. Dessa komma nemligen att förestås till stor del af folkskolelärare, klockare och fruntimmer, och poststyrelsen har anmärkt, huru det snart sagdt är omöjligt för dessa personer att kunna utöfva nödig kontroll och ega kännedom om de många olikartade specialbestämmelser rörande fribrefsrätten som förefinnas. Den enda allmänna författningen i ämnet är så gammal, som från 1710-talet och till stor del antiqverad, men derjemte finnas för nästan hvarje tjänstemannaklass och embetsverk en massa bref och förordningar. Poststyrelsen har också ej ansett sig kunna afgifva förslag om nya postgångars inrättande, utan att i sammanhang dermed föreslå fribrefsrättens upphörande. Hvad angår möjligheten af fribrefsrättens missbrukande, så blifver den genom förslaget antagande icke större än den städe varit, och jag tror, att den tjänsteman, som ej skyr att olagligt begagna tjänstefrimärke, ej heller skyr att skriva "fribref" å ett enskildt bref. Jag tror deremot, att, derest General-poststyrelsens förslag blir lag, den omständighet, att tjänstemannen skall för sin förman redovisa för de tjänstefrimärken, som han erhållit, skulle komma att verka hindrande för missbruk.

Man har talat om det ökade besvär, förslaget antagande skulle medföra för tjänstemännen. Jag tror dock, att, blott man ser förhållandena sådana de verkligen äro, detta icke är så farligt, som man tyckes föreställa sig. Fribrefsböcker skulle förefinnas och af hvarje tjänsteman lemnas eller insändas till hans förman samt ega vitsord, derest fråga uppstår om att någon missbrukat sin fribrefsrätt, men meningen är ingalunda, att de skola insändas till Kammarrätten och der undergå vidlyftiga granskningar. Hvad angår Friherre af Ugglas' yttrande om den princip, att postverket bör bestrida sina utgifter utan anslag, och om de svåra följder, som detta förslag skulle medföra för statens finanser, så kan jag ej annat än erinra om det bref, han sjelf såsom chef för Finans-departementet afgaf derom, att, så snart postverkets öfverskott äro kända, skola de ingå till Statskontoret. Intet af det begärda anslaget kan således förspillas, och såsom förslagsanslag kommer det att aldeles rätta sig efter behöfvat. Postverket har intet annat härmed att skaffa än att emottaga lösen för de tjänstefrimärken, Statskontoret behöfver köpa. Hvad utgifterna angår äro de underkastade kontroll, dervid noga efterses att inga andra utgifter skett, än de som varit af behöfvat påkallade. Jag kan ej se någon fara, att genom det nu föreliggande förslaget antagande utgifterna komma att blifva högre än de böra vara, och de komma att undergå samma granskning som nu.

Den ärade talaren slutade med att uttala sin fruktan för att förslaget ej skall kunna genomföras till nästa år, men jag slutar med att uttala den öfvertygelse, att postverket är tillräckligt starkt för att kunna åstadkomma de nödiga uppgörelserna, och om på ett eller annat ställe sådana ej kunna träffas, händer derigenom intet värre, än att tjänstemännen sjelfve, mot ersättning, ombesörja fort-skaffandet af sina fribref.

Herr von Möller: Den förste ärade talaren, som ingick i en utförlig kritik af Utskottets betänkande, framställde ej något yrkande. För min del önskar jag, att han yrkat det den föreslagna reformen ej måtte komma till tillämpning den 1 Januari 1874, ty jag betviflar, att poststyrelsen är i tillfälle att till dess hinna fullständigt ordna förhållandena. Kongl. Maj:t har visserligen, såsom redan är nämndt, skickat cirkulärer till landshöfdinge-embetena, hvilka myndigheter väl skola hafva det egentliga bestyret med reformens genomförande. Poststyrelsen har dock såsom ett vilkor för kronobrefbäringens utbytande mot postföring, föreslagit, att åtminstone under de första fem åren tillfälle, med eller utan kommunens mellankomst, beredes till erhållande af postskjuts mot en viss maximilega. "Landshöfdingeembetena skola således meddela sig med hvarje kommun, och kommunalstyrelserna skola taga den viktiga frågan under öfvervägande, hvilket allt tager mycken tid. Herr Finansministern nämnde, att om också detta ej medhunnas till nästa års början, så kunde kronofogdarne, enligt Kammar-kollegii förslag, ombestyras kronobrefbäringen. Jag önskar att så skulle iutträffa, på det att man finge veta hvilket blefve för statsverket billigare, antingen kronobrefbäringens öfvertagande af postverket eller af entreprenörer. Jag tror att resultatet blefve olika i olika orter allt efter som de äro mer eller mindre tätt bebyggda.

Hela reformen är emellertid något så nytt, att jag tror, att de, hvilka länge lefvat på landsbygden och känna huru svårt det är att der genomföra stora förändringar, skola lika med mig anse, att den här föreslagna omregleringen af kronobrefbäringen ej kan åstadkommas på 8 månader. Önskligt vore derföre om tiden för ifrågavarande förändrings fullständiga ordnande utsträcktes till 1875 och, såsom sagdt, skulle jag gerna sett, att den förste ärade talaren, som så väl hade satt sig in i frågan, framkommit med förslag derom.

Herr Caspersson: Det första, som föll mig i ögonen när jag började granska förevarande förslag, var att rubriken ej alls gaf anledning att antaga att här var fråga om någonting annat än kronobrefbäringen, hvilket deremot i sjelfva verket blott är en bisak. Det gjorde också att det först var på sednaste tiden som jag tog känedom om betänkandet och följaktligen ej har kunnat sätta mig fullkomligt in uti detsamma. En annan sak, som föll mig i ögonen och som jag ej kunde rätt förstå, var att ett anslag anvisades "för att användas till betalande af belöpande vanliga postaffigter ej mindre för kronobrefven än äfven för alla andra till postbefordran aflemnade tjänstebref och öfriga sådana försändelser, som på grund af sin likhet med

tjenstebrefven hittills varit portofria". Det finnes tre olika slag af bref, som hittills varit portofria, först sådana som sändas med kronobrefbäring, det andra slaget äro de som gå med lösväska eller de s. k. lösbrefven, det tredje slaget äro de vanliga portobrefven. Mellan lösbref och portobref finnes emellertid en ganska väsendtlig skilnad i afseende å kostnaden, ty de förra drabbas nemligen ej nu af större kostnad än 3 öre; jag förstod derföre ej hvad egentligen menades med "vanliga postafgifter", men sedan jag hunnit sätta mig något in i frågan, har jag funnit lösningen. Såsom Herrarne torde erinra sig, kom vid sista riksdagen, ett förslag att portot för lösbref skulle blifva detsamma som för andra bref; detta förslag afslogs då af Riksdagen, men nu hafva vi fått det tillbaka i en annan form. Det skulle nemligen inrättas poststationer i hvarje socken, och några lösbref kunna då ej längre komma i fråga utan hvad som hittills gått som lösbref skulle hädanefter vara portobref. Man skulle sålunda på en bakväg hafva genomdrifvit ett förslag, som Riksdagen en gång förut afslagit. För ett ändamålsenligt ordnande af hvad som varit enda föremålet för Riksdagens underdåniga skrifvelse, eller kronobrefbäringen, anser jag för min del på flesta ställen alldeles obehöfligt att nya poststationer inrättas, utan tror jag att det mycket enklare kan ordnas derigenom att ett behöfligt antal brefbärare anställas; man skall ej ställa det på entreprenad, ty då blir det för dyrt, utan man skall gifva brefbärarne en fix lön; sökande komma nog icke att saknas.

Hvad åter angår det föreslagna utbytet af fribrefsrätten mot s. k. tjenstefrimärken, har jag för min del ej kunnat finna att i den nya inrättningen skulle ligga den aldraminsta kontroll. Kan en tjänsteman nu skrifva "fribref" på ett bref, som ej borde gå under fribrefsrätt, så kan han lika väl framdeles sätta ett sådant der postmärke på ett dylikt bref. Det nya sättet medför endast en onödig kostnad och en onödig omgång. Kontrollen mot missbruk skulle ligga uti förteckningens insändande till en öfverordnad embetsmyndighet. En sådan förteckning insändes nu årligen en gång, men det kunde bestämmas att det framdeles kunde ske en gång i månaden eller kvartalet; i en sådan förteckning skulle all nödig kontroll finnas: de portosatser, som af staten skulle erläggas, kunde direkt uppbäras efter förteckningens granskning utan omvägar med postmärken, och man sluppe utgiften för dessas tillverkning.

Hvad slutligen vidkommer kostnaden för den nya organisationens genomförande, så hafva vi ej någon beräkning af densamma vidare än att kostnaden för fribrefven hittills enligt en beräkning af postverket skulle uppgått till 480,000 R:dr, men då åtskilliga jemkningar borde ske vid denna siffra, med afseende derå att en del tyngre försändelser framdeles komme att fortskaffas med paketpost, har summan i stället upptagits till 250,000 R:dr. Jag kan för min del dock ej tro att kostnaden för sådana postförsändelser kunnat hittills uppgå till ett belopp, svarande mot skilnaden mellan 480,000 och 250,000 R:dr. Det kommer härtill ytterligare alla de bref som hittills gått med lösväska och med kronobrefbäringen, hvilka hittills ej synts i postverkets böcker, men hvilka nu skola betalas, och dessa utgöra på landet kanske ett större antal än de som införts i brefböc-

kerna. Om man derföre vill göra upp en sannolikhets beräkning öfver de blifvande utgifterna tror jag att man måste två- eller tredubbla reservationsanslaget. På dessa förhållanden har jag ansett mig böra fästa Kammararens uppmärksamhet, och instämmer jag för öfrigt i yrkandet om afslag å den Kongl. propositionen för närvarande.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det hade varit att önska att Stats-Utskottet egnat något mera uppmärksamhet åt denna verkligen ganska viktiga frågas utredning än hvad som skett. Sjelf har jag beklagligtvis ej haft tid att så intränga i densamma, som jag, med fastadt afseende å frågans vikt, skulle hafva önskat. Emellertid synes det mig alldeles uppenbart, att, med den mängd socknar, som här äro föreslagna att de skola förses med egna poststationer och af hvilka somliga äro så vidsträckta att behovet icke kan anses tillfredsstäldt så vida de ej erhålla flera poststationer, det här föreslagna beloppet är alldeles otillräckligt. Hvad beträffar det nu gällande "barbariska sättet", såsom här blifvit yttradt, så synes det mig som om Kammar-kollegium uti dess den 1 Juni 1871 afgifna och i Kongl. Maj:ts nådiga proposition till sitt hufvudsakliga innehåll omförmälda utlåtande, på ett så fullständigt sätt redogjort för huru med kronobrefbäringen sig för närvarande förhåller, att hvarje föreställning om något barbariskt deruti hade bort blifva skingrad. Jag erinrar mig i anledning häraf huru det aflopp, då, vid fråga om postskjutsens ordnande, det påyrkades att gästgifvarne skulle fritagas från skyldigheten att fortskaffa posten, och sådant ske endast genom beting. En skrifvelse i sådan syftning afläts för åtskilliga år sedan af Riksdagen, och försök gjordes äfven att på sådant sätt tillvägagå, men det visade sig snart på flere orter, att man ville begagna sig af tillfället för att göra gällande alldeles orimliga anspråk, så att det blef nödvändigt att, såsom ett yttersta medel för att möta dessa, taga sin tillflykt till anlåtande af gästgifvare-skjutsen. Jag tror derföre att det blir nödvändigt att äfven nu se till att ett korrektiv finnes mot den egennyttan, som vid detta, liksom vid alla andra tillfällen, säkerligen kommer att söka se sig till godo. Vidare har det blifvit sagdt, att den extra kronobrefbäringen hädanefter skulle komma att ombesörjas genom expresser. För min del är jag något rädd för en sådan åtgärd. Det embetsverk, jag tillhör, har redan nu att afgöra öfver en massa anmärkningar vid rese-räkningar, och jag föreställer mig huru denna massa skulle växa med anmärkningar deröfver att dylika expresser afskickats utan att behovet behörigen visats. Om således vederbörande erhålla en sådan rätt, får jag vördsamt hemställa, att i sammanhang dermed ett jernbref utfärdas till Kammar-rätten af innehåll, att Kammar-rätten ej får göra anmärkningar vid dylika expressräkningar. I sammanhang med frågan om kronobrefbäringen förekommer i en mellanmening frågan om fribrefsrättens upphäfvande. Denna rätt skulle utbytas mot en sorts frimärken, hvilka skola påsättas brefven och för hvilka man sedan skulle få ersättning. Detta är, efter hvad jag kan tycka, en omväg, ingalunda medförande någon lycklig förenkling af nuvarande förhållanden. För närvarande äro väl de flesta centrala embetsverk

försedda med fribrefsböcker, i hvilka breffen inskrifvas, och kontrollen att härvid missbruk ej ega rum är mycket lätt att verkställa. Efter det nu föreslagna sättet blir denna deremot mycket besvärlig. För utföfvande häraf blir jag kanske tvungen att i Kammarrätten själf stå och väga alla breffen, samt räkna ut portosatserna och sätta på märkena för att vara säker att icke något märke förkommer eller annat missbruk förelöper. Detta blir ett både ovanligt och oväntadt bestyr. Om en särskild tjensteman skall tillsättas i hvarje embetsverk för att hafva denna sak om hand, blir sådant just ingen besparing, och i alla händelser blir nödigt att i hvarje embetsverk en brevåg eller flera anskaffas, så att man må kunna utröna breffvens vigt. Jag kan sålunda ej se att ifrågavarande förändring innebär någon förenkling eller någon fördel för det allmänna, men finner väl att derigenom en utväg beredes postverket att kunna framlägga litet grannare räkningar. Detta mål borde i allt fall kunna ernås om man tager fribrefsböckerna till hjälp, hvilka innehålla allt erforderligt material för att räkna ut hvartill kostnaderna för fribreffvens befordring uppgått, då hvarje brefs vigt ju der finnes utsatt. Jag kan sålunda för min del ej finna att det nu framställda förslaget är af den beskaffenhet att det bör sättas i verket. Jag fruktar dessutom, att det kommer att medföra betydligt större kostnader än de beräknade 250.000 R.dr. som man äfven derföre gifvit egenskap af förslagsanslag. Med afseende å alla dessa skäl förenar jag mig med dem som yrkat afslag.

Herr Mannerskantz: Då blott en talare, förutom den ledamot af regeringen som här uppträdt, förordat det nu framställda förslaget, anser jag mig böra förklara att jag för min del anser detsamma i hög grad godt och nyttigt. Finansministern kallade den nuvarande kronobrefbäringen för en barbarisk institution, han motiverade ej detta sitt uttryck, men det anhåller jag att få göra. Hvarje år uti December månad kommer en skrifvelse till kommunen, åtminstone i den trakt, der jag är boende, i hvilken skrifvelse finnes förslag till brefbäringens ordnande för det kommande året, hvilken brefbäring som skall åligga det ena hemmanet och hvilken det andra, hvem som skall bära till presten och hvem till länsmannen eller fjerdingmannen o. s. v. När nu denna skyldighets utgörande måste gå i omlopp med årlig flyttning ifrån ett hemman till ett annat, så blir det icke möjligt att tillse det de hemman eller gårdar, som ligga närmast till de flera olika ställen, hvarifrån eller hvartill bref skola föras, få en derefter rättad brefbäring sig ålagd, utan det blir ofta tvärtom, att man måste bära om och för hvarandra utan afseende på huru det för transportens besörjande skulle bäst passa sig, eller med minsta bestånd och kostnad kunna ske. På så sätt blir besväret, tungan och kostnaden mycket större än den behöfde vara, om breftransporten vore rätt och ändamålsenligt ordnad; och genom den dubbla postgången, som besörjes, dels af postverket dels af dertill förpligtigade jordegare förorsakar man sig olägenheter, som äro alldeles onödiga, ty det händer ganska ofta att kronobref bäras kring på en sträcka der det samtidigt kommer en post, som mycket väl kunde medföra

både enskilda bref och tiensteskrifvelser. Om ett så tillkrånglat brefföringssätt måtte man väl kunna säga, att det är barbariskt och förundransvärdt att ett sådant bruk kunnat så länge existera, samt också, att det är abderitiskt att låta det fortfarande bibehållas. Nu säger man att dessa förhållanden väl böra ändras, men att det kan ske på ett annat bättre sätt än som här af regeringen föreslagits, att man skulle anställa särskilda brefbärare, som betalades af de brefbäringsskyldige gemensamt, och som troligen kunde fås för godt pris, om dertill användes gamla gummor eller andra mindre dyrlegda personer. Detta är visserligen sannt, men hvarföre då ej heldre uppdraga åt postverket än att ombesörja just detta? Det är, såsom förut blifvit nämndt, ofta till en betydlig del samma väg, som i alla fall måste genomlöpas af postens befodringsmedel, och det blir ju då bara dubbelt besvär och dubbel omgång, om man, när man kan begagna den vanliga posten, derbredvid skall nödgas anordna och underhålla särskild postförning för kronobref. Då det nu föreslagits, att den myndighet, som i öfrigt har sig ålagdt att besörja befodrandet af bref och skrifvelser, äfven skulle sörja för de ifrågavarande försändelserna som förut verkstälts genom kronobrefbäringen, så finner jag det vara ett alldeles tidsenligt förslag. Det har anmärkts deremot, att det skulle komma att kosta högst betydligt mera än förut, men enligt min tanke, kommer ett alldeles motsatt förhållande att ega rum, ty under det att brefbäringen förut besörjdes med alla de omgångar, jag nämnt, skulle det framdeles komma att ordnas efter uppjord plan på det mest enkla och naturliga sätt, hvilket ingalunda borde komma att medföra ökade kostnader. Statsverket får visserligen på sätt och vis vidkännas större i riksstaten synbara kostnader, men för dem som i sjelfva verket skola betala de hufvudsakliga kostnaderna för postbefodrningen på landsbyggden, blifva de säkerligen mindre. Är det då någon så orimligt stor fördel, som beviljas, om man nu från jorden aflyfter denna börda, som i afseende å sjelfva kostnaderna icke är af någon stor betydenhet, men som innefattar en förhatlig skyldighet, påminnande om budkafven i gamla tider. Det är en af de personliga skyldigheter, från hvilken jordegarna böra befrias så fort som möjligt, sedan den en gång blifvit erkänd såsom orättvis aldrast när sådant kan ske, utan förlust för någon, men till stort gagn för alla, som bo på landet. En annan sida af saken är nemligen den, att de som bo inom kommunerna på landet böra hafva samma rätt att komma i åtnjutande af den fördel, stadskommunernas innevanare redan länge haft i en ordnad postgång, för hvilken kostnaden blifvit af portoafgifterna betäckt, under det landbefolkningen i allmänhet varit mycket vanlottad i sådant afseende. När nu detta kan vinnas, att den allmänna postbefodrningen utsprides öfver hela landet, på samma gång som kronobrefbäringen ordnas på ett ändamålsenligare sätt, finner jag för min del dessa dubbla fördelar, som i det kungliga förslaget innehållas, vara af stor vigt för hela landsbyggden, ehuru kanske en och annan ansett den endast vara en föga väsentlig förmån för en del jordegare, som förslaget åsyftat att bereda. Med den utveckling, som både kommunikationsväsende och det deraf beroende näringslifvet på sednare tider fått i vårt land

har ock ett ökadtt behof af lättare postförbindelser öfver allt uppstått, och då skall man väl ej längre helt och hållet kunna glömma bort de personer, som bo på landet de äro dock det största antalet, men hafva likväl hittills på de flesta ställen fått nöja sig med att endast med stor svårighet kunna få post befördrad till sig och att särskildt betala större delen af kostnaderna dertför. Huru man sålunda änsar denna sak, qvarstår dock alltid utom den vinst, jordegarna komma att åtnjuta genom befrielse från ett olämpligt och obehöfligt gammalt besvär, äfven den ännu mycket större fördel som uppstår för landsbygdens samtliga inneväanare, åt hvilka tillfälle bereddtes att få postgången till och från sin kommun bättre ordnad; väl kan det vara sannolikt att, om postbefordringsanstalter inom alla kommuner inrättas kostnaderna blifva något större för på landet boende korrespondenter derigenom att alla bref, som hittills gått som lösbref, komma att beläggas med en högre portoafgift, men då man vinner den stora fördel af säker och ordnad postgång som alla de nya poststationernas anordnande innefattar, må man väl underkasta sig den ökade kostnaden, hvilken ock mångenstädes icke torde blifva större än den man inom landskommunerna genom förut begagnade posthemningssätt drabbades utaf. Dessa båda nu anförda skäl äro för mig så högst väsendtliga att jag för min del icke kan tveka att obetingadt antaga det Kongl. förslaget. Ett skäl, som skjutits fram, för att man ej nu skulle bifalla reformen, är att man änsar tiden för densammes genomförande vara alltför knappt tilltagen. Det förefaller mig dock högst besynnerligt att representationen, som annars alltid plägar vilja komma och påminna regeringen om skyndsamhet, nu skulle säga att det går för hastigt; det vore väl vida bättre att, om man också tyvflade på att det kunde gå så fort, likväl taga regeringen på ordet och med tacksamhet mottaga anbudet utan att uttala något tvifvel om att det skall kunna uppfyllas. Det kan väl hända att hela detta ganska omfattande förslag, som man änsar hafva kommit väl hastigt och oförberedt öfver oss, möjligen skall blifva svårt att utföra inom den tid som blifvit lofvad — men om än jag hyste någon tvekan, det jag icke gör, att de duglige, verksamme och erfarne män, som gifvit löftet äfven skola kunna hålla det, skulle jag ej derigenom låta afhålla mig att antaga hvad de erbjudit sig vilja göra — och då, hvad den vanliga postföringens och kronobrefbäringens sammanslagning angår, jag änsar det Kongl. förslaget innebära alldeles bestämda stora fördelar, måste jag tacksamt godkänna det. Hvad deremot angår fribrefsrättens upphörande, har jag ej med den saken att göra, den rör tjenstemännen, och de må sjelfva föra sin talan. Jag har i min egenskap af jordegare och boende på landet nu uttalat min åsigt och då icke kunnat underlåta förklara, att jag finner förslaget särdeles fördelaktigt, och jag får för den skull förorda detsammes antagande och således begära bifall till den Kongl. propositionen.

Flere ledamöter hördes häre instämma

Friherre af Ugglas: För min del har jag ej hört någon bestrida att det icke vore särdeles önskligt om den ifrågavarande kro-

nobrefbäringen komme att upphöra, ingen röst har höjt sig för att bibehålla densamma såsom en personlig tjänstbarhet; jag tror således ej att det mycket lönar mödan strida om den saken. Frågan är här huruvida man skall afskaffa den gamla institutionen utan att ens ega det aflägsnaste begrepp om hvilka kostnader, det nya sättet kan komma att medföra. Jag vågar nemligen påstå att man icke med afseende å Kongl. Maj:ts förslag kan göra sig någon föreställning om de blifvande kostnaderna. Skulle man då, såsom den siste talaren framhöll, förena med frågan i öfrigt inrättandet af poststationer i hvarje socken, så skulle utgifterna, långt från att kunna bestridas med 250,000 R:dr, kanske gå upp till tre eller fyra gånger det beloppet. Det skulle inrättas 1,900 poststationer, och minsta lönen vore väl 200 R:dr för stationsföreståndaren, således i det närmaste 400,000 R:dr blott för aflönandet af postföreståndare, men dertill kommer att för åstadkommande af postgång till alla dessa nya stationer erfordrades flera hundra mil ny postväg, och hvad skulle icke detta kosta? Förut har Kongl. Maj:t vid medgifvande af ny postgång, som ej ansågs af något allmänna behof påkallad, fäst det vilkor att kommunerna skulle under en viss tid skaffa skjuts för en måttlig summa. Det nu framlagda förslaget innehåller deremot ej några sådana vilkor, utan kostnaderna kunna uppdrivas huru högt som helst kronobref bäringen upphör med detta år, och det nya sättet måste derefter ovilkorligen genomföras, kosta hvad det kosta vill. Denna sålunda aldeles oberäkneliga kostnad utgör för mig en stötesten, och, om representationen, i sammanhang med en begäran om utredning, anhåller att Kongl. Maj:t ville framlägga ett förslag om kostnaden, tror jag ej att representationen begär för mycket. Efter min uppfattning skulle i afseende å kronobrefbäringen allt önskvärdt vinnas genom antagande af Kammar-kollegii förslag utan att staten betungades af en så dryg kostnad.

Den andre talaren i ordningen behagade förklara, att jag icke lemnat fullt exakta upplysningar, och såsom bevis härför anförde han två förhållanden. Det ena var att jag förordat Kammar-kollegii förslag, hvilket den ärade talaren ansåg vara detsamma som poststyrelsens i det allra närmaste, med endast den skilnad, att då Kollegium föreslagit att å nya postlinierna skulle befordras endast fri-bref, har Poststyrelsen föreslagit äfven portobref. Jag beklagar att den ärade talaren, då han framkom med en sådan beskyllning, ej tillika uppläste innehållet af Kammar-kollegii förslag, i hvilket fall Kammar-kollegium kunnat komma i tillfälle att bedöma hvem af oss som hade rätt. Kammarkollegium föreslår:

att, så vidt sig göra låte, kronobrefbäringen må på entreprenad upplåtas åt pålitliga personer, som, mot ersättning, utgående från samtliga till kronobrefbäring pligtiga hemman, åtog sig dels att två gånger i veckan fortskaffa brefven mellan de stationer, som af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bestämdes, dels ock att besörja den extra brefbäring, som, utöfver de ordinarie brefbäringsturerne, kunde blifva nödvändig.

I slutet af sitt utlåtande talar Kollegium om lösväskor, som skulle af kommunerna bekostas, eller just samma förslag som af

Kongl. Maj:t sista riksdagen framlades men detta är framställt endast såsom ett underlättande af förslaget om kronobrefbäringen i föregående punkter. Jag vågar således påstå, att det ligger en högst betydlig skilnad mellan dessa förslag och att de ingalunda äro ungefär likartade, som den ärade talaren sade. Hvad vidare beträffar den andra anmärkningen, eller mitt påstående att poststyrelsen ej skulle föreslagit den tid, inom hvilken förslaget skulle vara genomfördt, grundar sig detta mitt yttrande verkligen på ett misstag, men detta torde kanske förlätas mig, då derom ej förekommer någonting i Kongl. Maj:ts proposition utan endast i det förslag, som särskildt afgifvits af poststyrelsen, men hvilket i denna del hvarken beröres af Kongl. Maj:t eller af Stats-Utskottet.

Af det yttrande, Herr chefen för Finans-departementet afgifvit, har jag funnit ökad anledning att önska uppskof med frågan; han nämnde för Kammaren att redan för en tid sedan skrivelser aflåtits till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande om en utredning af dessa förhållanden och om förslag till ordnande af denna sak. Männe vi icke skulle kunna med litet mera sakkännedom afgöra denna fråga om dessa förslag först finge inkomma till regeringen, och regeringen sedan, på grund deraf, framlade ett slutligt förslag, hvori kostnaderna funnos utredda. Jag tror att frågan skulle i högst väsendtlig mån vinna på en sådan åtgärd och att ett års uppskof icke innebär någon fara. Jag vill, i likhet med en talare från Hailand, medge att en kombination af Kongl. Maj:ts proposition och Kammar-kollegii förslag måhända vore den lyckligaste lösningen; att man sålunda i de kommuner, der kommunen förbunde sig att på billiga vilkor tillhandahålla skjuts och lokal, der skulle dessa nya poststationer inrättas, men att deremot i de kommuner, som visade så litet intresse att de ingenting ville göra, der skulle man låta det fortgå på det sätt Kammarkollegium föreslagit. Denna fråga är, efter min öfvertygelse, ej så utredd att Kammaren med full sakkännedom om hvarthän det leder kan fatta sitt beslut. Jag hemställer då, huruvida det kan vara rätt att fatta ett beslut, som kan medföra så dryga utgifter, att man inom en icke alltför aflägsen framtid skulle vilja återföra det gamla. Jag kan ej föreställa mig att detta vore rätt.

En annan fråga, som ej heller saknar sin vikt, är den som af Herr Caspersson påpekats, eller den att bref, som hittills kunnat befordras mot en afgift af tre öre, framdeles, om dessa poststationer blifva inrättade komma att beläggas med en afgift af tolf öre. I afseende å sjelfva fribrefsrätten, ber jag att få instämma med Herr Grefve Mörner och vill ytterligare fästa uppmärksamheten å att man ej vinner någonting i afseende å kontrollen genom dessa tjänstefrimärken, utan att man blott ökar besväret för tjänstemännen, icke minst derigenom, att hädanefter måste hvarje fribref vägas. Jag tror sålunda att, huru man än betraktar denna sak och hur villig man än är att instämma med den siste talaren i att detta onus såsom personligt måtte upphöra ju förr desto heldre, så handlar man dock klokast om man något ser tiden an. Då jag ej har hopp om att vinna någonting genom en återremiss, vill jag nu förena mig med dem som yrkat afslag.

Öfverläggningen i ämnet uppsköts härefter till eftermiddagens sammanträde.

Anmäldes och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna utlåtanden och memorial, nemligen från

Konstitutions-Utskottet:

N:o 14, i anledning af väckt motion om ändring i 33 § Riksdagsordningen;

N:o 15, i anledning af väckt motion om ändring i 65 § Riksdagsordningen.

Bevillnings-Utskottet:

N:o 10, angående vissa ännu oafgjorda frågor rörande allmänna bevillningen.

Lag-Utskottet:

N:o 31, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande stadganden rörande skyldighet att bygga kyrka, prestgård och tiondelada m. m.;

N:o 32, i anledning af väckt motion om ändring i gällande stadganden angående tillsättande af klockare, organist och folkskolelärare;

N:o 33, i anledning af Andra Kammarens återremiss af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 24, rörande väckta motioner om ändring af gällande stadganden angående skyldighet att deltaga i byggnad och underhåll af tingshus och häradsfångelse;

N:o 34, i anledning af återremiss af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 25, rörande väckt motion om bestämmande af vilkor för utländings rätt att anställa rättegång emot svensk undersåte;

N:o 35, i anledning af väckt motion om åtgärders vidtagande för erhållande af en tillförlitlig statistisk redogörelse för samtliga kommuners och kyrkoförsamlingars finansiella förhållanden;

N:o 36, i anledning af väckt motion om upphäfvande eller ändring af gällande bestämmelser angående husförhör;

N:o 37, i anledning af väckta motioner, åsyftande begränsning af den kommunala rösträtten på landet;

N:o 38, i anledning af väckt motion, åsyftande rättighet för kronofogde att vid indrivning af resterande kommunalutskylder anlita fjerdingsman.

Särskilda Utskottet:

N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om förändrad anordning i vissa delar af rikets elementarläroverk samt enskilda motioner om dels åtgärders vidtagande för lärarebildningens befrämjande dels utvidgning af elementarläroverk.

Första Kammarens Tillfälliga Utskott:

N:o 9, rörande väckt fråga om framställning till Kongl. Maj:t angående förändrad organisation af Nedre Justitie-revisions-expeditionen.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ e. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen

Lördagen den 3 Maj 1873.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades fem protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen samt protokollet för den 23 sistlidne April e. m.

Fortsattes öfverläggningen rörande Stats-Utskottets utlåtande N:o 79, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om upphörande af den vissa hemman nu åliggande så väl ordinarie- som extra kronobrefbäring och den förras öfvertagande af postverket.

Grefve Beck-Friis: Efter den vändning diskussionen på förmiddagen tagit, torde det tillåtas mig att rekapitulera frågans ställning. Om vi då gå något tillbaka i tiden, så finna vi, att de olägenheter, som äro förenade med kronobrefbäringen, ansetts så tryckande och väckt sådant bekymmer, att de föranledt representationen att vid 1869 års riksdag i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att kronobrefbäringsskyldigheten måtte skiljas från jordbruket. Villigt erkänner jag också, liksom en talare på förmiddagen, att kronobrefbäringen i den form, den hittills varit tillämpad, icke är fullt öfverensstämmande med tidens åsigter. Den är ett onus, som trycker särdeles ojemnt och dessutom påkommer helt oförmodadt. Så länge landsstatstjenstemännen hade fasta bostäder, voro de kronobrefbäringsskyldige invande att på bestämda ställen fullgöra detta onus, men sedan nämnde tjenstemän nu mera börjat temligen ofta ombyta bostadsplatser, har äfven detta onus blifvit mera tryckande, och på somliga orter har kronobrefbäringsskyldigheten förändrats nästan hvart halfår. Det är icke så underligt, om man vid sådant förhållande funnit skyldigheten ganska betungande, isynnerhet om man dessutom betänker, att då kronobrefbäringen förr kunde anses såsom enda medlet, hvarigenom underrättelser kunde fortskaffas från den ena myndigheten till den andra, detta nu mera icke är förhållandet. I gamla tider uppgingo nemligen postanstalternas antal icke till mera än 50 å 60, hvaremot de numera utgöra flera hundra.

kades meddelanden man och man emellan med de resande; nu mera finnes det knappast någon tjänsteman, som icke samtidigt med det han erhåller embetskrifvelser jemväl genom postverkets försorg bekommer tidningar och sin enskilda korrespondens. Då kommunikationsväsendet nu mera i högst väsendtlig mån hos oss utvecklats, låg det nära till hands att antaga att hvad som nu besörjes genom kronobrefbäringen skulle kunna blifva uträttadt på samma sätt som det, hvarigenom tidningar och enskild korrespondens erhållas. Kammarkollegium, till hvilket Riksdagens ofvannämnda underdåniga skrifvelse öfverlemnades för utlåtandes afgifvande, förklarade, att det insåg olämpligheten af att kronobrefbäringsskyldigheten fullgjordes in natura af alla dem, hvilka detta onus ålåg, och att skyldigheten kunde lämpligare ordnas derigenom, att kronobrefbäringsvägar inrättades, på hvilka brefven fortskaffades af entreprenörer mot ersättning, utgående från samtliga till kronobrefbäring pligtiga hemman, hvilka dock, om kostnaden öfversteg åtta riksdaler för helt mantal, skulle för det öfverskjutande beloppet erhålla ersättning af statsverket. Kammarkollegium kom till denna siffra, åtta riksdaler, derigenom, att de kronobrefbäringsskyldiga hemmanen äro befriade från krono-, håll- och reservskjuts, hvilken tunga i medeltal ansetts uppgå till nämnda värde. Då det nu på många ställen lärers så tillgå, att de kronobrefbäringsskyldiga fortskaffa, icke allenast embetsbrefven, utan äfven tjänstemännens tidningar och enskilda korrespondens, låg det nära till hands att kasta om frågan så, att kronobrefven mot ersättning till tjänstemännen kunde fortskaffas på samma sätt som den enskilda korrespondensen. Detta är frågans enkla sammanhang och jag ser icke någon fara uti, att förhållandena ordnas på sätt nu blifvit föreslaget.

Här hafva åtskillige talare förebrått Stats-Utskottet och indirekt äfven Regeringen, att frågan icke blifvit tillräckligt utredd; men hvad innefattar väl en sådan besymling, om icke att Riksdagen skulle pröfva lämpligheten eller olämpligheten af hvarje poststation samt vägen dit. Riksdagen har i klump beviljat anslag till postverket utan att ingå i någon närmare granskning af dessa förhållanden, och Kongl. Maj:t har i sin proposition endast upptagit vissa klasser *postkontor*, men der talas icke något om *poststationerna*, hvilket också är helt naturligt, då inrättandet af sådana är en så underordnad administrativ åtgärd, att Riksdagen icke är i stånd att bedöma den saken. På många ställen skulle aflöningen icke uppgå till mera än 25, 50 å 100 R:dr, och skulle pröfningen af dessa belopp öfverlemnas till Riksdagen, skulle Riksdagen icke få annat att göra än att pröfva detta. I något annat slags utredning vet jag för min del icke att Stats-Utskottet kunnat ingå, ty skulle Riksdagen äfven pröfva alla de särskilda ersättningsbeloppen blefve detta en ännu mera i detalj gående fråga.

Jag är för öfrigt så öfvertygad om lämpligheten af hvad Kongl. Maj:t föreslagit, att jag icke har några betänkligheter att bifalla den Kongl. propositionen; och jag beder de Herrar, hvilka ännu hysa sådana betänkligheter, att uppmärksamma tvänne saker. Den ena är den, att det i de tätare befolkade trakterna är mycket lätt att

inrätta dylika postvägar, hvilket äfven erkändes af åtskillige talare under förmiddagens plenum. Detta visar också erfarenheten i vårt grannland Danmark, der saken just är så ordnad, som här blifvit föreslaget. Den andra angår de mera glest befolkade trakterna, i hvilka, efter hvad man här invändt, det skulle möta stora olägenheter att på detta sätt genomföra förändringen. Vi hafva dock från vårt eget land, nemligen från Westerbotten och Norrbotten, der man väl måste medgifva att befolkningen är ganska tunnsådd, bästa beviset på, att kronobrefbäringen utan olägenheter på detta sätt kan ordnas. Der har på många år, såsom redan blifvit anmärkt, någon kronobrefbäring icke egt rum. När vi således å ena sidan från Danmark och å andra sidan från Norrbotten och Westerbotten ega en tillfredsställande erfarenhet i detta afseende, tror jag att vi utan fara kunna ingå på hvad som här är föreslaget; och yrkar jag derföre fortfarande bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Caspersson: Anledningen, hvarföre jag änyo begärt ordet, är att söka uti några uppgifter, som blifvit lemnade af min kamrat från Calmar län. Han har uppgifvit, att kronobrefbäringen för närvarande ordnas på det sättet, att länsmännen aflemna förslag till kommunalstyrelserna, hvilka icke hafva annat val att göra än att ingå på hvad dessa förslag innehålla. Detta är ett misstag och strider både mot lag och vanlig praxis. I den författning, som angår kronobrefbäringen, är nemligen stadgadt, att densamma bör ordnas häradsvis och att dermed skall tillgå på det sätt att, sedan kronobetjeningen uppgjort förslag och sockneombud af de kronobrefbäringskyldige blifvit utsedde, dessa ombud höras inför häradsrätten, som derefter uppgör de jemkningar, som kunna anses behöfliga. Om kronobrefbäringskyldigheten går i tur emellan de hemman, hvilka hafva detta onus sig ålagdt, blifver densamma naturligtvis mera tryckande, emedan det hemman, som är i tur att fullgöra skyldigheten, kan vara beläget på flera miles afstånd från det ställe, der posten skall hemtas; men om skyldigheten är på det sätt ordnad, att icke annan öfverenskommelse blifvit träffad, är det ombudens eget fel. I ena tingslaget på Öland tillskjuta de brefbäringskyldiga hemmanen ärligen ett obetydligt belopp, för hvilket brefbärare legas, och man har der således ingen annan olägenhet än en mindre ärlig penningafgift. I det andra tingslaget åter måste kronobrefbäringskyldigheten ordnas för hvarje år, ty der har ingen öfverenskommelse kunnat träffas, och man har der mycken svårighet att hålla reda på hvilket hemman som är i tur att fullgöra skyldigheten. De försök som blifvit gjorda att få saken på ett bättre sätt ordnad hafva nemligen der stundat mot ombudens obenägenhet.

För öfrigt delar jag fullkomligt samme talares åsigt om önskvärdheten deraf, att kronobrefbäringen afskiljes från jordbruket, men dermed är det icke nog. Det är visst mycket godt och väl, att jordbruket blifver qvitt detta onus, men jag tror att man för att nå detta mål icke bör alldeles förbise statens intressen. Det är egentligen i denna del jag med honom är af olika åsigt, och jag tror icke att fragan förlorar på att närmare öfvervägas.

Den siste talaren har sökt visa att frågan icke kan bättre utredas än som skett i Utskottets betänkande. Om så också vore förhållandet, bör han dock besinna, att både han och Utskottet helt och hållet förbigått sjelfva hufvudsaken eller frågan om ordnandet af fribrefsrätten, i jemförelse med hvilken frågan om kronobrefbäringen likväl måste anses såsom en bisak. Han har icke på något sätt sökt ådagalägga nödvändigheten af att införa postmärken, hvilka medföra omgång, kostnad och hinder i expeditionen, men icke åstadkomma någon kontroll, hvilken framdeles som hittills uteslutande hvilat på postböckerna. De medföra icke heller någon lättnad vid uppörden, då det vore vida enklare och lättare om postverket med företeende af postböckerna finge af staten direkte uppbära ersättningen för befordrade fribref. Frågan är således i detta afseende af Utskottet alldeles ouredd och omotiverad.

Herr Hasselrot: Jag har ingen anmärkning att göra emot förevarande förslag, för såvidt det afser afskaffande af kronobrefbäringen, såväl den ordinarie som den extra ordinarie. Jag har icke heller något att anmärka mot det här föreslagna sättet för denna skyldighets upphörande, ehuru jag, i likhet med Friherre af Ugglas, är öfvertygad, att denna kostnad kunde blifva mindre, om man valde den utväg, som Kammar-kollegium förordat; men då det för mig är af stor vikt, att saken blifver snart ordnad, lemnar jag detta alldeles derhän. Jag har begärt ordet för att uttrycka den åsigt, att denna fråga, åtminstone så vidt jag förstår den, icke har något oskiljaktigt sammanhang med frågan om fribrefsrättens upphörande. Att postverket bör erhålla någon ersättning därför, att det öfvertager skyldigheten att befordra de bref, som nu fortskaffas genom kronobrefbäring, kan väl synas billigt; men så länge statens embetsmän hafva åliggandet att å statens vägnar skriftvexla med hvarandra, är det också påtagligt, att staten har skyldighet att fortskaffa dessa skriftvexlingar; och det synes därför naturligast, att de gå portofritt såsom hittills. Att staten, på sätt föreslagit blifvit, af postverket skulle inköpa frimärken för att deraf utdela till tjänstemännen, synes mig vara en alldeles onödig omgång, ty då för postverket anvisas de anslag, som äro behöfliga, vore det ju att gifva med ena handen och taga med den andra. Man har sagt, att denna utväg skulle vidtagas för kontrollens skull, men detta skäl vågar jag påstå icke ega giltighet, ty den kontroll, som behöfves, finnes redan för närvarande. För dem, som icke känna, huru fribrefsrätten nu kontrolleras, beder jag få nämna, att hvarje embetsverk eller tjänsteman, som eger fribrefsrätt, har en postbok, i hvilken inskrifves, icke allenast brefvets adress, utan äfven hvad det angår, och att det åligger posttjänstemännen att tillse det icke några obehöriga bref fortskaffas. Posttjänstemännen hafva till och med rätt och pligt att, då de hafva anledning att misstänka underslef, öppna breffen, och jag har flera gånger såsom borgmästare dömt i dylika saker. Om en tjänsteman vill begå missbruk, läser det väl för honom vara mycket lättare, att på enskilda bref påklistra tjänstefrimärken. än att i sin postbok inskrifva dylika bref. Jag kan således icke inse, att den ringaste kon-

troll vinnes genom det föreslagna stadgandet, men deremot åstadkommer det för staten en kostnad och för tjänstemännen det onödiga besväret att påklistra tjänstefrimärken. Är det åter meningen, att dessa frimärken, liksom bilägningskartorna, skulle vara *dubbla*, torde den sista villan blifva värre än den första, ty helt säkert skulle det då behöfvas nya tjänstemän för att kontrollera frimärkenas användning. Jag kan således icke finna något skäl, hvarföre man skall sammanblanda frågorna om kronobrefbäringen och fribrefsrätten, ty så länge embetsmännen å statens vägnar måste skriftvexla med hvarandra, bör väl staten också utan kostnad för tjänstemännen fortskaffa dessa skrifvelser.

För öfrigt synes kostnaden för postverket vara temligen imaginär, ty kostnaden blifver väl icke så väsendtligt mycket större, om statens bref medfölja den post, som i alla händelser måste fortskaffas, och icke behöfva åtgärder vidtagas för att sätta Poststyrelsen i tillfälle att uppgifva det belopp, som skulle till postverket vinnas, om staten till detsamma erlade postporto för fribrefven, enär det redan är uppgifvet, att denna inkomst skulle utgöra 480,000 R:dr.

Då jag önskar framgång åt den stora frågan, har jag intet påstående att framställa, öfvertygad som jag är, att Regeringen, då den fattar sitt beslut, kommer att på de yttranden, som här blifvit afgifna, fästa det afseende de kunna förtjena.

Grefve Mörner, Carl Göran: Flere talare, som uppträdt till försvar för Utskottets förslag, hafva mot sina motståndare framkastat, att de skulle önska, att kronobrefbärningen fortfarande drabbade jordbruket. Något sådant har jag icke hört yttras af någon enda af de talare, som uppträdt i denna riktning, och för min egen del fritager jag mig från att hysa en sådan åsigt; men deremot synes just hos mina motståndare förefinnas en skäligen stor obekantskap med föreskrifterna om sättet för kronobrefbärningens nuvarande utgörande. Det har visserligen gifvits en någorlunda fullständig underrättelse om de nu gällande föreskrifterna i det referat af Kammar-kollegii yttrande, hvilket finnes intaget i Kongl. Maj:ts proposition, men ett närmare påpekande derå torde möjligen hos en och annan, som på förmiddagen yttrade sig, mildra intrycket af det barbariska i dessa föreskrifter, om han behagar göra sig reda för att det kanske är från hans och hans medintressenters underlåtenhet att göra sina rättigheter gällande, som denna barbarism härleder sig. I Kongl. Cirkulärbrevet den 30 November 1849, som är utfärdadt på Riksdagens begäran och kontrasigneradt af Statsrådet Sandströmer, föreskrifves nemligen i 1 mom.: "Att bref i tjänsteärenden emellan auktoriteter och tjänstemän eller betjente, som, enligt gällande föreskrifter, äro till kronobrefbärningens begagnande berättigade, skola, så vidt utan olägenhet ske kan, med de ordinarie brefposterna afsändas; börande således ordinarie kronobrefbäringen inskränkas till hvad som, med iakttagande häraf, erfordras för brefvens fortskaffande, der posterna icke kunna dertill användas". Derefter stadgas i nästa moment: "Att det på Våre Befallningshafvande må ankomma, att, efter derom ifrån vederbörande infordrade upplysningar och förslag, bestämma emellan

hvilka ställen ordinarie kronobrefbäring, i tillämpning af förutnämnda stadgande, skall ega rum, och hvarvid bör tillses, att nödigt samband emellan turerna i de särskilda fögderierna beredes“. Så kommer 3 mom., som egentligen bestämmer, huru det skall tillgå med kronobrefbäringens ordnande: “Att för den brefbäringsskyldighet, som sålunda fastställs, samtliga innehafvare af sådana hemman inom hvarje härad, som äro till kronobrefbäring pligtige, skola gemensamt ansvara, antingen på det sätt, att dess fullgörande emellan utsatta stationer upplåtes åt personer, som emot ersättning vilja densamma sig åtaga eller att, då dylik reglering icke tillvägabringas, viss godtgörelse bestämmas för de hemman, hvilkas innehafvare, med afseende å hemmanens läge, kunna af Vår Befallningshafvande varda utsedde att brefbäringen ombesörja“ (och hvilka således få ersättning af de öfriga); “dock att, i händelse de brefbäringsskyldige inom något härad heldre åstunda att vid hittills gällande grunder för brefbäringens besörjande förblifva, dervid tills vidare får bero“; med anledning af hvilket stadgande det vill synas mig troligt, som om de brefbäringsskyldige i den af mig nyss antydde talarens hemort funnit skäl i att låta “tills vidare bero“, och att således hvarken på representationen eller regeringen bör kastas något klander därför, att de brefbäringsskyldige icke sökt ordna saken på det sätt författningen medgifver. Momentets fortsättning lyder sålunda: “åliggande det, med anledning häraf, vederbörande kronofogdar att, hvar för sitt fögderi, uppgöra förslag, huru den af Våre Befallningshafvande bestämda kronobrefbäringen lämpligast må kunna, efter nämnda grunder, utföras och emellan tjenliga stationer fördelas, hvarefter vederbörande, till kronobrefbäring pligtige hemmansinnehafvare inom hvarje härad böra i laglig ordning kallas att, sjelfve eller genom socknevis utsedde ombud, vid nästinfallande lagtima ting sig infinna, för att, efter erhållen del af berörda förslag, om sätet för den inom häradet förefallande kronobrefbäringens besörjande öfverenskomma“; och är det således hänskjutet till de kronobrefbäringsskyldige att sjelfve derom yttra sig och öfverenskomma. 4 mom. stadgar: “att sådan öfverenskommelse, som uti föregående moment omförmäles, må ingås, antingen för viss tid, såvida icke förändring i brefbäringsturen dessförinnan varder af nöden, eller för obestämd tid, intill dess behof af dylik förändring uppstår; och skall densamma Vår Befallningshafvandes pröfning och stadfästelse underställas“. hvaraf det vill synas, att dessa öfverenskommelser icke lära vara så lösa, att förändring i turerna, såsom den förste talaren på eftermiddagen påstod, hvarje halfår kan ifrågakomma, ty sedan turerna en gång blifvit bestämda, lärer det väl dervid få förblifva. Ersättningarne, hvilka af samtliga kronobrefbäringsskyldige hemman skola utgå antingen till brefbäranne eller till de hemman, hvilka ombesörja brefbäringen, må, enligt 5 mom., af vederbörande uppbäras på samma gång som kronoutskylderna och således utan kostnad för hemmanens innehafvare. Efter som här blifvit ordadt om de utgifter, hvilka vissa hemman fått underkasta sig för att komma i åtnjutande af dessa friheter, vill jag jemväl uppläsa 7 mom., som innehåller: “Att så snart reglering af kronobrefbäring vidtagit i enlighet med de förändrade grunder,

som nu blifvit stadgade, komma de särskilda friheter, som de till detta besvärs utgörande, enligt hittills stadgade grunder, anslagna hemman tillgodonjutit, att vid samma tid upphöra“. Författningen är således afven i detta afseende bestämd, och de här afgifna yttrandena tyckas röja obekantskap derom. Det har vidare blifvit åberopadt, att inom Westerbotten och Norrbotten någon egentlig kronobrefbäring icke drabbar de särskilda hemmanens innehafvare. Ja detta är också ganska riktigt, men att kronobrefbäringen är ordnad på det sättet, som här är föreslaget, vågar jag påstå icke är så gifvet. Generalpoststyrelsen har tillåtit sig säga, att af de utlåtanden, som Konungens Befallningshafvande i Westerbottens och Norrbottens län afgifvit, „*syntes*“ framgå, att kronobrefbäringen skall vara ordnad på ett nära liknande sätt; men detta är ett alltför sväfvande uttryck för att derpå skulle kunna byggas några bestämda slutsatser. Då torde det vara mera skäl att tro på 8 mom. i det af mig åberopade cirkulärbrevet, hvilket föreskrifver: „Att uti de län, der, enligt särskilda öfvererenskommelser, kronobrefbäringen för närvarande besörjes utan att vissa hemman, emot befrielse från skjutsningsskyldighet, äro till dess utgörande anslagna, kommer dervid att förblifva, intill dess fråga om förändring deruti af vederbörande väckes, i hvilket fall enligt nu meddelade föreskrifter förfäres“. I de omnämnda norra länen har, såvidt jag tror, aldrig någon sådan skyldighet egt rum, utan jag tror mig kunna antaga, att entreprenad der varit tillämpad.

Nu har Kongl. Maj:t, hufvudsakligen på grund af Generalpoststyrelsens utlåtande, gjort den framställning, hvars antagande af Utskottet blifvit tillstyrkt, men Poststyrelsen har såsom ett väsendtligt vilkor för kronobrefbäringens utbytande mot postförelse föreslagit, att „till minskande af utgifterna för dessa nya postgångar, hvilka skulle ställas i förbindelse med förutvarande postlinier, torde, dels i öfverensstämmelse med hvad å sednare tider vanligen blifvit i afseende å nyinrättade lokala postgångar iakttaget, böra stadgas, att åtminstone under de första fem åren tillfalle med eller utan kommunens mellankomst beredes till erhållande af postskjuts mot en viss maximilega, exempelvis 1 R:dr eller 1 R:dr 20 öre milen, dels ock å en del kortare linier, med jemförelsevis mindre antal försändelser, postförelsen kunna åtminstone till en början besörjas med gående bud med en tienstgöring i viss mån motsvarande den, som i andra mera tät befolkade länder vore uppdragen åt s. k. landtbrefbärare“. Det synes häraf, att Generalpoststyrelsen ansett, att såsom vilkor borde stadgas, det orterna åtog sig att tillhandahålla den erforderliga skjutsen mot en lega icke öfverstigande de nu omnämnda beloppen. Derom förekommer emellertid icke någonting i den näddiga propositionen. Erfarenheten har likväl, såsom jag på förmiddagen yttrat, visat behofvet af ett stadgande i sådan syftning, och då det kunnat åläggas kommuner att utgöra sådana prestationer, som att anskaffa fri bostad åt provincialläkare, så vill det synas som om man, utan att träda kommunernas rätt för nära, hade, för att bereda dem en fördel i ett annat afseende, kunnat vidhålla det vilkor, som Poststyrelsen framställt.

Så vidt man af den Kongl. propositionen kan finna, har icke heller samma styrelse gjort anspråk på att något förslagsanslag skulle ställas till densammas förfogande, utan har nöjt sig med ett vanligt fast anslag af 250,000 R:dr, och vid sådant förhållande hade Stats-Utskottet kunnat stanna vid att endast tillstyrka anvisandet af nämnda belopp. Om man hade några förhoppning, att den ifrågasatta organisationen skulle för denna summa kunna genomföras, skulle äfven en stor del af mina betänkligheter varit undanröjda, men jag måste bekänna, att jag har en ganska stor farhåga för att tillstyrka ett *förslagsanslag* — ett begrepp, som, efter hvad vi alla veta, innebär en viss elasticitet. Jag vill icke påstå, att jemförelsen är precis analog, men jag kan dock icke underlåta att erinra om anslaget till garnisonsregementenas mathållning. Det bestämdes först till ett fast anslag å den summa, som vederbörande uppställt såsom maximum; sedermera beviljades ett förslagsanslag å samma belopp; och huru mycket det nu öfverskjuter samma förslagsanslags nominela belopp, är en sak, som jag icke så noga har mig bekant. Om de anslag, hvarom nu är fråga, kunde stanna vid 250,000 R:dr skulle jag, såsom jag redan yttrat, likväl icke hafva så mycket att deremot erinra, utan låta mina betänkligheter falla.

I afseende på fribrefsrätten har jag på förmiddagen yttrat den förmodan, att den Kongl. propositionen innebär införande af snarare en större vidlyftighet än en förenkling, och då jag nu något närmare genomgått den framställning af förhållandet, hvilken innehålles i Poststyrelsens utlåtande, som icke in extenso är intaget i Kongl. Maj:ts proposition, så vill det synas, som om embetsverken, jemte det de få bestyret med att inköpa frimärkena, hvilka skulle erhållas från postverket, skulle först applicera dem på brefven och derefter införa dem i en bok, som hvarje gång skulle medskickas till postverket, hvarest vederbörande postexpedient till verifikation i boken skulle lemna ett intyg. Jag frågar om detta kan kallas enkelt och lätt. Det liknar nästan det experiment, som i början af detta år vidtogs med rekommenderade bref och hvaraf enda effekten blifvit den, att man, för att reda sig i den saken, måste köpa ett särskildt slags breffkuvert. Om man således också skulle vilja bifalla förslaget om kronobrefbäringens upphörande och bevilja ett fast anslag till bestridande af kostnaderna därför, kan jag likväl, hvad fribrefsrätten angår, icke finna förslaget i denna del nöjaktigt, utan tror att det vore bäst, om hela förslaget afsloges, hvarom jag anhåller.

Herr Petre: Med anledning af de gjorda anmärkningarne, att Utskottet i denna fråga lemnat ett allt för knapphändigt utlåtande, anhåller jag att få erinra, att det på sednare tider icke varit något ovanligt, att Stats-Utskottet, då det icke haft något att anmärka mot en Kongl. proposition, endast i korthet refererat densamma och i öfrigt på deruti angifna skäl förordat dess bifall. Ett sådant förfaringssätt har äfven här blifvit användt, och Utskottet har trots sig kunna göra det under den förutsättning, att Kammarens ledamöter, i likhet med den förste ärade talaren, gjort sig mödan att genomläsa Kongl. Maj:ts proposition.

Hvad nu sjelfva saken beträffar, så hafva flere talare föredragit Kammar-kollegii förslag framför den hufvudsakligen på General-poststyrelsens utlåtande grundade Kongl. propositionen; men utan att jag vill ställa mig på deras sida, som nästan på en gång önska afskrifva alla de på jorden hvilande skatter och onera, tillåter jag mig dock i detta afseende uttala den mening, att kronobrefbäringen är en föråldrad institution, som på många ställen upphört att vara behöflig och till följd deraf äfven upphört att numera vara billigt och rättvist fördelad. Sälunda har, på de orter, der genom jernvägars anläggning postanstalter i större antal blifvit inrättade, kronobrefbäringen upphört att hafva någon betydelse, hvilket jag äfven känner af erfarenheten från min egen hemort. Häradskrifvare och andre tjänstemän, som hafva försändelser att vänta från Konungens Befallningshafvande, afhenta dem vanligen sjelfva från poststationerna på samma gång de afhenta sin enskilda post, och derigenom behöfver kronobrefbäringen på sådana ställen icke anlitas. Deremot hörde vi hurusom en aktad talare under förmiddagens sammanträde vitsordade ett alldeles motsatt förhållande inom Calmar län. Med kännedom härom har jag icke ansett billigt, att detta onus skulle kvarstå på vissa ställen, under det att samma onus på andra ställen alldeles eller till största delen upphört; och det är af detta skäl, som jag icke kunnat bifalla Kammar-kollegii förslag, som hufvudsakligen utgår derpå, att kronobrefbäringen fortfarande skulle åligga de hemman, som dertill nu äro pligtiga, och att staten, endast för såvidt kostnaden därför öfverstiger åtta R:dr per mantal, skulle ungefär på samma sätt som vid skjutsväsendet träda emellan och bevilja ett anslag till gäldande af det öfverskjutande beloppet. Af samma skäl har jag icke heller kunnat biträda det af General-poststyrelsen för kronobrefbäringens utbytande mot postföring föreslagna vilkor, att kommunerna skulle åtaga sig att mot viss maximi-lega tillhandahålla den för postföringen erforderliga skjuts. Deraf skulle endast vissa orter komma att drabbas och således äfven härigenom en olikhet i beskattning dem emellan uppkomma.

Mot fribrefsrättens ersättande af s. k. tjenstefrimärken har blifvit anmärkt, att en ökad kontroll derigenom svårigen skulle kunna ernås. Sådant är väl möjligt, ehuru det vill synas mig naturligt att denna kontroll bör blifva vida verksammare om den öfverflyttas från postverket till hvart och ett af de särskilda embetsverken, men jag ber få fästa uppmärksamheten på en annan af Poststyrelsen i dess utlåtande uttalad åsigt, att nemligen hvarje gren af statens verksamhet bör få visa det verkliga resultatet af denna verksamhet, och att räkenskaperna föras så att detta resultat blir synligt. Vid betraktande häraf och då postverket dessutom onekligen på sednare tider sökt, genom inrättandet af nya postanstalter och förbättringar i postväsendet, att gå allmänhetens önskningar till mötes, kan det också icke vara annat än billigt, att postverket får godtgöra sig för de inkomster detsamma i sjelfva verket bort tillkomma, om fribrefsrätten ej funnits till, inkomster hvilka, enligt den intill slutet af sistlidet år gällande posttaxa, beräknats hafva uppgått till 480,000 R:dr årligen. Med iakttagande af den nedsättning i portosatserna som från

och med början af detta år i afseende på tyngre postförsändelser införts, har postverket nu begärt endast 250,000 R:dr, hvilket belopp snarare torde vara lågt än högt beräknadt.

Nu hafva flere talare betvivlat att postverket skulle kunna inrätta och underhålla de nya postlinier, som ett borttagande af kronobrefbäringsskyldigheten förutsatte, med ett till 250,000 R:dr begränsadt nytt anslag. Inom den afdelning af Stats-Utskottet, der detta ärende först behandlades, ifrågasattes deremot, huruvida detta anslag af 250,000 R:dr kunde vara behöfligt, då postverkets öfverskott för 1871 uppgått till den ganska betydliga summan af 300,000 R:dr; men som å andra sidan den önskan temligen allmänt blifvit uttalad, att afgiften för den enkla portosatsen skulle nedsättas från 12 till 10 öre, — en önskan som äfven jag biträder synnerligast som lokalportot af 3 öre genom inrättandet af flera nya poststationer allt mer och mer kommer att upphöra — ansåg Utskottet sig böra tillstyrka beviljandet af detta anslag, på det att icke den tid, då portot skulle kunna nedsättas, måtte alltför mycket fördröjas. Derjemte bör ihågkommas, att, i händelse något öfverskott å postverkets rörelse uppstår, det samma skall till Riksgälds-kontoret öfverlemnas.

Med anledning af anmärkningen, att det icke skulle vara möjligt att så hastigt som till början af nästa år genomföra den ifrågasatta organisationen, bör jag kanske slutligen nämna, att Stats-Utskottet, vid det förhållande att General-poststyrelsen ansett sådant vara möjligt, icke trott sig böra ingå i bedömandet af en sådan ren verkställighetsåtgärd. Det är väl möjligt, att flere af Kammarens ledamöter, till följd af sin embetsverksamhet bättre än Stats-Utskottets medlemmar kunna bedöma detta förhållande, men, i likhet med Utskottet, har jag icke kunnat antaga, att den Kongl. propositionen i detta afseende innehöll något, som vore omöjligt att verkställa.

På grund af hvad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kongl. Maj:ts af Stats-Utskottet tillstyrkta proposition måtte af Kammaren bifallas.

Herr Mannerskantz: Jag kan icke underlåta att bemöta en anmärkning, som mot mig blifvit framställd af min länskamrat. Han har yttrat, att jag uppgifvit förhållanden, som stodo i strid mot verkligheten; men det har jag icke gjort, ty jag har endast beskrifvit den ursprungliga formen för kronobrefbäringens utgörande, en form, i hvilken det ännu kan åläggas jordbrukarne att utgöra detta onus, såsom ock fortfarande sker inom den ort der jag är boende. Jag vet mycket väl, att kronobrefbäringen kan ordnas på annat sätt, och att författningen medgifver öfverenskommelser mellan de kronobrefbäringsskyldige, äfvensom ock, hvad jag förra gången glömde nämna, att, för brefbäringens reglerande inom hela landet, sockneombud årligen måste besväras med resor till sammanträden inför häradsrätten, der nästan aldrig någonting uträttas, men hvad som sålunda kan öfverenskommas är icke den ursprungliga rätta formen för besvärets utgörande, som just är den, hvilken af mig blifvit beskrifven. Samme talare har tillagt, att det är sockneombudens eget fel, om de icke begagna sig af denna rättighet att göra öfverenskommelse, men skall för ett

större område, såsom för ett länsmans- eller kronofogdedistrikt ackord uppgöras om kontant ersättning för besvärets utförande, kan det svårigen komma till stånd med någon annan än kronobetjeningen, och den fordrar vanligtvis högre belopp för att åtaga sig skyldigheten än hvad det kostar de kronobrefbäringsskyldige, om de antingen sjelfva turvise fullgöra detta onus, eller träffa aftal om detsamma verkställande genom någon eller några personer, som emot visst betingadt pris åtaga sig besörja den kommunens hemmansegare åliggande bärningen af de civila och presterliga tjenstemännens bref eller skrivelser som till kommunen ankomma eller derifrån skola afgå. På detta sätt är, jag medgifver det, brefbäringsbördans tyngd, kanske på de flesta ställen, redan i verkligheten mycket förminskad, men just erfarenheten om, att en sådan breföring kunnat inom kommunerna på billiga vilkor anordnas, utgör för mig ett bevis, att om man sammanslår bestyret att föra den vanliga posten med det att transportera kronobref, detta bör kunna ske icke blott utan ökad kostnad, utan till och med billigare än förut, emedan två brefbud icke längre behöfva användas och bekostas, då ett kan göra samma nytta. Man behöfver icke heller förskräckas öfver den stora kostnaden att inrätta brefemottagnings- och utdelningsställen inom hvarje kommun, ty det finnes redan ute på landsbygden en massa små anstalter, som för ringa ersättning af dem som deraf begagna sig besörja brefs och tidningars emottagande och aflemnande, och till hvilka säkerligen endast ett jmförelsevis högst obetydligt anslag af postmedel skulle behöfva göras för att få åtminstone de mindre ansvarsfulla bland postbestyren behörigen ombesörjda. Vill man åter göra mera fullständiga postanstalter, blifva naturligtvis kostnaderna större, men jag tror, att man i början inom de flesta kommuner kan nöja sig med smärre postinrättningar och att saken då kan lätt ordnas, om blott man griper sig verket an och icke låter hinder komma i vägen, hvilka man sjelf uppställt.

Jag yrkar fortfarande bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Statsrådet Wærn: Jag skall icke förlänga diskussionen genom att upptaga de anföranden, som här blifvit afgifna, utan vill allenast göra en kort sammanfattning af sakförhållandena.

Att kronobrefbäringsskyldigheten bör skiljas från jordbruket, erkännes af alla, äfvensom att det är hög tid, att så sker, helst det visat sig, att stadgandet i 1849 års Kongl. cirkulär, enligt hvilket bref i tjensteärenden mellan auktoriteter och tjenstemän eller betjente, der så ske kunde, skulle med ordinarie brefposterna afsändas, icke kunnat afhjelpa de olägenheter, hvaröfver man klagat. Såsom bevis på den tunga, som till följd af kronobrefbäringsskyldigheten på vissa orter i landet drabbar jordbruket, kan jag anföra förhållandet i Christianstads län, der kostnaden för hvarje hemman utgör i Bjäre härad 6 R:dr 50 öre, i Södra Åsbo 9 R:dr 53 öre, i Norra Åsbo 17 R:dr 62 öre, i Willands 10 R:dr 48 öre, i Gärds 9 R:dr 36 öre, i Albo 6 R:dr 48 öre, o. s. v.

Med afseeende å det sätt, hvarpå kronobrefbäringsskyldigheten skulle kunna komma att upphöra, har Kammar-kollegium afgifvit ett

och General-poststyrelsen ett annat förslag, hvilka man satt emot hvarandra, men hvilka, oafsedt skilnaden i den principiella frågan huruvida statsverket eller visse jordbrukare böra betala hela eller större delen af kostnaden för kronobrefbäringen, i sjelfva verket förete ganska obetydlig divergens. Kammar-kollegium har föreslagit, att kungörelser och bref från länsstyrelserna skulle, der så lämpligen ske kunde, med allmänna posten direkt öfversändas till vederbörande länsmän, kyrkor och kommunalstyrelser. Härutinnan öfverensstämmer General-poststyrelsens förslag. Vidare föreslår Kammar-kollegium, att kronobrefbäringen skulle upplåtas å entreprenad. Poststyrelsen åter förbehåller sig fria händer. Kammar-kollegium föreslår, att ersättningen för kronobrefbäringsbestyret skulle bekostas af de brefbäringskyldige, och att allenast för den händelse bidraget uppginge till högre belopp, hvad som öfversköte en förslagsvis utsatt siffra af 8 R:dr för helt mantal skulle ersättas af allmänna medel. General-poststyrelsen åter har föreslagit, att kronobrefbäringen utan vidare skulle öfvertagas af postverket samt således helt och hållet af statsverkets medel betalas, och detta är den väsentligaste skilnaden. Kammar-kollegium föreslår, att stationerna skulle bestämmas af Konungens Befallningshafvande, hvaremot Poststyrelsen ansett, att Konungens Befallningshafvande endast skulle ega att föreslå stationer, men att dessa skulle bestämmas af styrelsen. Kammar-kollegium har föreslagit, att den extra kronobrefbäringen skulle upplåtas på entreprenad. Poststyrelsen åter har föreslagit att denna brefbäring skulle besörjas genom tjänstemännens försorg. Kammar-kollegium har tillstyrkt ett reservationsanslag till förutnämnda lindring för de brefbärings-skyldige, hvaremot Poststyrelsen förordat ett förslagsanslag; men de för förändringens genomförande erforderliga belopp hafva hvarken af den ena eller andra myndigheten kunnat bestämdt uppgifvas.

I sammanhang härmed har General-poststyrelsen upptagit frågan om fribrefsrätten, och dervid ansett, att densamma borde upphävas. Styrelsen föreslår, att för sådana tjänstebref och försändelser, hvilkas postafgifter borde betalas af allmänna medel, dessa afgifter skulle utgöras medelst s. k. tjänstefrimärken, genom hvilka liqviden till postverket skulle förmedlas, under det kontrollen, såsom hittills, skulle ligga i fribrefsboken, hvilken dock skulle insändas till vederbörande förmän för granskning. Sistnämnde bestämmelse innebär en förändring i hittills gällande stadganden, men torde hafva goda skäl för sig.

Mig förefaller, att frågan icke är så svår, som man här velat anse den.

Friherre Sprengtporten: Då förevarande ämne är en vigtig organisationsfråga och allvarsamma anmärkningar blifvit gjorda mot det framlagda förslaget samt jag dessutom icke kan finna, att erforderlig utredning blifvit åstadkommen, helst frågan blifvit sammanblandad med en annan, nemligen den om fribrefsrättens upphörande, hvarmed den likväl endast har ett aflägsse sammanhang, torde det måhända vara försigtigast, att icke bevilja det åskade anslaget i form

af förslagsanslag; och anser jag därför, att ordet "förslagsanslag" i Utskottets hemställan bör utbytas mot ordet "anslag". Om ock derigenom skulle föranledas uppskof med förändringens genomförande under ett eller annat år, kan jag deri icke se någon våda, ty säkert är, att om förändringen skulle företagas med den skyndsamhet, att den, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, skulle i sin helhet vara genomförd redan vid ingången af år 1874, kunde detta icke ske utan så stora kostnader, att man väl borde betänka sig, innan man dertill lemnade sitt medgifvande.

På grund häraf anhåller jag hos Herr Grefven och Talmannen om proposition derå, att ordet "förslagsanslag" måtte utbytas emot "anslag".

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets förevarande utlåtande, dels af *Friherre Sprengtporten* bifall till utlåtandet med utbyte af ordet *förslagsanslag* emot ordet *anslag*, och dels slutligen afslag å merberörde utlåtande; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till utlåtandet och då dervid svarades talrika Ja, blandade med Nej, förklarade sig hafva funnit Ja öfvervägande.

Föredrogs ånyo och bifölls Sammansatta Stats- och Lag-Utskottets den 30 sistlidne April och 1 dennes bordlagda utlåtande N:o 2, i anledning af väckta motioner rörande lindring i vägunderhållnings-skyldigheten.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets den 30 sistlidne April och 1 dennes bordlagda Utlåtande N:o 2, med förslag till ändring af §§ 1 och 2 i Lagen för Rikets Ständers Bank den 1 Mars 1830.

1:sta punkten.

Herr von Ehrenheim: Såsom en vid Utskottets betänkande fogad reservation, deri tvänne ledamöter af denna Kammare instämt, utvisar, hafva meningarne inom Utskottet icke varit enhälliga i afseende å förslaget till ny lydelse af § 1 i "Lagen för Rikets Ständers Bank". Jag kan icke heller neka, att äfven hos mig någon tvekan uppstått. Enligt 72 § Regeringsformen, skola Riksbankens sedlar lyda på silfver eller guld, men enligt 1830 års banklag hvilken är en civillag, skola sedlarne lyda på rikets mynt. Då detta icke kan ändras annorlunda, än genom båda statsmakternas beslut, är en medverkan inrymd åt den andra statsmakten. Om nu den af Utskottet föreslagna ordalydelse blefve antagen, synes mig, att ordalydelsen i banksedlarne, utöfver hvad grundlagen derom stadgar, helt

och hållet kommer att öfverlemnas åt bankoreglementet, hvars innehåll dock beror af Riksdagen allena. Till följd häraf skulle jag helst velat påyrka återremiss, men då Andra Kammaren redan med 70 röster emot 57 bifallit Utskottets betänkande, hemställer jag om icke Kammaren ville antaga det af Herr Philipsson föreslagna tillägg till första paragrafen, i hvilken händelse en sammanjemkning af Kamrarnes beslut skulle kunna af Utskottet företagas. Visserligen förekomma emot det af Herr Philipsson framlagda redaktionsförslag några formella betänkligheter, men då frågan återkomme till Utskottet, synes mig, att dessa betänkligheter nu kunde lemnas åsido.

Jag anhåller således hos Herr Grefven och Talmannen om proposition derå, att till 1 § i lagen för Rikets Ständers Bank den 1 Mars 1830 måtte fogas följande tillägg: "Banken må äfven utgifva sedlar i svenskt guldmynt, enligt den vid innevarande riksdag antagna lag om rikets mynt. Dessa sedlar skola efter deras lydelse vid anfordran inlösas med guldmynt."

Herr Rydqvist: Äfven jag anser den af reservanten föreslagna redaktion vara att föredraga framför Utskottets förslag, men i allt fall kan jag icke underlåta att göra några anmärkningar mot lydelsen i förstnämnda redaktionsförslag.

Det heter: "Banken må äfven utgifva sedlar å svenskt guldmynt, enligt den vid *innevarande riksdag* antagna lag om rikets mynt. Nu skulle detta tillägg fogas till en paragraf i lagen för Rikets Ständers Bank den 1 Mars 1830, och följaktligen torde det vara mindre lämpligt att begagna uttrycket "*innevarande riksdag*", utan hade det väl bort heta "1873 års riksdag".

Sednare delen af förslaget lyder sålunda: "Dessa sedlar skola efter deras lydelse vid anfordran inlösas med guldmynt". Dermed uttryckes icke oförtydbart, att sedlarne skola inlösas med *svenskt* guldmynt; men då man vid lagstiftande i ett ämne, sådant som detta, bör använda möjligast mest bindande ordalag, för att icke gifva spelrum åt olika tolkning, anser jag, att ordet "sådant", refererande sig till svenskt, borde inskjutas framför "guldmynt". Redaktionen skulle då blifva denna: Banken må äfven utgifva sedlar å svenskt guldmynt enligt den vid 1873 års riksdag antagna lag om rikets mynt. Dessa sedlar skola efter deras lydelse vid anfordran med sådant guldmynt inlösas".

Jag anhåller, att Herr Grefven och Talmannen behagade framställa proposition på antagande af detta redaktionsförslag.

Herr von Gegerfelt: Riksbankens rätt i förevarande hänseende är bestämd i 72 § Regeringsformen, enligt hvilken Riksbanken eger utgifva sedlar på silfver eller guld, med skyldighet att dem efter ordalydelsen inlösa. Då dessa sedlar må såsom mynt i riket gälla så måste efter mitt omdöme sedlarne lyda å mynt utan att särskild bestämmelse derom erfordras, och jag kan icke tänka mig möjligheten, att Riksdagen skulle kunna besluta, att åt sedlarne skulle gifvas annan lydelse. Skulle emellertid 72 § Regeringsformen

icke i detta hänseende vara oförtydbar, synes mig, att man ej grundlagsenligt kan genom en civillag meddela förklaring härom. Jag medgifver, att det är af ringa praktisk betydelse, om det ena eller andra redaktionsförslaget antages, till och med huruvida någon lagförändring i förslaget syfte kommer till stånd, men skall en ny redaktion antagas, får sådant ej ske under erkännande af dess olämplighet, äfven om rättelse genom ett blifvande sammanjemkningsförslag kan ske. En föregående talare har redan fäst att uppmärksamheten på det oegentliga deri, att uti en lag daterad 1830 skulle omnämnas beslut vid "innevarande riksdag"; men derjemte torde jag få anmärka, att det torde vara föga lämpligare, såsom en annan talare föreslagit, hänvisa till ett beslut vid "1873 års riksdag". Den af reservanten förordade redaktion innebär dessutom att Konungens tillstånd skulle erfordras, på det Riksbanken skulle kunna utgifva sedlar å guld. Deremot lägger, efter mitt förmenande, 72 § Regeringsformen hinder i vägen, ty enligt denna grundlagsparagraf skall Riksdagen ensam förvaltas, och Riksdagen ensam eger genom banken utgifva sedlar. Jag påminner, att när förslaget om ändring i 72 § vid förra Riksdagen förevar, hade Utskottet föreslagit den lydelse att: Bankens sedlar skola vid anfordran efter deras lydelse inlösas. Då anmärktes, att sedlarne skulle kunna utgifvas på "glasperlor" och "stearinljus", och för undanröjande af denna anmärkning inrymdes bestämmelsen med "silfver eller guld". Dermed ansåg man sig då hafva nöjaktigt begränsat bankens rätt att utgifva sedlar.

Det förslag, Utskottets majoritet afgifvit, öfverensstämmer i väsentligaste delar med det, som framställdes af myntkomitéen, under förutsättning att (såsom jag hoppas måtte inträffa), myntsystemet kommer att grundas på guld.

Jag yrkar vördsammast, att Kammaren behagade bifalla Utskottets förslag, hvilket, enligt hvad en föregående talare upplyst, redan blifvit af Andra Kammaren antaget.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten; dels af Herr *von Ehrenheim*, att Kammaren för sin del skulle besluta att 1 § i lagen för rikets Ständers bank skall bibehållas oförändrad men erhålla ett tillägg af följande lydelse: "Banken må äfven utgifva sedlar å svenskt guldmynt, enligt den vid innevarande riksdag antagna lag om rikets mynt. Dessa sedlar skola efter deras lydelse vid anfordran inlösas med guldmynt"; dels slutligen af Herr *Rydqvist*, att Herr *von Ehrenheims* förslag måtte antagas med de förändringar, att ordet *innevarande* utbyttes emot orden *1873 års*, samt att i stället för orden *inlösas med guldmynt* infördes orden *med sådant guldmynt inlösas*.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många Ja jente några Nej, förklarade sig hafva funnit Ja öfvervägande.

Den 3 Maj, e. m.

2:dra punkten.

Bifölles.

Föredrogs ånyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 30 sistlidne April och 1 dennes bordlagda betänkande N:o 8, i anledning af Herr L. Rydins motion om förändringar i de vid meddelande af tillåtelse för utländing att här i riket förvärfva och besitta fast egendom eller idka bergsbruk m. m. hittills följda grundsatser.

Herr Faxe: Den fråga, som nu föreligger, synes mig vara af ganska stor vigt, och jag tror, att man vid dess bedömande bör taga hänsyn till tre särskilda kategorier af utländingar. Till den första räknar jag enskilde sådane, till den andra utländska bolag och handelsfirmor eller föreningar af dylika och till den tredje utländingar, som ingå i bolag, bildade här i Sverige. Hvad angår utländska bolag, handelsfirmor och s. k. konsortier, instämmer jag, på sätt min reservation jemväl utvisar, med Utskottets majoritet deri, att dem icke bör hädanefter meddelas tillstånd att här i riket förvärfva och besitta fast egendom eller här idka bergsbruk eller bedrifva skogsafverkning. Skälen härtill äro såväl i Utskottets betänkande som i min reservation så fullständigt utvecklade, att jag dervid icke vill uppehålla mig. Deremot kan jag icke biträda hvad Utskottet föreslagit såsom påföljd, i fall sådant bolag utan Konungens tillstånd förvärfvar egendom af förenämnde beskaffenhet, och skall jag, när jag kommer till frågan om den rätt, som bör tillkomma enskilda utländingar, närmare yttra mig rörande denna påföljd. För min del anser jag det ingalunda lämpligt, att såsom vilkor vid tillåtelse för enskild utländing att här i riket förvärfva fast egendom stadga skyldighet att här bosätta sig och blifva svensk medborgare. Jag tror, att erfarenheten visat, att de enskilda utländingar, som hit inflyttat, änskönt de icke alltid blifvit svenska medborgare, varit till stor nytta, i äldre tider för vår bergshandtering och i sednare tider för vårt jordbruk. I forna tider fanns det utländingar, som, fastän de fortsatte att vara undersåter i annat land, till och med utrustade flottor till Sveriges hjälp. Något sådant har visserligen icke på sednare tider ifrågakommit, men de enskilda utländingar, som här i riket förvärfvat fast egendom, hafva dock genom öfverlägsna kunskaper i allt som rör jordbruksnäringen och genom sin verksamhet dervid verkat mycket godt. Härtill kommer nu också, att de köp, som af enskilda utländingar göras, icke kunna blifva så omfattande och således icke för riket så äfventyrliga som de, hvilka göras af bolag. Jag befarar också, att om det icke medgifves enskild utländing att här i riket ega jord, kunde andra makter finna sig föranlåtna att utöfva reciprocitet och således besluta inskränkning i de förmåner svensk hittills der åtnjutit, och detta icke blott i fråga om rättigheten att förvärfva fast egendom, utan möjligen äfven i afseende på

utöfvandet

utöfvandet af andra näringar. Enligt min uppfattning af lagens stadgande i 15 kap. 2 § Ärfdebalken, som handlar om det förhållande, att svensk man lemnar efter sig utländsk arfvinge å den ort, der svensk man arf njuter, har sådan arfvinge icke någon skyldighet att i riket inflytta eller blifva svensk undersåte, utan han är blott underkastad afgift om han vill flytta arfvet ur riket, derest ej annorlunda mellan de särskilda rikena är ofverenskommet. Jag vill icke yttra mig derom, huruvida genom 1829 års Kongl. kungörelse, deri säges, att utländsk undersåte, som icke erhållit svensk medborgarrätt, ej är berättigad att i riket fast egendom förvärfva och besitta, utan att han dertill erhållit Konungens tillstånd, bör anses hafva gjort någon ändring i Ärfdebalkens förutnämnda stadgande, men jag tror icke, att nämnda kungörelse anses lägga hinder i vägen för tillämpning af allmänna lagens bestämmelser. Skulle man nu förhindra enskild utlänning, att här i riket förvärfva fastighet, borde, såsom en följd häraf, tillika stadgas, att han icke finge ärfva fastighet i Sverige, med mindre han blefve svensk medborgare. Vi veta, att det finnes personer, som innehafva fideikommiss både i Sverige och utrikes. Om då samma stadgande infördes i det främmande landet, som här blifvit föreslaget, och den, som tillträdde ett fideikommiss, naturligtvis icke kunde samtidigt vara två rikens undersåte, blefve följden den, att en af fideikommissegendomarne skulle af honom afträdas. Men nu får fideikommiss icke säljas och derföre skulle väl egendomen utan vidare afträdas till den, som efter innehafvaren vore närmast berättigad. Men det kunde ju hända, att ingen sådan funnes, och då blefve egendomen en res nullius.

Jag vill nu öfvergå till de af Utskottet föreslagna kontrollier. Dessa skulle bestå *dels* deri, att i händelse utländskt bolag förvärfvat egendom, som det icke finge behålla, eller enskild utlänning icke inom fem år efter erhållet tillstånd att förvärfva och besitta fast egendom sökte svensk medborgarrätt, skulle egendomen afyttras till svensk undersåte, hvilket afyttrande finge besörjas af egaren inom viss kort tid, vid påföljd, att egendomen eljest genom vederbörandes försorg för egarens räkning försålles och *dels* deri, att under de fem år, derunder det vore åt den enskilde öfverlåtet att bestämma sig för, huruvida han ville söka svensk medborgarrätt, vore det honom icke tillåtet att afverka skog till afsalu. Hvad nu beträffar förstnämnda bestämmelse, hemställer jag till en hvar, som har någon erfarenhet om exekutionsväsendet, huru man skulle finna laglig form för åstadkommande af den ifrågakända försäljningen "genom vederbörandes försorg". Skulle länsmannen eller kronofogden hafva skyldighet att påyrka försäljning, eller skulle det vara Konungens Befallningshafvandes åliggande att, utan att något yrkande derom framställdes, låta egendomen tvångsvis försäljas? I allt fall skulle väl utmätning och värdering föregå. Det är möjligt, att Konungens Befallningshafvande kan få förteckning på de tillståndsresolutioner, som meddelas utlänningar att här i riket besitta fastighet; men när försäljningen skulle ega rum emot egarens vilja, måste utmätning ske. Denna kunde öfverklagas, och en sådan klagan fullföljas hos Hofrätt

Riksd. Prot. 1873. 1 Afd. 3 Band.

och till och med hos Kongl. Maj:t i dess Högsta Domstol. Slutligen kunde frågan, af en eller annan anledning, såsom tvistig, förvisas till utförande vid laga domstol. Man kan ju här med skäl fråga, hvem skall i dessa fall uppträda såsom den utländske egarens motpart. Detta är nu blott formela betänkligheter, men manne icke ett sådant förfarande af den exekutiva myndigheten emot en utländig kunde föranleda större förvecklingar än dem, man velat förekomma. Om en utländig finge vidkännas förlust till följd af det föreslagna förfarandet, hvilket till och med kunde hafva egt rum, då han varit frånvarande från riket och således icke ens blifvit personligen hörd, innan han beröfvades sin egendom, fastän detta skett under iakttagande af lagliga former; så kunde man icke klandra att den sålunda lidande vände sig med klagan till den makt, hvars undersåte han vore; och antagligen är, att reklamationer i sådant fall icke skulle uteblifva.

Afven förslaget derom, att utländig icke finge afverka skog till afsalu å en egendom, på hvilken han fått lagfart och fasta, synes mig föga antagligt, och torde jag härvid få erinra, att ett dylikt stadgande påkallade en särskild lagstiftning, ty för närvarande är i fråga om åverkan ansvar stadgadt endast för den, som föröfvar sådan på annans egor eller missbrukar sin rätt i samfällighet. Nu skulle åklagaren uppträda och tilltala den utländske jordegaren för det han afverkat skog på egen mark. Detta kan visserligen ske och han kan, om särskild lag för ifrågavarande fall utfärdas, jemväl ådömas ansvar, men jag hemställer, hvilka trakasserier, som deraf skulle uppkomma.

Man kan möjligen anmärka, att om enskilda utländingar tillåtas förvärfva jord i Sverige, utan att blifva svenska undersåter, skulle förbudet mot de utländska bolagen lätt nog kunna eluderas, hvilket kunde ske på två sätt, nemligen antingen så, att flera utländingar väl köpte gemensamt, men låto anteckna sig såsom särskilda köpare till vissa delar, eller ock så, att en enskild utländig köpte skogar, grufvor eller fast egendom samt sökte och erhöle rättighet till dess besittande, men att bakom denne stode ett bolag, för hvars räkning han skötte egendomen. Han gällde här i Sverige såsom egare, men vore det blott till namnet, då deremot det utländska bolaget vore verklig egare. Härvid tillåter jag mig dock erinra, att det väl icke är så säkert, att ett större bolag eller ett konsortium skulle våga att lemna en betydlig egendom i en enskilds hand, då denne vore af svenska staten erkänd såsom egare och således kunde utöfva alla deraf beroende rättigheter, ja till och med sälja eller inteckna egendomen. Men jag skulle också tro, att sådana tillställningar icke kunna försiggå helt och hållet i smyg, utan att Regeringen, som har ministrar utrikes, genom dem kan få upplysning, huruvida någon grund finnes för de misstankar, som i detta afseende uppstått, och om så befunnes, torde man kunna antaga, att det sökta tillståndet icke beviljas.

I fråga om utländings rätt, att här i riket bilda eller ingå uti förut bildadt bolag, som har till föremål att bedrifva jord- eller skogsbruk eller idka bergsbruk, torde särskilda bestämmelser erfor-

dras, och således, jemte vilkoret om Konungens tillstånd, äfvenledes böra stadgas, att, på sätt som redan gäller med afseende å fartyg, endast viss andel i bolaget finge tillhöra utländing, att bolaget skulle vara underkastadt svensk lag, att bolagsstämma skulle hållas här i riket, samt att bolagets disponent skulle vara svensk undersåte samt berättigad och skyldig att vid domstolar och embetsmyndigheter svara för bolaget.

Slutligen ber jag att få fästa uppmärksamheten på ett par omständigheter, som kunde inträffa i händelse Utskottets förslag om ett vilkorligt förbud för enskilda utländingar att här i riket förvärfva jord blefve antaget. Deraf skulle, efter min föreställning, föränledas nedsättning i egendomsvärdet, ty nu täfva utländingar med våra landsmän att köpa jord, men denna täflan skulle naturligtvis derefter upphöra. Dessutom torde ett sådant beslut kunna inverka ganska menligt på fastighetskrediten. Säkerligen finnas inteckningar i svensk jord för icke ringa belopp i utländingars händer, men när en fastighet belånas, är det icke sällan med beräkning, att, för den händelse fastigheten skulle komma att tvångsvis försäljas och förlust för inteckningsegarne dervid befaras, denne må kunna motverka en sådan genom att sjelf inropa egendomen. Det af Utskottet föreslagna stadgande skulle i många fall göra sådant omöjligt; och komme mängen utländsk kapitalist att draga i betänkande, huruvida han, vid sådant förhållande borde belåna svensk jord eller ens låta emot sådan pant lemnade försträckningar kvarstå.

På de grunder, jag haft äran andraga, har jag reserverat mig emot Utskottets förslag, och får jag nu hemställa, att Kammaren, med afslag å nämnda förslag, behagade godkänna det af mig i reservationen framställda, så lydande:

“Att motionen må i så måtto bifallas, att Riksdagen beslutar, att i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, med omförmående af de betänkligheter, som, på sätt nyss anfördt blifvit, hos Riksdagen uppstått i fråga om medgifvande för utländska bolag att här i riket förvärfva och besitta fast egendom eller här idka bergsbruk eller bedrifva skogsafverkning, tillika, dels uttrycka de åsigter: att sådant tillstånd hädanefter icke bör beviljas för utländska bolag eller handelsfirmor eller föreningar af dylika; att utländingar icke må ega att här i riket bilda eller såsom delegare ingå i förut bildade bolag, som har till föremål att bedrifva jord- eller skogsbruk eller idka bergsbruk, med mindre de dertill erhålla Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd, på sätt om utländings förvärf af fast egendom redan är stadgadt; att utländingar icke må i sådant bolag deltaga för mer än hälften deraf, hvarjemte vid tillståndets meddelande alltid borde bestämmas den andel, som hvarje särskild utländsk delegare tillåtes att innehafva; att bolaget i allt, som rörer dess verksamhet och tillhörigheter samt ansvarighet på grund af ingångna förbindelser, skall vara underkastadt svensk lag och skyldigt att svara inför laga domstol i Sverige; att bolagets beslut, för att medföra laga verkan, skola vara fattade vid bolagsstämma här i riket; att den, som i egenskap af disponent förvaltar bolagets egendom eller förestår dess affärer, skall vara svensk undersåte samt lagligen berättigad att vid domstolar och

andra embetsmyndigheter svara för bolaget; att enskild utlänning, som erhåller tillstånd att här i riket förvärfva fast egendom, alltid skall hafva ett i orten bosatt ombud, som är svensk undersåte och vid alla tillfällen, då egaren ej personligen sig i riket uppehåller, skall vara behörigt, att i angelägenheter, som röra nämnda egendom, vid domstolar och andra embetsmyndigheter å egarens vägnar svara på sätt och vid påföljd, som för norsk undersåte i dylikt fall är stadgad; att dessa bestämmelser och allt hvad som är eller varder stadgad i fråga om utländings rätt att här i riket förvärfva och besitta fast egendom, äfven skall i tillämpliga delar gälla i fråga om malmfält, grufvor och skogar, jemväl der brukningsrätten icke är förenad med eganderätt till jorden eller grunden; att afhandling, hvarigenom utlänning här förvärfvat fast egendom eller nyttjanderätt till grufva eller skog, utan att han dertill undfått Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd, skall såsom ogiltig anses och att, i följd deraf, uppbud å fastigheten eller in-teckning af nyttjanderätt icke må beviljas; dels ock anhålla, att Kongl. Maj:t, om dessa åsigter godkännas, täcktes genom allmän författning meddela dermed öfverensstämmande och i öfrigt erforderliga föreskrifter i ämnet; dock att hvad sålunda varder förordnad icke medför någon inskränkning i de rättigheter, som äro norsk undersåte medgifna, ej heller någon rubbning i den rätt till besittning af fast egendom eller till grufvedrift eller skogsbruk, som i behörig ordning redan blifvit utländsk undersåte beviljad; likasom derigenom icke göres någon ändring i hvad uti allmän lag är stadgad, angående utländings rätt att här i riket taga arf.“

Statsministern för utrikes ärendena, Hans Excellens Grefve Björnstjerna: I likhet med Utskottet och den föregående värde talaren, anser äfven jag, att något bör i denna fråga göras; men med afseende å hvad som bör göras, nödgas jag vara af skiljaktig mening, och tror, att målet kan nås på mycket enklare sätt samt utan att vi behöfva afsäga oss det anseende, vi hittills åtnjutit såsom en frissinnad nation. Motionären anför, “att Sverige genom inskränkning i utländska medborgares frihet att inom riket besitta fast egendom skulle komma att ställa sig temligen ensamt bland de civiliserade nationerna, af hvilka de allra flesta lemnat främlingar tillträdet fritt till förvärfvande af vare sig fast eller lös egendom, utan att dervid fästa förbehåll om förvärfvande af medborgarerätt“. Det är verkligen så, mine Herrar! och jag tror knappast, att det i Europa finnes ett land af någon betydhet, der icke främlingen har denna rätt. Så är det i Norge, Danmark, Nederländerna, Belgien, Frankrike, Spanien, Portugal, Italien, Grekland, ja till och med i Turkiet äfvensom i England, Tyskland, Österrike och Ungern. Undantagen utgöras af Finland, der ännu den äldre svenska lagstiftningen står kvar, samt ryska Östersjöprovinserna, hvarest liksom i några af de minsta staterna i Tyskland vissa inskränkningar ega rum. Om man undantager dessa länder, är öfverallt tillåtet utländingar att förvärfva fast egendom med samma eller större lätthet än i Sverige, men det oakadt skulle vi, enligt Utskottets förslag, utfärda förbud i sådant hän-

seende, icke blott för bolag, utan äfven för enskilda, som icke ville förbinda sig att inom viss tid blifva svenska medborgare.

Det har blifvit erkänt, att det vanligen varit till landets bättnad, då utländska jordbrukare här bosatt sig, och att i allmänhet de eller deras barn blifvit svenska medborgare. Jag tror rätta sättet att förmå dem dertill icke består i utfärdande af lagar, hvarigenom sådant ålägges dem såsom tvång, utan att de sjelfmant dertill skola föränledas genom att trivas och finna sig väl här, då de troligen skola finna med sitt intresse öfverensstämmande att här kvarstanna. Hvad de stora bolagen beträffar, hafva de blifvit hårdt klandrade både af Utskottet och motionären, men för min del kan jag icke se, att de gjort oss något ondt, utan tvärtom. Såsom exempel vill jag blott anföra det som jag tror vara det äldsta af dessa bolag nemligen det, som inköpte Ämmeberg. Denna egendom hade förut ett mycket ringa värde. Den betaltes med millioner, ofantliga kapital hafva blifvit der nedlagda, och för närvarande sysselsättas derstädes enligt Landshöfdinge-embetets berättelse omkring tusen arbetare. Jernväg är anlagd, skolor, två lasarett o. s. v. Vid dess hamn lasta ärligen ännu omkring 250 fartyg. Hade icke detta bolag kommit och nedlagt sina penningar, skulle orten för det mesta legat öde. I ett stort och aktningvärdt bolags intresse måste det väl också vara, att sköta sig väl och icke utarma eller förtrycka sina underhafvande. I såväl Utskottets som motionärens motivering förutsättes emellertid, att man företrädesvis af desse kunde vänta motsatsen. Jag tror snarare, att man kan befara sådant af enskilda personer, med knappa tillgångar, hvilka derföre kunna frestas att söka ut sista styfvern. Det heter äfven i motiveringen, att de stora bolagen skulle nästan utesluta de svenska från all konkurrens. Detta är också, efter min uppfattning, ett misstag, ty när vi här i landet se, att stora industriela anläggningar af utländingar åstadkommas och bära sig väl skall otvifvelaktigt just derigenom framkallas dylika, anlagda af svenskar. Långt ifrån att det ena industriela företaget förqväfvor det andra, lär erfarenheten, att der ett sådant visat sig vinstgifvande, uppstå andra af iiknande beskaffenhet deromkring. Derigenom kommer välmåga och arbetsörtjenst att spridas i landet, och om utländingar, som nedlägga sina kapital här, af dem skörda vinst, kan jag icke deri se något ondt. Derigenom gifves oss svenskar en uppmaning att beträda den af utländingen anvisade vägen, och derför må vi väl vara tacksamma.

I motionärens ganska förträffliga motivering, hvilken jag tycker talar helt och hållet för min åsigt, förekommer bland annat följande: "Sverige har en helt annan ekonomisk ställning än de fiesta andra europeiska länder derutinnan, att det i ekonomiskt hänseende ännu befinner sig, så att säga, på det första utvecklingsstadiet. Det eger oerhörda naturliga rikedomar, men dess befolkning har till följd af naturförhållandenas oginhet hittills icke kunnat göra sig dessa rikedomar vederbörligen tillgodo, och vår kapitalbildning har derföre intill sednaste tider varit ytterligt ringa. När nu i ett sådant land den nyare tidens mäktiga häfkrafter för all industriel utveckling komma till full utveckling, så inträder der helt naturligt ett alldeles nytt utvecklingskede, rikt på stora förhoppningar" o. s. v. Han säger

vidare, längre fram: "Vi kunna måhända tänka oss en tid, när de 10 millionerna, som i år influtit för sådana (till utlänningar skedde) egendomsförsäljningar, växt till 100 millioner om året eller mer, då våra bergslager äro tätt genomkorsade af jernvägar, då våra vattenfall äro rikt försedda med de ståtligaste manufakturerna, då våra gruffält och jernverk förse den europeiska marknaden med mångdubbelt större kvantitet jern än nu, då vår export af skogsprodukter inbringa hundratals millioner riksdaler" etc., men, säger han, jorden tillhör oss kanske då icke mer. Om den tid skulle komma, då vår export vunnit en så betydlig utveckling, och jernvägar i alla riktningar genomkorsade landet, då kan man hoppas, att millioner flera innebyggare skola kunna berga sig här, än som nu är fallet, och om utlänningen har hög ränta på de kapital, han nedlagt, kan jag icke finna något ondt deruti, då vi på samma gång vunnit ökad välstånd. Afven af den jord som tillhör utlänningen, betalas skatt till svenska Kronan, och de, som der födas förblifva svenskar. Vi klaga öfver emigrationen och vilja hämma den, men detta sker bäst genom att bereda ökad tillfälle till arbetsförtjenst här hemma, och om utlänningen dertill medverkar, må vi väl icke hafva anledning till missbelåtenhet. Vi önska se stora jernförädlingsverk här i landet uppstå, men sådana anläggningar kräfva stora kapital, och mången har derpå ruinerat sig, under det anläggningen först sedan den kommit i andra händer burit sig. Det är möjligt, att utlänningen kommer att göra detsamma, och då är förlusten hans. Lyckas han, har han visat oss vägen, och vi skola nog då följa exemplet.

Jag tror således icke, att det för landet är otjenligt, att aktningssvärda, solida bolag, änskönt de äro utländska, få köpa jord, och otvifvelaktigt skall regeringen hädanefter som hittills med sorgfällighet tillse, att tillstånden meddelas endast för sådana bolag, som äsyfta solida affärer och icke blott äfventyrliga spekulationer.

Hvad beträffar farhågan, att diplomatiska förvecklingar skola blifva en följd af utländske undersåtens rätt att besitta fastighet i Sverige, vill jag visserligen icke bestrida möjligheten att så kan blifva händelsen, eller att mindre stater blifvit af sådan anledning mindre väl behandlade, men jag kan icke påminna mig något fall, då ett land, hvilket liksom Sverige gjort sig känt för en väl ordnad lagstiftning och en omutlig domarekorps, blifvit så behandladt; utan har ett dylikt förfarande väl egentligen egt rum endast då, när man icke varit öfvertygad, att främlingen skolat utfå sin rätt, med mindre den understöddes af kanonen. Jag kan åtminstone icke påminna mig, att sådant inträffat med länder, som varit jemförliga med Sverige, der man kan vara förvissad att få åtnjuta rättvisa, och jag tror, att man kunde vänta mycket större obehag från utlandet, derest ett förslag antoges, sådant som det nu föreliggande.

Herr Rydin: Den ärade talare, som sist yttrade sig, utvecklade de skäl, som tala för att utlänning må få besitta fastighet i riket och göra sig till godo våra inkomstkällor. Att det finnes skäl, som tala därför, har jag erkänt, och det visade också den siste talaren genom att uppläsa de skäl, som äro i min motion anförda. Han lade

dock mera vigt på *försatsen* i det upplästa citatet om det välstånd, som främmande penningar kunna åstadkomma i våra bergslager, och tillade blott, såsom något af underordnad betydelse, "att dessa bergslager icke längre vore våra"; jag deremot lägger vigt på *eftersatsen*, och anser att, trots det glänsande i den ekonomiska utvecklingen, denna ej skulle hafva för svensk man något tilltalande, om våra förnämsta förvärfskällor skulle befinna sig i utländingars händer och icke längre i våra egna. Kan man under sådana förhållanden tänka sig, att Sverige skall kunna bibehålla sin nationalitet? Det låter visserligen bra att säga, att genom utländingarne inflyta penningar i landet för de försålda egendomarne, men huruvida detta blir till landets båtnad är en annan sak. För dem som erhållit dessa penningar, har detta gått ganska lätt; hvart det, som så inflyter, tager vägen, är för väl känt för att tagas i betraktande innan man gör sig säker att, hvad som hastigt och lustigt influtit, skulle komma att användas till ekonomisk förkofran för landet i dess helhet. Den kapitalbildning, som man af dessa utländska penningar väntar, och den konkurrens, som genom dessa företag skulle komma till stånd, kan vara en möjlighet; men lika mycket kan motsatsen inträffa. Med den kännedom man har om den svenska nationen, "som en trög nation, full af hetsigheter", hvilken ibland tager ett jättesteg och sedermera, såsom en numera afliden skriftställare sagt, kan snarka ett århundrade utan någon kraftansträngning, kan lätt befaras, att den hastiga ekonomiska utveckling, hvari vi nu äro stadda, kan sluta med att öfverlemna de frukter som erhållas åt den enskilda njutningslystnaden, och att sedan de utländska penningar, för hvilka vi åt utländingen öfverlemnade våra förnämsta inkomstskällor, blifvit förtärda, den politiska sjelfständigheten kan lida men af den makt, de svenska inkomstskällorna gifva deras utländska innehafvare. Det är till följd af de fel och förtjenster, som finnas i vår nationalkarakter, som man icke kan undgå att frukta för att det goda i det svenska lynnet kan blifva alldeles förflackadt genom utländska penningar. Det invändes att Sverige ej behöfde befaras, att utländsk politik skulle inblanda sig i dess inre angelägenheter, enär Sverige står framom de länder, i afseende på hvilka sådana exempel kunna anföras. Vare långt ifrån mig att bestrida detta. Man må resonnera huru man vill, så har Sverige en ställning, som är i uppåtsträfvande, och denna uppåtsträfvande ställning anvisar Sverige såsom sitt mål att höja sig till en af de förnämsta kulturstaterna och icke nedsjunka till den ståndpunkt som Portugal, Rumänien och Grekland nu intaga. Men deraf följer ej att Sverige icke behöfver vidtaga lagstiftningsåtgärder till förekommande af utländskt inflytande. Det låter vackert att åberopa Englands exempel, som nyss upphäft förut gällande restriktiva bestämmelser. Jemförelsen är ej adequat. England är ett rikt och mäktigt land, der jorden har ett så högt värde att jag trotsar, att någon svensk vill lägga ned sina penningar i fastigheter. Detta oaktadt är det först år 1870, då icke något var att befaras i politiskt eller ekonomiskt afseende, som England släppt lös en så beskaffad rätt. Det var först då, som England tillät sina egna medborgare att någonsin upphöra att vara engelska medborgare, utan, hvar de än månne finnas,

betraktades de fortfarande som sådana; det medborgerliga bandet och förhållandet till staten har der varit så starkt i lag bestämdt, att det icke tillåtit någon slags befrielse från undersåttliga förpligtelser för engelsk medborgare och innehafvare af engelsk jord. Engelska statens styrka torde ej kunna bestridas, på samma gång som, så vidt jag vet, dessa grundsatser ej ansetts innebära något förnärmande eller ograunliga mot andra folk. Vidare är att märka ett annat uppåtskräfvande land, Nordamerikas Förenta Stater, der annars den största frihet råder, hvilket det oakadt ansett sig böra göra inskränkningar i rätt för utlänningar att besitta fastighet och föreskrifva såsom vilkor, att utlänningen skall blifva amerikansk medborgare. Slutligen frågas, hvaruti den obillighet, eller illiberalitet består, om man fordrar, att en person som sätter sig ned i ett land, och der förvärfvar fastighet, afven blir der bosatt och bofast, och att han således blifver så införlifvad med detta land, att han blir dess fullständige undersåte? Huruledes undersåtsförhållandet anses ovilkorligen förknippadt med eganderätt till fastigheten, visar sig deraf att den främling, som förvärfvar fastighet i ett främmande land, genom en folkrättslig fiktion betraktas som det landets undersåte i allt hvad fastigheten rör eller civis forensis, om ock det nya undersåttliga förhållandet ej öfverallt ansetts nödvändigt böra skilja honom från undersåtsförhållande till sitt ursprungliga fosterland, utan han tillåtes vara undersåte både i det ena och det andra landet. När det nu anses, att man inträder i undersåttligt förhållande till det land, der man blifvit bosatt, då frågas, kan det anses vara något hinder för eller obillighet uti att lagstiftaren bestämmer, huru vidsträckt undersåttligt förhållande skall ega rum för utländska fastighetsägare, och att, om man anser säkerheten fordra att dessa fastighetsinnehafvare skola vara fullständiga undersåter, en sådan lagbestämmelse utgifves. Det kan icke anses vara mera illiberalit att stifta en sådan lag, än Kongl. förordningen den 27 Februari 1858, som bestämmer under hvilka vilkor utlänning eger att blifva svensk medborgare. Likasom hvarje land har rätt att stifta en sådan lag, lika rätt måste det från folkrättslig synpunkt hafva att bestämma vilkoren, under hvilka utländska män der skola få förvärfva fastighet.

Hvad angår olägenheten af lands upplåtande till främlingar som ej vilja blifva dess medborgare, har jag i min motion fäst uppmärksamheten på, att det visserligen icke vore någon fara i afseende å jordbruksfastigheter såsom sådane, då det icke låg så stor fördel i deras förvärfvande för den, som ej här bosätter sig, men då vissa af våra viktigaste exportartiklar äro produkter af jordbruksfastigheter och i handeln särdeles begärliga, t. ex. skog, har man i detta hänseende att befara att jordbruksfastigheten förvärfvas för skogens skull och härigenom fastighetsförvärf blir ett medel för att komma åt skogarne och så ytterligare underlättar den skogssköfving, som hotar vårt landbruk och klimat med förderf. Detta är den mest sårbara punkten ifråga om beviljande af rätt för utlänning att förvärfva fastighet härstädes. Det är här som i synnerhet svårigheterna möta, att, under andra vilkor än förpligtelse för köparen att blifva svensk medborgare, tillåta fastigheter gå i utländsk hand. Det var just denna

omständighet, som i Konstitutions-Utskottet väckt den största uppmärksamhet, och man hade hört omtalas, att utlänningar fritt afverkat skogar utan att dertill hafva förvärfvat sig rättighet, trots gällande lag är tydlig, att icke någon utlänning i detta afseende har rätt att idka skogshushållning, utan att dertill erhållit Kongl. Maj:ts tillstånd. Man kan ej göra sig fri från den tanken, att utländska spekulanter, som förvärfva våra skogar, ej hafva annat intresse än skogens omedelbara förstörande utan afseende på egendomens beskaffenhet, sedan detta skett. Hvad som ytterligare bör bemärkas, och som skulle kunna gifva anledning till internationela missförhållanden, är dessa utlänningars ställning som skattskyldige medborgare här i landet. Jag har erhållit uppgift af en affärskar, huruledes den engelska firma i London, som inköpt bergverk i Nerike och sågverk i Norrland, deraf kan i år påräkna en inkomst af en och en half å två millioner riksdaler och kanske får betala i skatt till svenska staten en spottstyfver, på sin höjd efter sextio å sjuttiotusen R:drs inkomst. Om vi nu antaga, att dessa inkomster blefve kända och skatten skulle komma att förhöjas till hvad den i förhållande till inkomsten verkligen borde vara och sålunda tjugodubbelt eller dylikt, skulle de anse detta för en horreur och framställa den frågan, hvad i all världen hafven J i Sverige för beskattningslagar? Om redan en lag sådan som den som för en kort tid sedan antogs i afseende å nybyggesezare i Vester- och Norrbottens läns lappmarker, att de icke få använda skogen utan efter utsyning eller till husbehof, skulle komma att utfärdas och inskränka deras skogsafverkningsrätt, skulle man lätt kunna riskera en interpellation härom. Det är nog sannt, som Hans Excellens Utrikes-ministern yttrade, att de stater, hos hvilka en inblandning i deras inre angelägenheter skett, stått långt under Sverige i afseende på rättsskipning; men huru skall man kunna öfvertyga ett mäktigare land, att vår rättsskipning är sund och god, om dess undersåter skulle komma att slå larm öfver förluster, som en förändrad lagstiftning kan komma att medföra. Vi komma nogsamnt ihåg den bekanta Bodö-saken, som slutade så att man nödgades gifva skadestånd för det obehag, som några engelska sjömän tillfogade sig sjelfva till följd deraf att de förfördelat norske tulltjenstemän, men det var den mäktigare som dikterade beslutet för den svagare. Har svenska staten kunnat få ut sin fordran hos det utländska bolag, som åtog sig Luleå elfs kanalisering?

Den ekonomiska delen af frågan är jmförelsevis af underordnad betydelse, men deremot är den politiska delen af största vikt, ty i och med detsamma det utländska intresset får öfvertag, äro vi icke längre herrar öfver oss sjelfva. Både i afseende å lagstiftning och beskattning kunna vi blifva beroende af stora utländska bolags påtryckning, och om det icke lyckas genom den svenska Riksdagen, kan det lyckas genom diplomatiska noter. Men ej nog med de politiska förvecklingarne, hvarken Sverige eller dess medborgare äro säkra på att de fullgöra sina förpligtelser. Huru skall man komma åt att beskatta den vinst, som utländska affärsmän inkassera ur våra skogar i sina kassakistor? Huru skall man kunna få betaldt för upptagna lån, för hvilka skog eller bergverk äro säkerhet, om skogen är sköfjad

och bergverket nedläggas sedan produkterna blifvit utförda. Om vi nu tänka oss, att de personer, som ega jordbruksfastigheter, skogar eller jernverk här i landet, bo i London och hafva sina kontor der, och man vill göra upp en affär med dem och framställer, att de skola betala efter våra lagar, så säga de helt enkelt, att det göra de icke, och då deras fastighet här i landet är af underordnad betydelse i förhållande till de förbindelser de här kunna hafva, måste man stämma dem i London; med hvilket hopp om framgång erinrar svenska statens nysnämnda fordran för Luleå kanalisering, i afseende hvarå rättegången afstyrktes af framstående engelska jurister. Huru man än vänder saken, måste ganska stora svårigheter och invecklade rättsförhållanden uppstå, och det är nödvändigt just i en tid, då de utländska penningarne strömma in här i landet, att man ordnar sina legislativa förhållanden på ett sätt, att man har säkerhet, att utlänningarne åtminstone fullgöra de skyldigheter, som de på grund af svensk lag hafva i följd af de fastigheter, som de här ega, eller de näringar de här bedriva. Man föreskrifver visserligen att den utländske egaren skall hafva ombud, som talar och svarar för honom. Det är dock icke tillräckligt; ty om fastigheten icke räcker till och kassan är vid hufvudkontoren i de större städerna, kan utlänningen ej åtkommas af den statsmakt, hvarunder fastigheten lyder. Man måste jemväl fordra en borgen af svenske män, hvilka äro ansvarige inför svensk domstol, att desse utlänningar, utan att stämmas i London eller annorstädes, på grund af svensk domstols utslag fullgöra de skyldigheter, deras affärsverksamhet inom landet åläggas, ty svensk domstols utslag kan icke verkställas i det främmande landet. Till följd häraf har man att välja, antingen att desse utlänningar, som må besitta fastighet här i landet, blifva svenska undersåter sjelfve eller ock förskaffa sig ombud härstädes samt derjemte så tillräcklig borgen af svenska män för de förpligtelser i civilt, kriminelt eller finansielt hänseende, som kan komma att dem åläggas, att man har full säkerhet att dessa förpligtelser fullgöras, och att den skatt, som kan åläggas dem, kommer att utgöras, och fullt betryggande föreskrifter härutinnan torde ej vara lätta att åstadkomma. Jag föredrager därför förpligtelse att blifva svensk undersåte. Vilja de det icke, hafva de utan tvifvel icke annat intresse för Sverige än den spekulation som lockar dem hit och helt och hållet afser egen vinst. Jag inser ej något skäl, hvarföre man af en missförstådd politisk grannlagenhet skall låta sina vid svenska territoriet fästade inkomstkällor förvandlas till lösören på världsmarknaden, öfver hvilka den högstbjudande, han må vara hvad landsman som helst, eger fritt förfoga? Har man gjort en sådan grundsats gällande, vet jag icke, huru man skall kunna hindra en främmande stat att göra lika beskaffade inköp, som fritt tillstoddes hans undersåter? Måste icke åtminstone i afseende derpå en inskränkning ske? Men om således inskränkning måste ega rum, hvarföre ej då fasthålla den enda sanna grundsats, att svensk jord ej får egas af annan än svensk medborgare?

Bland anmärkningar som under diskussionen egt rum emot fördelen af en sådan lag har varit, att det vore att befara en reciprocitet

från andra länders sida, om vi antogo en sådan lag eller om regeringen skulle mera, än hittills, inskränka beviljandet af tillstånd för utländingar att besitta fastighet här, och att i detta afseende svenskar skulle för sina näringar utomlands lida men. Jag kan ej finna att vi skola för enskildes fördelar uppföra det allmännas kraf. Men jag tror ej dermed någon fara är förenad. Jag har icke hört talas om, att i följd af den lag som eger rum i Nordamerikas Förenade stater, detta lands medborgare haft någon olägenhet. Hvad angår den gjorda anmärkningen i afseende å fideikommiss, är det icke meningen, att lagen skall hafva retroaktiv verkan på de fideikommissfastigheter, som gå öfver till egare i annat land. Vidare har anmärkts, att fastighetsvärdet skulle sjunka och fastighetskrediten skadas. Under forna förhållanden skulle man kunnat göra denna anmärkning, men icke nu; ty i allmänhet är det för närvarande bankerna, som förmedla affärerna emellan utländska och inländska män, och det blir således bankerna som omedelbart försträcka penningarne, om dessa ock till en viss del äro utländska. Hvad slutligen beträffar den anmärkningen, att om de bestämmelser, Utskottet föreslagit, skulle vidtagas, detta i tillämpningen komme att möta åtskilliga svårigheter, så bör uppmärksammas att i skrivelser endast sjelfva grundsatsen angifves, men det särskilda sättet för tillämpningen, är något som naturligen tillkommer den, som skall utarbeta lagen, och som man derföre tryggt kan öfverlemnna åt regeringen. Beträffande den anmärkning, som blifvit gjord om orimligheten af den föreslagna bestämmelsen om förbud för utländing att afverka skog, innan han blifvit svensk medborgare, vill jag blott erinra, till bevis att det kan gå för sig att göra en inskränkning i eganderätten till skog, förhållandet med militieboställen, hvars innehafvare icke hafva full eganderätt till desamma, hvarföre äfven i detta afseende icke några svårigheter böra möta.

Jag yrkar bifall till Utskottets betänkande.

Herr Hallenborg: Då för någon tid sedan Konstitutions-Utskottets déchargebetänkande förekom i Kammaren, hade jag tillfälle att med anledning af en reservation, som var deremot afgifven, framställa mina åsikter, huruvida den utländingar beviljade rätten att här i riket besitta fast egendom var nyttig eller skadlig för fäderneslandet. Från den provins, jag bebor, har jag i detta fall icke annat att anföra än de mest fördelaktiga exempel, och jag tog mig friheten vid nämnde tillfälle förklara, att de inflyttningar, som der egt rum, hade till den grad verkat fördelaktigt på vårt jordbruk, att, om detta icke skett, hade vi utan tvifvel stått på en vida lägre ståndpunkt i det afseendet än nu. Men jag förklarade äfven då, att omständigheter kunde förefinnas, då det vore vådligt att allt för utsträckt medgifva utländingar rätt att besitta fast egendom inom hela Sverige och särskildt med afseende å besittningen af skog, och jag nämnde jemväl dervid, att det var angeläget att bevara våra skogar, icke allenast för den sköfving som af utländingar, utan äfven af svenskar kunde ega rum, och att det säkraste sättet i detta fall vore att så ändra skogslagstiftningen, att skogarne kunde skyddas antingen det var svensk eller utländing som kunde finna sin fördel i att åstad-

komma en sköfving af desamma. Jag tror, att den fråga, som genom den siste talaren i hans motion blifvit väckt angående utländingars rätt att besitta fast egendom här i riket, är en af de ömtåligaste frågor, som blifvit väckta inom representationen; men jag anser på samma gång, att man icke bör af välvillig omtanke, att den svenska jorden icke skall blifva öfversvämmad af utländingar, i stället för att åstadkomma nytta, måhända verka motsatsen. Den siste talaren, som i sin egenskap af motionär måste vara intresserad, att denna fråga blir så grundligt som möjligt diskuterad, framhöll några exempel, hvilka jag för min del tror vara en missuppfattning af våra förhållanden. Han uppdrog en jembörelse mellan förhållandet i Sverige samt Portugal, Rumänien och Grekland; han trodde att i vårt land, som har en så stor utsträckning, utländingar skulle kunna inflytta till det antal, att det skulle hafva någon inverkan på våra förhållanden, och att desse utländingar i åtskilliga frågor skulle kunna rösta ikull oss. Jag tror dock, att vi icke behöfva se saken så förfärligt dystert, och att det skulle fordras bra lång tid, innan Sverige blir så öfversvämmadt af utländingar, att vi icke kunna sköta oss sjelfve.

Emellertid, då jag har att välja mellan Utskottets och reservanternes förslag, tror jag man handlar rätt i att förena sig med de af reservanterne uttalade åsikter, äfven om jag icke i allt kan med dem instämma. Om man skulle komma derhän, att man skulle förbjuda hvarje utländing att besitta svensk jord, utan att vara svensk medborgare, skulle man derigenom utan tvifvel framkalla obehag och svårigheter icke så mycket för utländingarne som just för svenskarne sjelfve. Vi lefva i en tid då jordvärdet står ganska högt och då skogs- och jernverksprodukter stigit till ett pris, som man förut icke anat, och jag tror, att om man nu på en gång komme fram med restriktioner i detta afseende, skulle prisen falla, och man på så sätt förhindra den svenska jordegaren att kunna profitera af sin jord såsom han med skäl anser sig hafva rätt att göra. I afseende på jordbruket är väl icke någon sådan restriktion framställd hvarken af Utskottet eller af reservanterne, och det ligger i jordbrukets natur, att om det skötes väl, skall det ständigt uppbringas till en allt högre kultur; hvarföre om utländingar besitta svensk jord och försätta den i en god kultur, uppstår icke någon nationalekonomisk förlust, äfven om den som innehaft jorden flyttar ur landet med de kapital han derpå skördat, ty kulturen stannar alltid qvar i landet och den som efteråt blir egare af jorden kommer att få godt deraf. Det är naturligtvis mycket svårt att komma fram med ett förslag i en fråga som denna; men jag tror att man bör vara försiktig och icke göra allt för stora inskränkningar, ty man kan löpa fara att åstadkomma internationela förvecklingar, hvilka man för ögonblicket icke kunnat förutse.

Då emellertid något bör göras för att lugna den oro som för närvarande finnes, och då jag icke anser rätt att helt enkelt afslå Utskottets framställning, förenar jag mig med Herr Faxe i den förhoppning, att frågan lättast derigenom kan komma att till båtad för landet upptagas till vederbörlig behandling.

Herr Tornerhjelm: Man synes mig här hafva velat framkalla spöken och söka skrämma oss med faror, som skulle hota vårt land genom utländingars hitflyttning. Annu är det en ganska god stund kvar till midnatt eller den stund på dygnet, då spökerna vanligen lära bruka framträda; men tiden är ändock så pass långt framskriden och så mycket har redan i denna fråga blifvit taladt, att jag skall söka fatta mig helt kort.

Jag hoppas att jag, i min egenskap af skåning, ej skall blifva af Herrarne ansedd såsom den der obehörigen skryter med sitt, då jag påstår att jordbruket i Skåne står synnerligt högt. Men om någon anspråksfullhet skulle synas ligga i det påståendet, hvilket jag dock knappast vill tro, är jag, å andra sidan, så anspråkslös, att jag erkänner, det en af de kraftigaste häfstängerna för Skånes framåtskridande i detta hänseende har varit just utländingars inflyttande dit, ty de hafva visat oss vägen, nedlagt stora kapital och infört förbättringar inom alla grenar af landtbruk och landthushållning. Om man går högre upp i vårt land, tror jag ock att man skall göra samma iakttagelse mångenstädes, och, hvad särskildt bergsbruket beträffar, tror jag, att vi måste erkänna att äfven det vunnit mycket genom utländingars inflyttande i landet. De hafva väckt till lif en mängd nya idéer hos våra bruksidkare samt hafva vid sina egendommar infört förbättrade arbetsmetoder, och, der detta ej skett, hafva de, genom att hit införa stora kapital, underlättat kapitalbildning hos oss och framkallat ökad verksamhet. Nu börjar man på en gång gripas af en oförklarlig farhåga, att denna utländingarnes inflyttning i landet, och deras verksamhet här skall tillbakasetta oss. Jag tror, att detta är ett misstroende mot oss sjelfva, ett misstroende till vår sjelfständighetskänsla, ett misstroende också till vårt folks förmåga att genom arbete tillägna sig dessa kapital, och att allt detta i sig innebär en uppfattning af förhållandena, som ej är berättigad. Jag är förvissad, att de af utländingar gjorda köp, som på sista tiden egtrum af grufvor och egendommar, och genom hvilka millioner influtit i landet redan vid sjelfva köpeskillingens erläggande, och likaså att de af desse köpare nedlagda omkostnader på sjelfva produktionen, omkostnader, som stundom kanske uppgått till lika många millioner, och som ej alltid lemnat så synnerligen stor ränteafkastning — jag är förvissad, säger jag, att detta är för landet gagnande och bör för en *praktisk* man vara anledning till glädje. Men huru *teoretici* i dessa förhållanden söka anledningar till farhåga hafva vi hört af den ärade motionären, men jag tror, att dessa farhågor ej kunna och ej böra delas af någon praktisk man. Hans Excellens, Herr Statsministern för utrikes ärendena har i sitt sakrika föredrag framhållit de skäl, som tala mot det framställda förslaget, och, såvidt hans konstitutionela rätt det medgaf, anhållit om afslag å betänkandet, men då grundlagen ej medgaf honom att framställa ett bestämdt yrkande, ber jag nu att få göra ett sådant yrkande.

Jag skulle väl egentligen önskat, att kunna förena mig med reservanten, Herr Faxe, när han synes mig hafva uppdragit den gräns, som jag tror vara den rätta, genom att förvägra utländska anonyma bolag rätt att besitta fast egendom i vårt land. Jag önskade i afsla-

get å Utskottets betänkande inflicka denna mening. Detta lärer dock ej kunna ske utan en återremiss, och en sådan torde ej, enär Riksdagen nu så långt framskridit, kunna medföra något resultat, och kan endast betraktas såsom ett misstroendevotum mot regeringen. För hvarje särskildt fall, då ett bolag vill förvärfva fastighet, skall det emellertid söka Regeringens tillstånd, och jag gör mig förvissad om, att i stadgandet, härom redan förefinnas tillräckliga garantier mot det befarade missbruket. Och är det ett anonymt bolag, som ej är åtkomligt för svensk lag, hvilket söker rätt att besitta svensk egendom, tror jag att regeringen skall afslå en dylik anhållan.

Jag yrkar på dessa skäl om proposition på afslag å betänkandet.

Herr von Geijer: Jag hade väntat att någon af dem, hvilka jemte mig tillhöra majoriteten inom Utskottet och otvifvelaktigt bättre än jag kunna försvara Utskottets förslag, skulle tagit till ordet; men när så ej skett, anhåller jag att nu i största korthet få angifva min ställning till frågan. Då Kammaren utsåg mig till ledamot af det Utskott, hvares betänkade här föreligger till afgörande, kände jag mig tvehägsen, huruvida jag skulle ansluta mig till de strängare åsigtter i fråga om villkoren för utländings rätt att besitta fast egendom i riket, som nu funnit sitt uttryck i detta betänkande, eller följa den medelväg, på hvilken reservanten inslagit. Jag tillstår att jag, nogsamtt inseende svårigheterna för uppställande af mera stränga restriktiva lagbestämmelser i berörde hänseende, slöt mig till majoritetens mening hufvudsakligen derföre, att antagandet af reservantens förslag syntes mig ej kunna i någon nämnvärd mån komma att motverka det öfverklagade onda och således egentligen icke tjena till någonting. Och jag höll före att, då denna, i sig sjelf ganska viktiga fråga väckt så mycken uppmärksamhet som den gjort, hvarom diskussionen, som här försiggick vid behandlingen af det s. k. déchargebetänkandet, bär vittnesbörd, borde Utskottet framlägga förslag till så beskaffade lagbestämmelser, som tydligtvis kunde undanrödja de af utländings inköp af svenska egendomar härrörande olägenheter. Så vidt jag fattat saken, finnes för närvarande intet annat val än emellan de andra alternativen, att göra alls intet eller ingå till regeringen med en skrifvelse ungefärligen af det innehåll Utskottet föreslagit. Jag föreställer mig, att en underdånig skrifvelse i ämnet, så affattad som reservanterne föreslagit, rätteligen kan, på sätt en föregående talare, om jag hörde rätt, redan påpekadt, anses innebära misstroende till regeringens förmåga att utan vägledning från Riksdagens sida kunna i möjligaste måtto utöfva kontroll deröfver att icke andra utländingar må tillåtas inköpa svenska fastigheter, än de hvilka med skäl böra betraktas såsom redbara affärsmän. Deremot innefattar det visserligen icke något misstroende mot regeringen om man, i likhet med Utskottet, ifrågasätter en efter helt och hållet nya grundsatser genomförd lagstiftning för hvad angår utländings rätt att här i landet besitta fast egendom.

Hvad nu angår den omständigheten att, på sätt här blifvit omnämndt, alla stater i Europa, på högst få undantag när, gifvit utan alla villkor utländingar rätt att inflytta och besitta fast egendom inom

sina områden, tillåter jag mig fästa uppmärksamheten på, att det egentligen är under den sista tiden denna inflyttning tagit några egentligen betydande dimensioner; och jag håller ingalunda för osannolikt att äfven andra länder snart skola komma att inse nödvändigheten och behofvet af att vidtaga restriktiva åtgärder i detta hänseende. Det är med anledning häraf, som jag, för min del, ej kan frångå den åsigten, att Utskottets förslag förtjenar afseende. Och hvad särskildt Sverige beträffar ligger, enligt mitt förmenande, vikt på att frågan nu blir föremål för en noggrann pröfning, just i följd af den ofantliga tillökning i afseende å dessa inflyttningar, som på sista tiden härstädes egt rum. Jag tillåter mig att, såsom ett exempel på den villervalla, som kan förorsakas genom dessa tilltagande inflyttningar, omnämna att i ett härad uti södra Sverige, en sådan massa af smärre jordlotter eges af danskar och tyskar, att på flere ställen kommunalrepresentationen synes väsendtligen bestå af utländingar, hvilka ej sökt svensk medborgar rätt. Desse utländingar äro vanligen mantals-skrifna i den svenska kommunen och hafva tillerkänts rösträtt i kommunala angelägenheter. På häröfver anförda besvär lärer väl regeringen hafva fränkänt dem sådan rösträtt. Men på de ställen der tvist härom ej uppstått — så är åtminstone, efter hvad jag har mig bekant, förhållandet här och der i Skåne — deltaga de inflyttade utländingarne i kommunalstämman och såmedelst indirekt i val till riksdagsman i Första Kammaren. Jag har velat framhålla detta, för att visa att, till följd af de ständigt tilltagande inflyttningarna, ett lagligt ordnande af dessa förhållanden för hvarje år blir allt viktigare och viktigare. Jag erkänner visserligen, att man har skäl att frukta, det hvarje restriktion i detta hänseende kan verka till betydlig sänkning af fastigheternas värde. Denna olägenhet är oundviklig om man beträder den väg, Utskottet föreslagit, men undvikes ej heller genom antagande af reservanternes förslag, enär det egentligen är de stora utländska bolagen, som, disponerande de betydligare kapitalen, uppdrifva prisen. Utan att egentligen göra mig någon förhoppning om det af Utskottet framställda förslagets antagande, vågar jag dock anhålla om bifall till detsamma.

Herr Rydin: Det är endast med anledning af ett yttrande, som fälldes af talaren näst före den siste, jag anhåller att få säga några ord, enär detsamma möjligen skulle kunna inverka på Herrarnes ömdöme i denna fråga. Den ärade talaren antydde nemligen, att ett godkännande af Utskottets förslag möjligen skulle kunna tydas såsom ett *misstroende votum* mot regeringen. Jag tror det ingalunda, utan anser snarare, att en uttalad önskan från representationens sida uti ifrågasatt hänseende bör tolkas såsom ett sträfvande hos representationen att *stärka regeringens position* och göra lättare för henne att motsätta sig de enskilda intressen, som vid dylika tillfällen sträfva att otillbörligen taga ut sin rätt. Inom Konstitutions-Utskottet har nästan vid hvarje riksdag efter den nya representationens införande fråga förevarit om vidtagandet af någon åtgärd med anledning af de till antalet växande koncessioner, som lemnats utländing att härstädes besitta egendom, men man har ej ansett möjligt att göra de i

detta hänseende föreliggande regeringsåtgärderna till föremål för anmärkning, ehuru väl man sett ganska betänkliga saker, i ty att regeringen synes hafva tagit till praxis att bevilja nära nog hvilka framställningar som helst, rörande förvärf för utländing af skogar, grufvor och dylikt härstädes. Någon granskning, huruvida beviljandet af en koncession skulle kunna verka menligt för vårt land i ekonomiskt eller politiskt hänseende, har aldrig kommit i fråga.

Äfven om de af Utskottet föreslagna åtgärderna kunna synas vara alltför drakoniska — jag begriper dock ej huru föreskrifter kunna så kallas, som fästa ett så naturligt vilkor, som svensk medborgarrätt vid rätt att disponera öfver svensk jord — så synes det mig dock vara vida bättre att i detta fall något göres, än att intet göres, och att representationen derföre genom en skrivelse till regeringen fäster uppmärksamheten på den farhåga, som inom representationen i detta hänseende förefinnes och söker stärka regeringen eller underlättar för henne att förfara med mera stränghet, der så påkallas. Såsom ett misstroende kan aldrig en sådan åtgärd från representationens sida uppfattas.

Jag fortfar i anhållan om bifall till Utskottets betänkande.

Herr Nordström: Det torde tillåtas mig, mine Herrar, att först fästa eder uppmärksamhet uppå, att ifrågavarande betänkande rätteligen innefattar *ett önskningsmål*, som Kongl. Maj:t enligt 89 § Regeringsformen eger pröfva, och att, då man till denna nådiga pröfning hänskjuter de farhågor, som inom landet i allt högre grad låtit sig förnimmas vid de i sednare tider i tilltagande antal å utländingar beviljade koncessioner att i riket förvärfva och besitta fastighet, idka bergsbruk, sågrörelse och skogsafverkning m. m. utan att för sina personer och familjer tillika till riket öfverflytta och der söka medborgarrätt, man icke inskränker denna pröfningsrätt, utan handlar fullkomligt lojalt. Under de tre sednaste åren uppgingo dessa koncessioner till ett antal af 199, och de belopp, som allenast under tiden från den 19 Januari 1872 till den 10 Januari 1873 blifvit för inköpt fast egendom af utländingar utfästade, uppgingo till icke mindre än omkring 10 millioner 700,000 riksdaler, deruti inbegripna 2,120,000 rdr, som utgjorde köpeskillning för med egendomarne förenade grufveandelar och skogsafverkningsrättigheter; hvartill kommer att de utländska köparne icke endast utgjordes af individuela personer, utan ock af bolag, handelsfirmor och konsortier, som förenat sig om spekulation i våra hufvudnäringar.

Det närmare förhållandet härmed är uti Utskottets betänkande framlagdt, och på rymligheten af en hvars åsichter om fäderneslandets välfärd och sanna bästa beror det naturligtvis här, huruvida så beskaffade, från främmande land utgående inkräktningar af svensk jord med hvad dertill hörer må anses kunna gifva anledning till rättmätiga farhågor för förvecklingar.

Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena, som i denna fråga först hade ordet, förklarade sig anse några förvecklingar med främmande stater deraf icke vara att befara. Han yttrade tvärt-

om

om, att sådana snarare kunde uppkomma, derest Regeringen vidtog de åtgärder, som nu af Utskottet blifvit föreslagna, nemligen att förneka utländska *bolag*, *handelsfirmor*, *konsortier* m. m. rätt att, med bibehållande af sin nationalitet, förvärfva och besitta fastigheter inom vårt land, och att vid beviljande af rättighet dertill åt individuella personer fästa vissa betryggande vilkor. Han ansåg, att förslaget, om det blefve lag, kunde minska landets anseende och värdighet samt väcka ond blod och remonstrationer. Han kunde ej inse, hvarför skogssköfving idkad af utlänningar vore sämre än idkad af svenskar; skogen växte ju icke fortare, då den fölle för svensk yxa. En god skogsförbrukningslag vore hvad man i detta afseende främst behöfde. Han tillade derjemte, att stora nationer finnes, hvilkas undersåter icke upphörde att vara det, äfven om de i annan stat blefve naturaliserade, och som därför ändock kunde begära sitt förda hemlands skydd, om de trodde sig deraf vara i behof.

Hvad först denna sistnämnda erinran angår, innehåller den efter mitt omdöme i flera afseenden ett misstag. Tider hafva funnit, då åtskilliga större stater såsom regel vidhölllo, att deras undersåters väl kunde bosätta sig hvarhelst de funno för godt, men icke upphöra att vara sitt moderlands undersåter, hvarföre ock, om de sökte tillåtelse till utflyttning både i materielt och politiskt hänseende, den sednare dem förvägrades; men som det å andra sidan var och är regel, att främmande makts undersåte icke upptages till undersåte och medborgare i ett annat land, elier kan der blifva naturaliserad innan han visat sig vara från sitt förre undersåtlighetsförhållande fullständigt skiljd, eller vidtagit en handling, som enligt lagen i hans hemland har till följd förlust af medborgarerätt derstädes, torde några förvecklingar i detta hänseende icke kunna vara att befara af hvad i betänkandet föreslås om vilkor för utländingars rätt att förvärfva fastighet i landet. I England, der man tillförene utsträckte begreppet engelsk undersåte derhan, att det omfattade hvarje individ, född på engelsk jord, om än af främmande föräldrar, har man likväl numera frånträdt denna feudala regel och äfven i nyaste tider erkänt en engelsman kunna upphöra att anses såsom sådan, om han vill bosätta sig och blifva naturaliserad i ett annat land. En nyare tids allmänt erkända grundsats är ock den, att utflyttning icke får hindras; hvarvid dock i flera stater det förbehåll är gjordt, att anmälan hos vederbörande bör ske, på det afsigten att den utflyttande ej ämnar återvända må varda tydigen konstaterad, och i sjelfva Tyskland, der det forensiska undersåtlighetsförhållandet företrädesvis vunnit utveckling, höjas i vår tid allt flera stämmor deremot, i anseende till de nya förhållanden, som samhällsutvecklingen der i nyare tider medfört. Hvarje stats rätt, att oberoende af främmande inverkningar ordna sina inre förhållanden efter som det honom lämpligast synes. är dessutom en fundamental och aldrig bestridd internationel grundsats; och svårt är därför att fatta, hvarifrån uti ifrågavarande fall anledningar till remonstrationer vore att befara, såvida man ej vill påstå, att makt, det är rätt. Visserligen må det medgifvas, att skogssköfving med tillhjälp af den utländska yxan icke är sämre, än den med tillhjälp af den svenska; men med-

gifvas borde dock äfven på den andra sidan, att landets egna bebyggare, om skogssköfvingen får bedrifvas utan hejd med tillhjälp af utländsk konkurrens och utländskt vinstbegär, blifva dock de första, som få vidkännas de hårda följderna deraf, medan utländingen, sedan han fått tillfredsställa sitt vinstbegär, förblifver fullkomligt likgiltig för hela det hårda trycket af dessa följder och för landets öde i framtiden.

Att många af landets egna söner låta förleda sig till samma likgiltighet, då de taga i betraktande den prisstegring, hvartill utländingars konkurrens vid inköp af jordegendom, grufvor, jernbruk och skogar kan gifva anledning, är tyvärr en sanning, som ej heller kan förnekas; men så mycket större blifva derigenom skälen för underdånig hemställan i denna viktiga samhällsangelägenhet hos Kongl. Maj:t, på det hjälp i tid må kunna vinnas. Man vill ju ej utestänga utländingar från konkurrensen; man önskar endast, att, om de vilja blifva egare af landets jord till någon del, de ock må blifva medlemmar af dess folk och med det dela ljuft och ledt. Ett land och ett folk, det är grundvilkoret för utvecklingen af en sann nationalitet; det är ock den grundåsigt, som genomgår vår lag och gifver sig uttryck äfven i fråga om arfsfång, på sätt 15 kap. Ärfda-balken utvisar, utgörande Kungörelsen af den 3 Oktober 1829 derpå en utväxt, som icke väl låter förena sig med denna grundsats i civillagen.

Äberopande för öfrigt de skäl, som i Utskottets betänkande äro närmare utvecklade, tillstyrker jag bifall till det slut, hvartill det samma kommit.

Friherre af Ugglas: Att denna fråga fordrar särdeles mycket varsamhet är jag den förste att villigt erkänna, men å andra sidan tror jag, att det är vår skyldighet tillse att någonting i detta afseende kommer att göras och att vi ej genom ett enkelt afslag tillkännagifva att allting är väl bestäldt så som det är. Man kan ej förneka att under de sednare åren allt mer och mer en oro gjort sig gällande deröfver att utländingar förvärfvat fast egendom, äfvensom deröfver att under de sednaste åren stora utländska bolag förvärfvat stora sträckor inom vårt land. Man må ej förtänka om mången i detta afseende med oro ser framtiden till mötes och ej älskar att alltför stora delar af vårt fosterland öfvergå i främmande händer. Då jag erkänner detta, vill jag likväl å andra sidan säga att jag icke är tillfredsställd hvarken med Utskottets eller reservantens försök att lösa svårigheterna. Jag tror att båda hafva gått för långt och att deras förslag vittnar om något mindre liberalitet än man kunde haft rätt att fordra. Det är för mig alldeles klart, att om man vill göra någonting för att ordna dessa förhållanden, måste man i första rummet tillse att en lag finnes som reglerar dem. Så vidt jag vet hafva vi nu ej en sådan lag, och det finnes ej ens i lagen föreskrifvet att utländingar eller utländska bolag skola ställa ett ombud för sig. Jag vet att Kongl. Maj:t vid koncessions beviljande föreskrifvit ett dylikt vilkor, men det har ej grundat sig på lagens föreskrift utan på en försigtig omtänksamhet från Kongl. Maj:ts sida. Jag tror ej heller att det finnes någon föreskrift hvad ett sådant ombud skall ombesörja och hvad det skall svara för; dessutom torde

det felas åtskilliga andra föreskrifter, nödiga för att ordna ifrågasvarande förhållanden. Om nu så är, om, såsom jag nyss nämnde, det finnes oro i landet, kan det då vara orätt att representationen till Kongl. Maj:t frambär sina bekymmer och anhåller att han ville tillse hurvida ej lagstiftningen tarfvar någon förändring? Jag tror att Riksdagens beslut helt enkelt borde inskränka sig till ett tillkännagifvande af att Riksdagen med bekymmer sett det allt mer och mer oinskränkta tillstånd, som lemnats utländingar och utländska bolag, att Riksdagen därför ville hos Kongl. Maj:t framhålla behovet af en lagstiftning i detta afseende samt anhålla att Kongl. Maj:t ville taga frågan om hand och för Riksdagen framlägga det förslag, Kongl. Maj:t ansåge lämpligast. Jag tror att detta vore det bästa man kunde göra, och för att bereda framgång åt ett sådant förslag får jag anhålla att Kammaren måtte återremittera frågan.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag är förekommen af den siste talaren i hvad jag ämnade säga. Han har, efter mitt förmenande, betraktat frågan ur den rätta synpunkten. Här är nemligen ej fråga om att göra upp ett program för regeringen, utan att uttala sina farhågor för de olägenheter, som kunna blifva en följd af en fortsatt tillämpning af de grundsatser, som nu gjort sig gällande. För min del har jag högst väsendtliga betänkligheter mot att antaga vare sig Utskottets eller reservanternes förslag. Jag kan ej gå in på att såsom en *ekonomisk* fråga anse ett stadgande, hvarigenom lagligen förvärfvad egendom skulle genom en administrativ åtgärd afhändas en person, utan att denna åtgärd grundar sig på båda statsmakternas lagligen fattade beslut. Denna anmärkning träffar första delen af Utskottets förslag. Att göra frågan till en ekonomisk fråga och lägga hela makten i Konungens händer anser jag i hög grad obehörigt. Reservanterne hafva också slutat sitt förslag med hemställan om att Riksdagen ville anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes genom allmän författning meddela föreskrifter i ämnet. Detta anser jag vara en missriktning och ett åsidosättande af de oss såsom representanter åliggande skyldigheter. Att deremot anhålla om ett lagförslag från Kongl. Maj:t, är deremot, enligt min tenke, alldeles i sin ordning, när förhållandena äro sådana, som omförmälas i Utskottets betänkande och äfven af en regeringsledamot här blifvit vidare omnämnda. Jag tror, att, oaktadt det nu är långt lidet på riksdagen, Utskottet likväl kan medhinna att formulera förslag till beslut innehållande en sådan anhållan, och jag förenar mig därför med dem, som yrkat återremiss.

Herr Hasselrot: Då jag för min del anser det vara med billighet, rättvisa och klokhet öfverensstämmande, att hvar och en som vill ega svensk jord skall vara svensk medborgare, så anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Faxe: Jag har begärt ordet med anledning af några här fallda yttranden. Herr Rydin nämnde, att ingen engelsman kan blifva befriad från sin undersåttliga pligt. Detta stadgande har dock

numera upphört att vara gällande. En annan talare har yttrat, att min reservation icke skulle hindra skogssköfving. Det tror jag likväl, då jag föreslagit, att allt, som rör utländings rätt att förvärfva och besitta fast egendom, äfven skall i tillämpliga delar gälla i fråga om malmfält, grufvor och skogar, jemväl der brukningsrätten icke är förenad med eganderätten till jorden.

Såsom jag uppfattade en tredje talares yttrande, ansåg han, att, enligt 2 § i 15 kap. Arfda-balken, det åläge utlänning, som ville tillträda honom i arf här tillfallen fast egendom, att inflytta och här bosätta sig; men icke andra, utan första paragrafen af nämnda kapitel innehåller ett sådant åliggande och detta blott för arfvinge, som finnes å den ort, der svensk man ej eger taga arf.

Yrkande om återremiss har jemväl blifvit framställt. Jag öfverlemnar till Herrarnes eget bedömande, huruvida det är lämpligare att ingå till Kongl. Maj:t med en evasiv skrifvelse, än att gifva en en bestämd åsigt tillkänna. Emedlertid, då ett af Andra Kammarens tillfälliga Utskott i denna fråga afgifvet betänkande, som går i samma riktning som det nu föreliggande, ehuru med ett tillägg, enligt hvilket, hvad enskild utlänning angår, undantag från de allmänna bestämmelserna skulle kunna af Kongl. Maj:t meddelas, och en återremiss nu kunde leda dertill, att Första Kammarens Tillfälliga Utskott får samtidigt yttra sig såväl i anledning af återremissen, som öfver Andra Kammarens blifvande beslut, och att Första Kammaren sedermera kan fatta ett för dess del afgörande beslut i frågan, så vill jag ej motsätta mig återremissen, utan förenar mig i yrkandet derom.

Herr Hallenborg: Då den siste talaren, med frånträdande af sitt först gjorda yrkande om bifall till sin reservation, i hvilket yrkande jag instämt, förenat sig med dem, som anhållit om återremiss, får äfven jag förändra mitt yrkande till återremiss.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande Betänkandet, dels återremiss deraf och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Betänkandet, hvarvid svarades talrika nej jemte några ja, sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med talrika ja, blandade med nej, och slutligen proposition på afslag å Betänkandet, hvilken proposition besvarades med många nej, blandade med ja; hvaruppå och efter det proposition på återremiss af Betänkandet förnyats samt besvarats med talrika ja, blandade med nej. Herr Grefven och Talmannen förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Tornerhjelm begärde votering.

Efter förmälan, det Kammaren borde bestämma, hvilketdera af de öfriga yrkandena skulle utgöra kontrapositionen vid voterin-

gen, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition derå, att bifall till Betänkandet skulle innefattas i kontrapropositionen, och, då dervid svarades många ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Tornerhjelm begärde votering om kontrapropositionens innehåll.

I anledning häraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill att, vid blifvande votering om återremiss af Första Kammarens Tillfälliga Utskotts betänkande N:o 8, kontrapropositionen skall innehålla bifall till samma Betänkande, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner nej, antages såsom kontraproposition vid voteringen afslag å Betänkandet.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—37.
Nej—33.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition för hufvudvoteringen:

Den som vill, att Första Kammarens Tillfälliga Utskotts betänkande N:o 8 skall till Utskottet återförvisas, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, bifalles Betänkandet.

Vid denna omröstnings utgång hade rösterna utfallit sålunda:

Ja—66;
Nej 4.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde.

Uppå Herr Grefven och Talmannens hemställan beslöt Kam-
maren, att de i dag för första gången bordlagda ärenden skulle upp-
föras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m.

In fidem
O. Brakel.
